

1951

η φύση

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 139

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2012

η φύση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 139
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2012

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Νίκης 20, 105 57 Αθήνα
Τηλ.: 210-3224944, 210-3314563, FAX: 210-3225285
E-mail: info@eepf.gr - Ιστοθέση: www.eepf.gr

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: **Νίκος Πέτρου**

Αντιπρόεδρος: **Ντόναλντ Μάθιους**

Γεν. Γραμματέας: **Λεωνίδας Κόλλας**

Αναπλ. Γεν. Γραμματέας: **Αλέξια Νικηφοράκη**

Ταμίας: **Σπύρος Μπισακούλης**

Έφορος Εκδηλώσεων: **Γιώργος Χατζηναντωνίου**

Μέλη: **Διονυσία Παπαδοπούλου, Γιώργος Πολίτης,**

Σταμάτης Σκαμπαρδώνης, Φοίβος Τσαραβόπουλος

Αναπληρωματικά μέλη: **Σμαράγδα Αδαμαντιάδου,**

Κυριάκος Γεωργίου

Επίτιμος πρόεδρος: **Γιώργος Σφήκας**

Επίτιμο μέλος: **Τίμος Χαραλαμπίδης**

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Νίκος Πέτρου, Λεωνίδας Κόλλας,

Ντόναλντ Μάθιους, Γιώργος Πολίτης,

Μαρία Ρουσσουμουστακάκη.

Εκδότης - Υπεύθυνος ύλης

Νίκος Πέτρου, Νίκης 20, 105 57 Αθήνα

Τα ενυπόγραφα άρθρα αντιπροσωπεύουν

τις απόψεις των συγγραφέων

και όχι αναγκαστικά της Εταιρίας.

Επιμέλεια έκδοσης: **Νίκος Πέτρου**

Σελιδοποίηση - επιμέλεια εκτύπωσης

Άρης Βιδάλης

Τυπογραφείο: **ΜΠΑΞΑΣ Α.Ε.**

Τιμή Τεύχους 4 ΕΥΡΩ

Στα μέλη διανέμεται δωρεάν.

ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Νίκης 20, 105 57 Αθήνα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κάθε πέρασι και καλύτερα:	N. Πέτρου	3
Εντομολογικά ταξίδια στην Κέρκυρα	P. G. Sutton	5
Ανάπλαση περιβάλλοντος χώρου και προσβάσεων Ολυμπιακού Χωριού	A. Μποφίλιας	10
Κρυποβενθικά ψάρια στη Νότια Εύβοια	Σ. Ζόγκαρης	15
Δράσεις για την αντιμετώπιση της χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων	Γ. Ι. Πολίτης	21
Νέο ατύχημα με θύμα αρκούδα στην Εγνατία Οδό		24
90 χρόνια BirdLife International		25
Διεθνής Συνάντηση Εργασίας «υποδέχεται» τις Νανόχηνες στη Λίμνη Κερκίνη		25
Η λίμνη Κερκίνη πριν το 1930	B. Χατζηλαζάρου	26
Απελευθέρωση κελωνιών από το Ενυδρείο Κρήτης		27
Πλήρης αδιαφορία από το Περιφερειακό Συμβούλιο Βορείου Αιγαίου για τις προστατευόμενες περιοχές και τον οικουρισμό		28
Συμμετοχή σε ημερίδα για τον «Πράσινο Τουρισμό» της Ελλάδας στη Στοκχόλμη	Λ. Κόλλας	29
Κώστα Πινάτσος		30
Ιχθυοπανίδα και βιώσιμη αλιεία στις Πρέσπες		32
Βένθος και Πέλαγος		33
Ανακαλύπτοντας την Πικροδάφνη		34
Βιβλιοπωλείο της ΕΕΠΦ		35
The Green Key	Σ. Χατζησκάκης	36
«ForOpenForests»		37
«Γαλάζιες Σημείες»	Σ. Χατζησκάκης	39
«Οικολογικά Σχολεία» Χ. Θεοδωρίκα, Στ. Σκαμπαρδώνης		40
«Νέοι Δημοσιογράφοι»	Χ. Θεοδωρίκα	41
«Πράσινες Γωνιές» Σ. Αποστόλου, Κ. Σκούρτου, Σ. Κανούργιου		42
«Μαθαίνω για τα Δάση»	Σ. Κανούργιου, Σ. Περδικάρη	43
«Άλλοι πετούν, άλλοι πεινούν» Μ. Ρουσσουμουστακάκη, Α. Νικηφοράκη Χ. Θεοδωρίκα, Λ. Κόλλας		44
Πρόγραμμα Εκδρομών - Ομιλιών		46
Εγγραφές μελών - Δωρεές		47

Εξώφυλλο: Ο χειμωνιάτικος ήλιος διαλύει την πρωινή ομίχλη στην Ολυμπία. Φωτ. Άρης Βιδάλης

Η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης έχει ως αποστολή της να ενημερώνει και να ευαισθητοποιεί, τόσο τους Έλληνες, όσο και αυτούς που αγαπούν την Ελλάδα, για την φυσική κληρονομιά της χώρας μας και να δραστηριοποιείται για την προστασία της.

Κάθε πέρσι και καλύτερα;

Δυστυχώς, τη χρονιά που πέρασε και ιδιαίτερα στο δεύτερο εξάμηνο, μετά τις εκλογές, μαζί με τα κοινωνικά επώδυνα οικονομικά μέτρα, δρομολογήθηκαν και θεσμοθετήθηκαν και σημαντικές αλλαγές στην περιβαλλοντική νομοθεσία, ενώ το ΥΠΕΚΑ πολύ λίγο φάνηκε να ασχολείται με το περιβάλλον.

Ενδεικτικά είχαμε:

- Επιδείνωση του καθεστώτος παραχώρησης δημοσίων φυσικών εκτάσεων με τον νόμο 4092/2012 (ΦΕΚ Α' 220/08-11-2012). Με τις τροποποιήσεις που εισάγει ο νόμος αυτός, η οικολογικά ευαίσθητη και οικονομικά πολύτιμη παρόχθια ζώνη και ο αιγιαλός μπορούν πλέον, με συνοπτικές διαδικασίες και κατά παρέκκλιση από την ισχύουσα νομοθεσία, να παραχωρούνται για κατασκευή λιμενικών και τουριστικών εγκαταστάσεων. Επίσης, ανατρέπεται η πολεοδομική νομοθεσία για κατά παραγγελία χωροθέτηση «παραθεριστικών χωριών» αμφίβολης οικονομικής αξίας για τις τοπικές κοινωνίες και την εθνική οικονομία, και αυξάνονται οι κίνδυνοι για περαιτέρω περιβαλλοντική υποβάθμιση της υπαίθρου.
- Περαιτέρω συρρίκνωση του Πράσινου Ταμείου. Ενώ ο ιδρυτικός νόμος του Ταμείου προέβλεπε τη διάθεση του συνόλου των πόρων του για περιβαλλοντικές δράσεις, με νόμο του 2011 καθορίστηκε ότι το Ταμείο δικαιούται να εκταμιεύει μόνο το 5% των διαθεσίμων του ανά έτος. Δυστυχώς, μέσα από πρόσφατη πράξη νομοθετικού περιεχομένου (ΦΕΚ Α' 229/2012), το ποσοστό αυτό μειώθηκε σε 2,5%. Έτσι, το Πράσινο Ταμείο αδυνατεί να ανταποκριθεί σε θεσμικά δεσμευτικές υποχρεώσεις του, όπως, για παράδειγμα, οι αστικές αναπλάσεις για την εξισορρόπηση της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης από την «τακτοποίηση» αυθαιρέτων κτισμάτων και λοιπών πολεοδομικών παραβάσεων, αλλά και στις τεράστιες ανάγκες στήριξης των κρατικών υπηρεσιών για δασοπροστασία και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος, κ.ά.
- Υποβάθμιση του καθεστώτος περιβαλλοντικής αδειοδότησης τουριστικών επενδύσεων σε προστατευόμενες περιοχές. Σύμφωνα με πρόσφατη σχετική ΚΥΑ, οι μικρές τουριστικές εγκαταστάσεις που υπάγονται στη Β' κατηγορία έργων θα κατασκευάζονται πλέον χωρίς περιβαλλοντική αδειοδότηση και με διαδικασίες εξηρές. Αυτή η απαλλαγή από την περιβαλλοντική αδειοδότηση αφορά σχεδόν το 85% των τουριστικών εγκαταστάσεων στη χώρα μας, από ξενοδοχειακά καταλύματα μέχρι θεματικά πάρκα, ακόμα και ...ζωολογικούς κήπους. Αρμόδια υπηρεσία αδειοδότησης είναι ο ΕΟΤ που υποχρεούται να εκδώσει την άδεια με βάση μόνο τη δήλωση του επενδυτή, εντός 20 ημερών (!) από την υποβολή της. Αν το έργο υλοποιείται σε προστατευόμενη περιοχή, απαιτείται μόνο η υποβολή Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης (!), ή σχετική απόφαση του Περιφερειάρχη με τυχόν πρόσθετους όρους. Μόνη ασφαλιστική δικλείδα οι ποινικές, αστικές και διοικητικές κυρώσεις που (ενδεχομένως) θα υποστεί ο φορέας του έργου σε περίπτωση ανακριβούς ή ψευδούς δήλωσης.
- Σοβαρές καθυστερήσεις στην εφαρμογή κρίσιμων πολιτικών της ΕΕ. Χαρακτηριστική είναι η αδικαιολόγητη καθυστέρηση στην εκπόνηση των σχεδίων διαχείρισης της οδηγίας 2000/60/ΕΚ για τα ύδατα και η απώλεια της πρώτης περιόδου (2009-2015) εφαρμογής των προβλεπόμενων μέτρων για την επίτευξη της καλής κατάστασης των υδάτων. Επίσης αδικαιολόγητη είναι η καθυστέρηση στην εκπλήρωση των προϋποθέσεων της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και συγκεκριμένα στον καθορισμό στόχων διατήρησης για τις περιοχές Natura 2000.
- Αστάθεια και αβεβαιότητα στην οικονομική πολιτική για την ανάπτυξη των ΑΠΕ. Με τον νόμο 4093/2012 η έκτακτη «εισφορά αλληλεγγύης» επεκτάθηκε, πέραν των φωτοβολταϊκών, και στις υπόλοιπες τεχνολογίες (αιολικά, βιοκαύσιμα, υδροηλεκτρικά, κ.ά.) ενώ με απόφαση του Υπουργού ΠΕΚΑ μπορεί να παραταθεί, για ένα ακόμη έτος, η υποχρέωση καταβολής της.

■ Συνεχιζόμενη αποδυνάμωση των κρατικών περιβαλλοντικών υπηρεσιών, οι οποίες αδυνατούν να ανταποκριθούν στις αυξημένες ανάγκες για επαρκείς και έγκαιρες περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις, για αδειοδοτήσεις και γνωμοδοτήσεις επί έργων και δραστηριοτήτων, αλλά και για αντιμετώπιση και πάταξη του περιβαλλοντικού εγκλήματος. Τους τελευταίους μήνες, ιδιαίτερα, παρατηρείται σημαντική αύξηση παράνομων δραστηριοτήτων όπως η λαθροθηρία. Τεράστια είναι πλέον και η έκταση της λαθροούλοτομίας λόγω της αυξημένης ζήτησης καυσόξυλων, που καταγράφεται σε δάση όλης της χώρας, ακόμα και σε ...αστικά άλση και πάρκα.

■ Απουσία της Ελλάδας από κρίσιμες διεθνείς διαπραγματεύσεις, όπως η παγκόσμια διάσκεψη για το κλίμα στη Ντόχα του Κατάρ (26/11-7/12 2012). Το ΥΠΕΚΑ φαίνεται πως αδιαφορεί για τα θέματα ενέργειας και την ορθή προώθηση των ΑΠΕ, καθώς και για την ανάγκη θωράκισης της χώρας και των πλουτοπαραγωγικών δραστηριοτήτων της από τις πιθανές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Και σίγουρα δεν ενδιαφέρεται για τις ευκαιρίες διεθνών συνεργασιών με στόχο την ανάπτυξη πράσινης επιχειρηματικότητας και καινοτομίας που προκύπτουν κατά τις διεθνείς διαπραγματεύσεις για την κλιματική αλλαγή.

Ανάμεσα σε αρκετά ακόμα θέματα, αξίζει να αναφερθεί και η έγκριση σεισμικών ερευνών για υδρογονάνθρακες στον σημαντικότερο βιότοπο της Μεσογείου για τα κητώδη, δίχως τήρηση των προβλεπόμενων από το ευρωπαϊκό και διεθνές περιβαλλοντικό δίκαιο διαδικασιών για την μείωση των επιπτώσεων σε απειλούμενα είδη θαλάσσιων θηλαστικών και, φυσικά, η κατάργηση Φορέων Διαχείρισης.

Το θέμα αυτό επανήλθε πρόσφατα (δείτε και παλαιότερο σχόλιο στο τεύχος 125), καθώς με σχέδιο νόμου προωθείται η κατάργηση ή συγχώνευση 24 από τους 29 ΦΔ προστατευόμενων περιοχών, χωρίς σχεδιασμό, χωρίς εγγυήσεις για τη σωστή διαχείριση των αντίστοιχων περιοχών και, κυρίως, χωρίς κανένα οικονομικό όφελος για το δημόσιο.

Συγκεκριμένα, δεν προκύπτει οικονομία καθώς το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών των ΦΔ καλύπτεται από ευρωπαϊκούς πόρους, κυρίως από το ΕΣΠΑ (συνολικά περίπου 100 εκ. €), ενώ τα διοικητικά τους συμβούλια δεν είναι αμειβόμενα. Η μελλοντική χρηματοδότηση των ΦΔ διασφαλίζεται μόνο εν μέρει, ενώ οι προτεινόμενες αλλαγές πιθανώς θα οδηγήσουν σε απώλεια πολύτιμων ευρωπαϊκών κονδυλίων.

Δεν αποδεικνύεται η επίτευξη πιο αποτελεσματικής προστασίας και διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών. Αντίθετα, οι προτεινόμενες ρυθμίσεις φαίνεται να αγνοούν πλήρως τον ρόλο των ΦΔ στις προστατευόμενες περιοχές, τις διαφορετικές απαιτήσεις διαχείρισης και προστασίας τους, αλλά και τις αναπτυξιακές δυνατότητες των περιοχών που προστατεύονται αποτελεσματικά. Ακόμα και στην περίπτωση παρόμοιων οικοσυστημάτων, όπως είναι οι υγρότοποι της δυτικής Ηπείρου και του Μεσολλογίου, η προσέγγιση για κάθε περίπτωση διαφέρει ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αλλά και τις δραστηριότητες σε κάθε περιοχή. Επιπλέον, με την απομάκρυνση, σε πολλές περιπτώσεις, της έδρας των ΦΔ από τις προστατευόμενες περιοχές, προωθείται μια συγκεντρωτική προσέγγιση που είναι αντίθετη με τις ανάγκες για συμμετοχική διαχείριση και συνεχή διαβούλευση σε τοπικό επίπεδο.

Επίσης, δεν εξασφαλίζεται ότι οι υπηρεσίες της αποκεντρωμένης διοίκησης ή των περιφερειών, οι οποίες θα αναλάβουν περιοχές των οποίων οι ΦΔ καταργούνται, είναι στελεχωμένες με επαρκές και καταρτισμένο προσωπικό για να αναλάβει το δύσκολο και σύνθετο έργο της διαχείρισης.

Τέλος, οι προωθούμενες αλλαγές δεν αντιμετωπίζουν βασικές υποχρεώσεις της χώρας, αφού καλύπτουν μόνο τις περιοχές που υπάγονται στην αρμοδιότητα των 29 ΦΔ (περίπου το 25% του δικτύου Natura 2000) και όχι το σύνολό τους. Η προστασία του συνόλου των περιοχών του δικτύου αποτελεί υποχρέωση της χώρας βάσει της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, ενώ η προθεσμία για την υποβολή των στόχων διατήρησης ανά περιοχή έχει ήδη εκπνεύσει.

Δυστυχώς, για μια ακόμα φορά, η αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος και η βιώσιμη ανάπτυξη αντί να γίνουν κινητήρια δύναμη για έξοδο από την κρίση μπήκαν στο περιθώριο. Θετικές περιβαλλοντικές πολιτικές, που κερδήθηκαν με κόπο τα τελευταία χρόνια, ακυρώνονται ραγδαία, στο όνομα ανέφικτων βραχυπρόθεσμων οικονομικών στόχων. Τελικό αποτέλεσμα: ζημία του φυσικού περιβάλλοντος, αλλά και της υγιούς επιχειρηματικότητας και της κοινωνίας, και μείωση των πιθανοτήτων για οικολογικά, κοινωνικά και οικονομικά βιώσιμη διέξοδο από την κρίση. ■

Νίκος Πέτρου

Εντομολογικά ταξίδια στην Κέρκυρα

Κείμενο και φωτογραφίες του Dr Peter G. Sutton FRES

Είμαι ευγνώμων στον Lawrence Durrell για δύο πράγματα. Το πρώτο είναι η απόφασή του να μετακομίσει στην Κέρκυρα στα μέσα της δεκαετίας του 1930, γεγονός που άνοιξε τον δρόμο για την οικογένειά του να τον ακολουθήσει το 1935. Το δεύτερο είναι το ότι ενθάρρυνε τον μικρότερο αδελφό του, τον Gerald, να περιγράψει τις εμπειρίες του ως νεαρός φυσιολόγος στο νησί στην τριλογία των βιβλίων του. Το πρώτο βιβλίο αυτής της τριλογίας, το *My Family and Other Animals* (1956) επηρέασε σημαντικά τη δική μου ζωή ως φυσιολόγος. Ένα ακόμα βιβλίο του Durrell, χαρακτηριστικό της πρακτικής του προσέγγισης στη μελέτη της φύσης, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξή μου, από την εποχή που η πρώτη μου συλλογή αποξηραμένων υδρόβιων εντόμων, κρυμμένη σε ένα κουτί από μαχαιροπίρουνα, έκανε τη ντουλάπα μου να μυρίζει ψαρίλα. Ήταν το *The Amateur Naturalist* των Gerald και Lee Durrell (1982).

Αυτό το βιβλίο, με τις φωτογραφίες εντόμων που απαντούν σε διάφορα ενδιαιτήματα, αλλά και

τις λεπτομερείς περιγραφές για το πως κανείς μελετά και συλλέγει μικρά ζώα, έθρεψε τη φαντασία μου και με ώθησε να εξερευνησω νέους βιότοπους και τους κατοίκους τους, αλλά και έκανε τους γονείς μου να ζουν με τον τρόπο του τι θα αντικρίσουν κάθε φορά που άνοιγαν την πόρτα του δωματίου μου. Και ήταν η πολλαπλή επιρροή των Durrell που ευθυνόταν για τις κραυγές τρόμου που συχνά ακούγονταν στο σπίτι μας, για τη λάσπη που έφραζε τα σιφόνια όταν αναγκαζόμουν να πλύνω μόνος τα ρούχα μου, και για τις απειλές τιμωρίας όταν νερόφιδα ή σαρκοφάγα υδρόβια σκαθάρια έκαναν ξαφνικά την εμφάνισή τους στη λιμνούλα με τα χρυσόψαρα.

Ομολογώ ότι δεν διάβασα τα βιβλία του Gerald Durrell ως παιδί, έτσι αγνοούσα την γλαφυρή γραφή του που μπορούσε αβίαστα να μεταφέρει τον αναγνώστη στο συγκλονιστικό μεσογειακό τοπίο της Κέρκυρας ή να απεικονίσει την άγρια ζωή στο πιο πράσινο νησί του Ιονίου καλύτερα από την κάθε φωτογραφία. Αντιλήφθηκα πόσα είχα χάσει μόνο μέσα από την συναρπαστική τηλεοπτική προσαρμογή του *My Family and Other Animals* από το BBC, στα τέλη της δεκαετίας του 1980. Και δεν έχασα

* Ο Peter Sutton είναι διευθυντής του τμήματος Φυσικών Επιστημών σε ακαδημία του St. Albans.

κανένα επεισόδιο αυτής της μαγευτικής ιστορίας για τα χρόνια που διαμόρφωσαν έναν από τους πιο εμπνευσμένους αγωνιστές για την προστασία της φύσης. Μια σκηνή, μάλιστα, στην οποία ένας κατάδικος που έχει γίνει φίλος του νεαρού Durrell τον βοηθά να πιάσει μια νεροχελώνα σε μια από τις πανέμορφες αλλά εφήμερες ανοιξιάτικες λίμνες της Κέρκυρας, μου γέννησε τη βαθιά επιθυμία να επισκεφθώ κάποια μέρα το νησί και να γνωρίσω το φυσικό του πλούτο. Δεν μπορούσα, τότε, να φανταστώ ότι αυτή η διάθεση θα γινόταν πραγματικό πάθος της ζωής μου.

Η πρώτη μου επίσκεψη στην Κέρκυρα, το 1994, δεν με απογοήτευσε, και τα ασπόνδυλα και ερπετά του νησιού έγιναν το κίνητρο για πολλές μελλοντικές επισκέψεις. Στο μεταξύ βυθίστηκα στα βιβλία του Gerald και του Lawrence Durrell, που μου έδωσαν μια πολύ «προσωπική» εικόνα του νησιού και των κατοίκων του. Μέσα από αυτά, αναπόφευκτα, γνώρισα τον πολυμαθή Δρα Θεόδωρο Στεφανίδη, ο οποίος έμελλε να κλείσει τον κύκλο για την ενασχόλησή μου με την ασπόνδυλη πανίδα της Κέρκυρας. Δεν είναι καθόλου περίεργο το ότι ο μελέτες αυτού του αξιόλογου άνδρα δημοσιεύτηκαν στο *The Bulletin of Entomological Research*, το πλέον έγκριτο εντομολογικό περιοδικό. Ούτε ότι, ακόμα και σήμερα, οι διαδρομές της γνώσης, από τον κατάρτιση του καταλόγου ειδών της οικογένειας Odonata και την έρευνα για τα υδρόβια σκαθάρια ως τη μελέτη του καβουριού των γλυκών νερών *Potamon fluviatile*, βασίζονται στο πρωτότυπο έργο του Στεφανίδη για τη βιολογία των γλυκών υδάτων στο νησί.

Πρέπει βέβαια να σημειώσω ότι, χωρίς τη βοήθεια της τύχης, όλα αυτά μπορεί να ήταν τελείως διαφορετικά, αφού τόσο οι Durrell όσο και ο Στεφανίδης παρασύρθηκαν από την παραφροσύνη που τύλιξε τον κόσμο στα τέλη της δεκαετίας του 1930. Ο Στεφανίδης, στον επίλογο του βιβλίου του *Island Trails* (1973), αφού περιγράφει πως τα βιβλία, οι σημειώσεις και οι συλλογές του καταστράφηκαν κατά τους βομβαρδισμούς της πόλης της Κέρκυρας, γράφει για την καλή του (κατ' επέκταση και δική μας) τύχη: «... Το χειρόγραφο του μεγάλου μου έργου *A Survey of the Freshwater Biology*

of Corfu and of Certain Other Areas of Greece διασώθηκε από ευτυχή συγκυρία και τελικά δημοσιεύθηκε το 1948 από το Ελληνικό Υδροβιολογικό Ινστιτούτο της Ακαδημίας Αθηνών». Και με το προσωπικό του, αμίμητο ύφος συνεχίζει: «... Βέβαια δεν κατόρθωσε να γίνει best seller, παρά το ότι περιέχει, μεταξύ άλλων ενδιαφερόντων στοιχείων και μια «πικάντικη»

περιγραφή των σεξουαλικών αποκλίσεων του υδρόβιου ψύλλου *Cyclops bicuspidatus Claus var. lubbocki Brady*».

Ο Gerald Durrell συμπληρώνει την εικόνα του Στεφανίδη στην εισαγωγή που έγραψε για το *Island Trails*: «... Ο Θεόδωρος είχε και έχει τα καλύτερα στοιχεία του Βικτωριανού Φυσιοδίφη: ακόρεστο ενδιαφέρον για τον φυσικό κόσμο

γύρω του, και την ικανότητα να δια φωτίζει κάθε θέμα με τις παρατηρήσεις και τα συμπεράσματά του. Αν προσθέσετε σε αυτά το οξύ χιούμορ του, την καταπληκτική του μνήμη και την ικανότητα του να συμπυκνώνει 48 ώρες σε μία μόνο μέρα, αντιλαμβάνεστε ότι είναι ένας πολύ προικισμένος άνδρας». Και συνεχίζει δίνοντας ένα παράδειγμα του «ακόρεστου ενδιαφέροντος» από την εποχή που ο Στεφανίδης ακολουθούσε την υποχώρηση των Συμμαχικών δυνάμεων στην Κρήτη το 1941, υπό την συνεχή καταδίωξη της γερμανικής αεροπορίας:

«... μόνον ο Θεόδωρος θα μπορούσε να διηγηθεί πώς, ενώ τα Στούκας πολυβόλουσαν τον δρόμο, πήδηξε μπρούμυτα σε ένα χαντάκι κι αμέσως "κεντρίστηκε το ενδιαφέρον του από τις προνύμφες δύο ειδών κουνουπιών που δεν είχε ξανασυναντήσει" ...»

Είναι προφανές ότι η εξέλιξη του νεαρού Gerald Durrell ως φυσιοδίφη επιταχύνθηκε υπό την καθοδήγηση του Στεφανίδη. Το μέγεθος αυτής της επιρροής αποκαλύπτει και η αφιέρωση του Durrell στον Στεφανίδη στο *The Amateur Naturalist*: «... Το βιβλίο αυτό αφιερώνεται στον μέντορα και φίλο μου Θέο, χωρίς την καθοδήγηση του οποίου δεν θα είχα επιτύχει τίποτα».

Το ενδιαφέρον του Στεφανίδη για την υδρόβια ζωή οδήγησε σε σημαντικές ανακαλύψεις. Εκτός από τα δημιουργικά αποτελέσματα της έρευνάς του για την υδρόβια ζωή της Κέρκυρας και τημη-

Ο Gerald και η Lee Durrell (Από τη συλλογή Durrell)

μάτων της ηπειρωτικής χώρας, τρία είδη μικροσκοπικών υδρόβιων οργανισμών φέρουν το όνομά του: *Cytherois stephanidesi*, *Shizopera stephanidesi* και *Thermocyclops stephanidesi* ⁽¹⁾.

Το ενδιαφέρον του για τη μικρότερη υδρόβια πανίδα οδήγησε στο να αποκτήσει μεγάλη εμπειρία στη μικροσκοπία, να αναγνωριστεί ως ειδικός και τελικά να γράψει το σύγγραμμα *The Microscope and the Practical Principles of Observation* (1947). Αργότερα ασχολήθηκε με την έρευνα ως μέλος της ομάδας κατά της ελονοσίας που ίδρυσε το Ίδρυμα Rockefeller στη Θεσσαλονίκη. Ειδικά το έργο του για την ανθελονοσιακή δράση του κουνουπόφαρου (*Gambusia affinis*) δείχνει την ολοκληρωμένη προσέγγισή του σχετικά με τις συνέπειες που μπορεί να επιφέρει η διαταραχή της οικολογικής ισορροπίας. Έτσι, το 1964, προειδοποιούσε για την αλόγιστη χρήση ενός οργανισμού που μπορούσε να προκαλέσει μεγαλύτερη ζημιά παρά καλό «... μέσα από την αδιάκριτη καταστροφή των υδρόβιων εντόμων ...». Ο Στεφανίδης είχε και παλαιότερα προσφέρει σοφές συμβουλές για τα τρόπους καταπολέμησης της ελονοσίας μέσα από το προπολεμικό έργο του για τα κουνούπια στην Κέρκυρα. Καταδίκασε, μάλιστα, τη λανθασμένη άποψη ότι τα μεγάλα σώματα νερού (τα οποία τότε αποξήρηναν ή ράντιζαν με εντομοκτόνα που σκότωναν τους φυσικούς θηρευτές των προνυμφών των κουνουπιών) ήταν εκείνα που φιλοξενούσαν τα ενοχλητικά κουνούπια.

Η δουλειά του Θ. Στεφανίδη έθεσε τις βάσεις για τη μετέπειτα έρευνα της υδρόβιας πανίδας στην Κέρκυρα. Το έργο μου, και το έργο άλλων, στο νησί καταδεικνύει τη σημασία των μελετών του ως σημείου αναφοράς. Σε τουλάχιστον δύο περιπτώσεις, για παράδειγμα, δημοσιεύτηκε η ανακάλυψη νέων ειδών στο νησί, μόνο για να αποδειχθεί αργότερα ότι ο Στεφανίδης τα είχε ήδη περιγράψει. Το πρόβλημα με το βιβλίο του του 1948 (πέρα από

Ο Δρ. Θεόδωρος Στεφανίδης (από το βιβλίο *Island Trails*).

την αβάσιμη υπόθεση κάποιων ότι είναι παρωχημένο) είναι πως είναι πλέον εξαιρετικά δυσεύρετο. Μόλις επτά αντίγραφα απομένουν σε επιστημονικά ιδρύματα σε όλο τον κόσμο. Όταν προσπάθησα να το βρω για τις έρευνές μου στην Κέρκυρα στάθηκε αδύνατον, μέχρι τον Φεβρουάριο του 2012, οπότε μου δόθηκε πρόσβαση από την Δρ. Lee Durrell στο αντίγραφο του Durrell Wildlife Park στο Jersey. Ποια μεγαλύτερη συγκίνηση από το να διαβάζω λεπτομέρειες για την προπολεμική υδρόβια πανίδα της Κέρκυρας από το προσωπικό αντίγραφο του Gerald Durrell, με ιδιόχειρη αφιέρωση από τον Στεφανίδη στον φίλο του.

Εκτός από τα υδρόβια ζώα της Κέρκυρας, έχω αφιερώσει αρκετό χρόνο και στη μελέτη άλλων ομάδων ασπόνδυλων και σπονδυλωτών εκεί, και μου είναι εύκολο να αντιληφθώ γιατί ο Gerald Durrell αφιερώθηκε στην πολυποίκιλη πανίδα του νησιού. Κυριολεκτικά σε κάθε επίσκεψή μου

Η ακρίδα *Tropidopola graeca*. Νέο είδος για την Κέρκυρα [Sutton, 2011].

Η πεταλούδα *Kanetisa circe* (καταγραφή Sutton 2002).

Pyrrosoma elisabethae

Pyrrosoma elisabethae f. *melanotum*

Trithemis annulata

σε αυτό το μαγευτικό μέρος εύρισκε και κάποιο αξιοσημείωτο είδος.

Επιπλέον, μπόρεσα τακτικά να συνεισφέρω καινούργια στοιχεία για την εντομοπανίδα του νησιού, ενώ θεωρούσα ότι οι πολυάριθμοι μελετητές που είχαν προηγηθεί θα είχαν ήδη διαμορφώσει μια ολοκληρωμένη εικόνα για τα είδη που απαντούν εκεί. Αντίθετα με ότι πίστευα, πολλές ομάδες δεν έχουν καλυφθεί, ενώ και για ομάδες που έχουν μελετηθεί (συχνά από τους καλύτερους εντομολόγους της Ευρώπης) τα στοιχεία για την ποικιλότητα των ειδών δεν είναι πλήρη. Αυτό, βέβαια, έχει να κάνει με τον χρόνο και τους πόρους που αυτοί οι μελετητές μπορούσαν να διαθέσουν για έρευνα στο νησί, αλλά και με το ότι, συνήθως, αντιμετωπίζουν την κερκυραϊκή πανίδα ως μικρό μόνο μέρος της τεράστιας βιοποικιλότητας της Ελλάδας. Αυτό μου έχει επιτρέψει, μέσα από παραγωγικές συνεργασίες και με τη στήριξη πολλών μελετητών που ασχολούνται με την Κέρκυρα, να συντάξω και να αναθεωρήσω περιεκτικούς ταξινομικούς καταλόγους για τα Rhoalocera, τα Odonata, τα Orthoptera και συγγενικά είδη, και για ομάδες της Οικογένειας Carabidae, όπως τα Cicindelinae, τα Carabinae, τα Cerambycidae και τα Brachininae. Άλλες ομάδες κολεόπτρων που έχουν μελετηθεί, λιγότερο (απλές καταγραφές) ή περισσότερο (ταξινομική αξιολόγηση), είναι τα Dytiscidae, τα Cerambycidae και τα Scarabaeidae.

Οι κατάλογοι αυτοί των ειδών, συμπληρωμένοι με εικόνες και βιβλιογραφικές παραπομπές, δείχνουν πώς εμπλουτίστηκαν σιγά-σιγά οι γνώσεις μας, και ότι υπάρχει ακόμα πολλή δουλειά που πρέπει να γίνει. Έτσι, μπορεί να ανακαλυφθούν νέα για το νησί είδη, όπως η ακρίδα *Tropidopola graeca* (Usarov, 1926) ή η πεταλούδα *Brintesia (Kanetisa) circe* (Fabricius, 1775), να γίνουν γενετικές μελέτες για τον καθορισμό ειδών όπως το κολεόπτερο *Dytiscus mutinensis* ή οι κρεμμυδοφάγοι του γένους *Gyllotalpa*, ή να εξακριβωθούν οι οικολογικές απαιτήσεις για τη διατήρηση ειδών που φθίνουν και απειλούνται ολοένα και περισσότερο, όπως η πλέον κρίσιμωα κινδινεύουσα λιβελούλα *Pyrrosoma elisabethae* (Schmidt, 1948).

Τέτοιες μελέτες δείχνουν και τις επιδράσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως, για παράδειγμα, η πρόσφατη άφιξη νέων ειδών που επεκτείνουν τη γεωγραφική τους κατανομή αντιδρώντας στη βελτίωση των καιρικών συνθηκών. Τέτοια είδη είναι οι πεταλούδα *Danaus chrysippus* (Linnaeus, 1758), και οι λιβελούλες *Trithemis annulata* (Palisot de Beauvois, 1807) και *Selysiothemis nigra* (Van der Linden, 1825).

Οι πρόσφατες επισκέψεις μου στην Κέρκυρα οδήγησαν στην αφιέρωση δύο τευχών του περιοδικού της Amateur Entomologist's Society στην

ασπόνδυλη πανίδα του νησιού (Αύγουστος 2009 και Απρίλιος 2012). Αυτές οι καλά εικονογραφημένες ειδικές εκδόσεις προσφέρουν μια περιεκτική εικόνα για το τι μπορεί να συναντήσει ένας εντομολόγος στο νησί, που όμως εξακολουθεί να κρατά καλά κρυμμένα κάποια μυστικά του. Για παράδειγμα, επί πολλά χρόνια αναζητούσα την *Pyrrhosoma elisabethae*, χωρίς όμως επιτυχία. Το ίδιο αποτυχημένες ήταν και οι προσπάθειές μου να βρω πληροφορίες ή στοιχεία για αυτό το πολύ σπάνιο είδος. Λίγα είναι επίσης γνωστά για το ενδιαίτημά του, ενώ στους οδηγούς πεδίου συνήθως αναφέρεται ως «Ανεπαρκώς γνωστό. Απαντάται σε ρυάκια με πλούσια βλάστηση». Τελικά την βρήκα συμπτωματικά, μόλις τον περασμένο Ιούνιο. Ενώ ψάχναμε με το γιο μου για χέλια και σαλιάρες του γλυκού νερού σε ένα μικρό ρέμα που ανακαλύψαμε τυχαία, είδαμε έκπληκτοι αυτή την πορφυρή λιβελούλα να εμφανίζεται από το πουθενά και να αιωρείται πάνω από το λαμπερό νερό. Όντως οι όχθες του δροσερού αυτού ρέματος ήταν σκεπασμένες με πλούσια βλάστηση και έσφυζαν από έντομα, παρά την αφθονία ψαριών και βατράχων. Σύντομα, μάλιστα, εντοπίσαμε και μια θηλυκή της ποικιλίας *melanotum*.

Το ίδιο συνέβη και με άλλο ένα είδος που γνώριζα μόνο από μια αναφορά στο βιβλίο του Στεφανίδη που έγραφε: «*Hydrous (Hydrochara) caraboides* L. Χαντάκια, Διμνούλες, Σπάνιο. Άνοιξη». Βρήκα αυτό το κολεόπτερο ψάχνοντας για προνύμφες ενός άλλου είδους, του *Hydrophilus riceus* L., και μπόρεσα να συλλέξω ένα ζευγάρι από μια δεξαμενή κοντά στους Έρμονες. Το νησί όμως μου επιφύλασσε και άλλες εκπλήξεις. Ένα απόγευμα εντόπισα τον εντοπωσιακό γρύλο *Tettigonia viridissima* να κυνηγά πάνω σε πικροδάφνες κοντά στον Άγιο Γεώργιο, νότια της λιμνοθάλασσας Κορισίων, ενώ βρήκα και το εξ ίσου εντοπωσιακό τεράστιο ορθόπτερο *Saga hellenica*, στους λόφους πάνω από τη διάσημη λίμνη των κρίνων του Durrell, τη λίμνη Αντινιώτη στα βορειοδυτικά του νησιού.

Καταλήγοντας, αν και οι αλλαγές στην Κέρκυρα τα τελευταία 50 χρόνια υπήρξαν δραματικές, το μαγευτικό νησί του Durrell υπάρχει ακόμα, και όσοι αποφασίσουν να το εξερευνήσουν μπορούν να ανακαλύψουν πολλά.

Και δεν αμφιβάλω ότι η Κέρκυρα θα εξακολουθήσει να είναι πηγή έρευνας, έμπνευσης και θαυμασμού για πολλά ακόμα χρόνια. ■

Μετάφραση Νίκος Πέτρου

(1) Σε αναγνώριση, ίσως, των πολυποικιλών ενδιαφερόντων του, το όνομά του φέρει και ένας κρατήρας στη σελήνη, στα νοτιοανατολικά υψίπεδα της Θάλασσας της Γαλήνης, ο οποίος ανεισημα ονομάζεται Stephanides (Romer-A).

Το ρέμα που βρήκαμε την *Pyrrhosoma elisabetae*.

Saga hellenica

Άνωστο είδος κρεμμυδοφάγου του γένους *Gryllotalpa*, πιθανώς το *Gryllotalpa krimbasi*.

Ανάπλαση περιβάλλοντος χώρου και προσβάσεων Ολυμπιακού Χωριού

Κείμενο και φωτογραφίες του Αλέξανδρου Μποφιλία

Το νέο τοπίο που δημιουργείται

Ως μια από τις πλέον πετυχημένες λύσεις στο πλαίσιο της οργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 θεωρήθηκε το Ολυμπιακό Χωριό, στην περιοχή του Δήμου Αχαρνών στους πρόποδες της Πάρνηθας. Με τον καινοτόμο λειτουργικό σχεδιασμό του και τις τότε υπερσύγχρονες υποδομές του, το Ολυμπιακό Χωριό των Αθηνών απέσπασε επαίνους, ιδιαίτερα και σε διεθνές επίπεδο. Τουλάχιστον κατά την περίοδο διεξαγωγής των Αγώνων το πρωτοποριακό έργο αυτό είχε αναδειχθεί ως ένα επιπλέον επιβλητικό σημείο προβολής της χώρας μας.

Με συνολική επιφάνεια 1.240.000 τετραγωνικών μέτρων, μήκος 2.090 μέτρων και πλάτος 766 μέτρων το Ολυμπιακό Χωριό του 2004 σαφώς αποτελεί μία από τις πιο σημαντικές πολεοδομικές παρεμβάσεις στην μεταπολεμική Αττική. Ιδιαίτερη σημασία σε ρυμοτομικό επίπεδο αποδόθηκε στην εκτεταμένη κεντρική ζώνη πρασίνου που διασχίζει το Ολυμπιακό Χωριό κατά μήκος, με κατεύθυνση από βορρά προς νότο.

Το συγκεκριμένο έργο Ανάπλασης Περιβάλλοντος Χώρου και Προσβάσεων Ολυμπιακού Χωριού (πλην Δεωφόρου Κύμης) που παρουσιάζεται στο παρόν άρθρο επικεντρώνεται στην λειτουργική και αισθητική ένταξη του νέου αυτού πολεοδομικού συγκροτήματος στο παραδοσιακό ημισιαστικό περιβάλλον των συνοικιών των βορείων προαστί-

ων των Αθηνών. Εδώ, τα κυριότερα στοιχεία του τοπογραφικού ανάγλυφου της Αττικής προβάλλονται ιδιαίτερα εντυπωσιακά: οι διακεκριμένες οροσειρές της Πεντέλης και της Πάρνηθας δεσπόζουν επιβλητικά ολόγυρα της περιοχής παρεμβάσεων. Ως εκ τούτου το προαναφερθέν έργο δεν περιορίζεται στην συνήθη λογική ενός απλού εξωραϊσμού του αστικού χώρου. Επιχειρείται η δημιουργία ενός συνολικού τοπίου, το οποίο αφενός μεν αναδεικνύει και ενισχύει τα υφιστάμενα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος (όπως π.χ. ρέματα και άλση), αφετέρου δε ενσωματώνει ένα ολοκληρωμένο δίκτυο χώρων πρασίνου στους οικισμούς της περιοχής. Το εν λόγω έργο μελετήθηκε από τον συγγραφέα του παρόντος άρθρου στο πλαίσιο του προγράμματος «Ολυμπιακών Έργων Αναβάθμισης της Αθήνας-Αττικής του 2004» σε συνεργασία με την Δημόσια Επιχείρηση Πολεοδομίας και Στέγασης (ΔΕΠΟΣ) ΑΕ, η οποία εξασφάλισε και την υλοποίησή του. Φορέας χρηματοδότησης και κύριος του έργου ήταν το (τότε) Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων – Διεύθυνση Ειδικών Έργων Αναβάθμισης Περιοχών (ΥΠΕΧΩΔΕ-ΔΕΕΑΠ), ενώ ως κατασκευαστής είχε επιλεγεί η εταιρία «Τομή».

* Ο Αλέξανδρος Μποφιλίας είναι αρχιτέκτων μηχανικός τοπίου (Τεχνικού Πανεπιστημίου Μονάχου).

Προέκταση ιστορικού Πευκώνα

Κυριότερη παρέμβαση αναβάθμισης του πολεοδομικού περιβάλλοντος του Ολυμπιακού Χωριού αποτελεί η προέκταση ενός ιστορικού πευκώνα στον χώρο του Οικισμού Ξενοδοχοῦπαλλήλων, ο οποίος εκτείνεται δυτικώς του Ολυμπιακού Χωριού κατά μήκος της διαδρομής από τις Αχαρνές έως την Κοινότητα Θρακομακεδόνων. Με στόχο να προκύψει μια επιβλητική, δεύτερη μεγάλη ζώνη πρασίνου συναφής με το Ολυμπιακό Χωριό, δηλαδή ακριβώς στο δυτικό όριο αυτού, φυτεύτηκαν επιλεκτικά 276 Κουκουναριές *Pinus pinea* εκατέρωθεν των κάθετων δρόμων του οικισμού οι οποίοι καταλήγουν στην Λεωφόρο Κύμης.

Από παλαιά οι ογκώδεις αιθαιλίες κόμες των υφιστάμενων πεύκων χαρίζουν ιδιαίτερη, εντυπωσιακή ατμόσφαιρα σε ολόκληρο τον οικισμό. Η πυκνότητα βλάστηση αυτή βέβαια δεν αναπτύχθηκε τυχαία, αλλά με μια πρωτοποριακή για τα δεδομένα της χώρας διαδικασία. Κατόπιν ιδιωτικής πρωτοβουλίας των οικιστών (!) αφέθηκαν ζώνες πλάτους δύο μέτρων μεταξύ των δρόμων του οικισμού και των περιφράξεων των επί μέρους οικοπέδων, προκειμένου να φυτευτούν δενδροστοιχίες Χαλεπίου Πεύκης *Pinus halepensis*. Η ανάπτυξη διάσπαρτων, περαιτέρω πεύκων στο έσω πολλών οικοπέδων, πέραν των εν λόγω δενδροστοιχιών ενισχύει την εντύπωση της συνεχούς πυκνής βλάστησης, με αποτέλεσμα την μορφολογική «ενοποίηση» του οικισμού, ενώ το ιδιωτικό αυτό στοιχείο πράσινου συντηρείται –ατελώς για το Δημόσιο– επί τη βάση της προσωπικής φροντίδας των εκάστοτε ιδιοκτητών.

Με την φύτευση των καινούργιων κουκουναριών στη νότια περιοχή του οικισμού προεκτείνεται ακριβώς η λογική του έντονου «πράσινου ορόφου» που δημιουργείται από τις κόμες των πεύκων. Συγκεκριμένα, επιχειρείται, σε ένα σε μεγάλο βαθμό δομημένο πλέον περιβάλλον, αφενός μεν η καθιέρωση μιας αντιληπτού οριοθέτησης του ίδιου του Ολυμπιακού Χωριού, αφετέρου δε η μορφολογική

Αεροφωτογραφία με προβολή των Ολυμπιακών Έργων (πυκνές γραμμές) πριν την έναρξη των εργασιών. Στην δεξιά πλευρά διακρίνονται τα οικοδομικά τετράγωνα του Ολυμπιακού Χωριού και η κεντρική ζώνη πρασίνου αυτού με κατεύθυνση Β-Ν. Αριστερά ο Οικισμός Ξενοδοχοῦπαλλήλων με τον ιστορικό Πευκώνα. Κάτω αριστερά Πλαζά η Οδός Ξενοδοχοῦπαλλήλων, κάτω δεξιά, επίσης Πλαζά, η Οδός Ιβίσκου. Έγχρωμες γραμμές: Οι επιμέρους παρεμβάσεις του εν λόγω έργου ανάπλασης. Ψηφιακή σύνθεση φωτογραφίας και σχεδίων από τον συγγραφέα.

ενοποίηση της διάσπαρτης δόμησης που εξαπλώθηκε μεταξύ του βόρειου ορίου του παραδοσιακού αστικού ιστού του Δήμου Αχαρνών και του Οικισμού Ξενοδοχοῦπαλλήλων. Ταυτοχρόνως, με την παρέμβαση αυτή της προέκτασης του εν λόγω πευκώνα, αναπτύσσεται μια καινούργια, μεγαλύτερης κλίμακας σφήνα πρασίνου στα βόρεια προάστια από την Πάρνηθα έως την κοίτη του Κηφισού (επάνω).

Φθινοπωρινή άποψη του Ολυμπιακού Χωριού από την ζώνη ανάδειξης του χειμάρρου μεταξύ Οικισμού Ξενοδοχοϋπαλλήλων και Λεωφόρου Κύμης. Σε πρώτο πλάνο μερικοί από τους συνοδικά 182 Πηλατώνους *Platanus orientalis*.

Σημασία παρεμβάσεων διάρθρωσης του χώρου

Στην αρχαία Ελλάδα, ο ελεύθερος χώρος του άστεως ετύγχανε ιδιαίτερης προσοχής και σημασίας. Οι υπαίθριοι χώροι λατρείας, τα άλση και τα τεμένη, θεωρήθηκαν ιερά, όπως και τα δένδρα τα οποία φυτεύθηκαν στους χώρους αυτούς. Η Αρχαία Αγορά των Αθηνών, ως γνωστόν, αποτελούσε κορυφαίο σημείο αναφοράς του δημοσίου βίου. Στις υπαίθριες δημόσιες συζητήσεις και αντιπαραθέσεις καθορίστηκε, σε μεγάλο βαθμό, ακόμα και η πολιτική πορεία του αρχαίου μας δημοκρατικού πολιτεύματος. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι πολλοί διάλογοι των αρχαίων φιλοσόφων έλαβαν χώρα ακριβώς στους υπαίθριους χώρους των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και δημοσίων αθλητικών εγκαταστάσεων.

Εν τούτοις, εξαιτίας των πρακτικών υλοποίησης δημοσίων έργων που επικρατούν στην σημερινή Ελλάδα, οι δημόσιοι χώροι των αστικών κέ-

Χαρακτηριστικός «κάθετος» δρόμος στον υφιστάμενο πευκώνα του Οικισμού Ξενοδοχοϋπαλλήλων.

ντρων –πλατείες, πεζόδρομοι, κεντρικές νησίδες, προαύλια μεγάρων– συχνά υποβιβάζονται σε πεδία διαμορφώσεων-παρεμβάσεων επίδειξης με πραγματικό σκοπό την αυτοπροβολή τοπικών παραγόντων, χωρίς να υπάρχει πάντα συγκεκριμένο όφελος για το κοινό. Σε αρκετές περιπτώσεις, τα κατασκευαστικά, δήθεν, επιτεύγματα καταστρέφουν την βιοκλιματική συμπεριφορά ή και την πρακτική λειτουργία των κοινόχρηστων χώρων αυτών. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να αποδίδεται σε προσεγγίσεις που στην ουσία μετατρέπουν περιοχές πρασίνου σε χώρους τοποθέτησης ογκοπλαστικών δημιουργημάτων με σκληρές επιφάνειες και σημαντική αλλοίωση του υφιστάμενου τοπικού τοπογραφικού ανάγλυφου. Εφόσον στην εικόνα των δημοσίων χώρων της χώρας κυριαρχούν κάθε είδους και μορφής διαφημιστικές πινακίδες, πληθώρα τελείως περιττών ιστών σήμανσης, ακατάστατα εναέρια καλώδια κ.λπ., η πάγια πολιτική προσθήκης όλο και περισσότερων εικαστικών παρεμβάσεων, κατασκευών και αγαλμάτων (περισσότερο ή λιγότερο πετυχημένων) καταφανώς δεν μπορεί να αποδώσει προκειμένου να αναδειχθούν κομβικοί ελεύθεροι χώροι της πόλης ως διακεκριμένα σημεία αναφοράς εντός του πολεοδομικού ιστού.

Όσο εντυπωσιακή και μεγαλοπρεπής και αν εμφανίζεται κάθε καινούργια ανάπλαση που εμπνέεται από το πνεύμα του εκσυγχρονισμού, στην πάροδο του χρόνου συνήθως πολύ γρήγορα εκπνέει, χάνει την ελκυστικότητά της, πολλές φορές αναδεικνύοντας τόσο την διαχειριστική αδυναμία του κρατικού μηχανισμού σε βάθος χρόνου, όσο και την αδιαφορία της πολιτείας για θέματα συντήρησης της δημόσιας περιουσίας. Υπό το φως αυτό, ο ρόλος που απονέμεται στον αρχιτέκτονα τοπίου στο εξής θα πρέπει επικεντρώνεται πολύ περισσότερο στην ορθολογική οργάνωση του υπαίθριου χώρου, διαρθρώνοντάς τον με κατάλληλες παρεμβάσεις έτσι ώστε να επιτευχθεί η βέλτιστη (και βιοκλιματική) λειτουργία και ταυτότητα αυτού. Εδώ δίνεται η ευκαιρία ανάδειξης των δυνατοτήτων της ελληνικής βλάστησης και των εντυπωσιακών ειδών υψηλών δένδρων και θάμνων της ως βασικότερο στοιχείο διαμόρφωσης-διάρθρωσης του υπαίθριου χώρου.

Εν τούτοις, υπό την ασφυκτική πίεση χρόνου που επικρατούσε εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, αλλά και εξαιτίας της περιπλοκής κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων, το αναφερόμενο πρόγραμμα αναπλάσεων κινδύνευε να περιοριστεί στην εκτέλεση αποσπασματικών εργασιών ανακαίνισης αστικών δρόμων, πεζοδρομίων και προσόψεων ενός μέρους του υφιστάμενου κτιριακού αποθέματος. Κατά την αναζήτηση λύσεων για μια πραγματική αναβάθμιση επιλεγμένων στρατηγικών σημείων

του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Αθηνών, ο μελετητής του παρόντος έργου διατύπωσε την ανάγκη συστηματικής ανίχνευσης και ανάδειξης των ιστορικών δομών του τοπίου της Αττικής. Δηλαδή του τοπογραφικού ανάγλυφου της με τις διακεκριμένες οροσειρές, τους εκτεταμένους ή και ιστορικούς χώρους πρασίνου, τα αρχαία μνημεία, αλλά και τις αρχαίες υποδομές όπως το οδικό δίκτυο και τα υδραγωγεία που εξακολουθούν να καθορίζουν την διάρθρωση του Λεκανοπεδίου Αθηνών έως σήμερα.

Μια συνολική αναδιοργάνωση των περιοχών ειδικής περιβαλλοντικής και πολιτιστικής σημασίας αυτών θα οδηγούσε σε ένα βαρυσήμαντο μητροπολιτικό δίκτυο χώρων πρασίνου, αναψυχής και πολιτισμού που θα κάλυπτε την Αττική εξ ολοκλήρου. Είναι προφανές ότι, βάσει μιας διαφορετικής, ποιοτικής εικόνας, η Αθήνα-Αττική θα μπορούσε να προβληθεί εντελώς διαφορετικά, ιδιαίτερα σε διεθνές επίπεδο, παρασύροντας ακόμη και την τοπική οικονομική, πολιτιστική και τουριστική δραστηριότητα. Με την λογική αυτή, στο παρόν έργο υλοποιήθηκαν κατασκευαστικές και φυτοτεχνικές παρεμβάσεις ανάπτυξης ενός χωρικού δικτύου με αφετηρίες τα προαναφερθέντα κυρίαρχα στοιχεία του τοπίου του Λεκανοπεδίου Αθηνών.

Ανάδειξη τοπικού χειμάρρου

Ανάδειξη ενός τέτοιου στοιχείου του αυθεντικού τοπίου στην περιοχή των Θρακομακεδόνων αποτελεί η αποκατάσταση και φύτευση παραποτάμιας ζώνης ενός χειμάρρου στην Θέση Δήμογλι, η οποία εκτείνεται μεταξύ Λεωφόρου Κύμης και Οικισμού Ξενοδοχοῦπαλλήλων. Με την φύτευση 182 Πλάτανων *Platanus orientalis* στη ζώνη αυτή αφενός μεν ενισχύεται ο γραμμικός χαρακτήρας της κοίτης του χειμάρρου στο ελεύθερο τοπίο, αφετέρου αναβιώνει η έννοια της όχτης ενός ποταμού ως ζώνη προστασίας που διατηρείται κατ' εξοχήν ανέπαφη. Για τον λόγο αυτό, τα παραπάνω δένδρα φυτεύθηκαν σε αρκετή απόσταση από την κοίτη του ρέματος. Με την ανάδειξη αυτή του χειμάρρου ταυτόχρονα οριοθετείται αντιληπτά και η ζώνη του προαναφερθέντος πευκώνα του Οικισμού Ξενοδοχοῦπαλλήλων προς το Ολυμπιακό Χωριό, ενώ η φύτευση πλατάνων συμβάλλει εδώ «έξυπνα» ακόμα και στην ηχοπροστασία του εν λόγω οικισμού από την βαριά κίνηση της Λεωφόρου Κύμης.

Οδικό δίκτυο και προσβάσεις

Με την ανέγερση του Ολυμπιακού Χωριού, μέρος του παραδοσιακού οδικού δικτύου, το οποίο έως τότε εξυπηρετούσε αποκλειστικά τοπικές ανάγκες, μετατράπηκε σε κυριότερους άξονες εισόδου προς το νέο πολεοδομικό συγκρότημα. Ιδιαίτερα οι δύο υποβαθμισμένες Οδοί Ξενοδοχοῦπαλλήλων και

Τμήμα της ζώνης προστατευτικής φύτευσης του χειμάρρου μεταξύ Οικισμού Ξενοδοχοῦπαλλήλων και Λεωφόρου Κύμης με Πλάτανους.

Ιβίσκου υπολογίστηκαν ως βοηθητικές προσβάσεις του Ολυμπιακού Χωριού, αρχικά ακόμα και κατά την διάρκεια των Αγώνων του Αυγούστου του 2004. Μεταφέροντας επί τόπου τον εορταστικό χαρακτήρα που προέκυψε από τον νέο ρόλο αυτό μέσω των έντονων αποχρώσεων των ανθέων τους, φυτεύτηκαν περίπου 3.000 Πικροδάφνες *Nerium oleander* εκατέρωθεν των οδοστρωμάτων των δύο δρόμων αυτών.

Σε αντίθεση με τις περιπτώσεις αυτές των Οδών Ξενοδοχοῦπαλλήλων και Ιβίσκου, οι οποίες, ως κεντρικοί άξονες πλέον, απορροφούν την διαμπερή κίνηση, διατυπώνεται, στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης, για την διαχείριση των κάθετων δρόμων μεταξύ Οδού Ξενοδοχοῦπαλλήλων και Λεωφόρου Κύμης πολιτική ήπιας κυκλοφορίας, με γνώμονα ακριβώς την αποφυγή οιασδήποτε διαμπερούς κίνησης. Για τον σκοπό αυτό κατασκευ-

Μορφολογική «ενοποίηση» με καινούργια δενδροστοιχία Κουκουναριών (*Pinus pinea*) προεκτάσεως του ιστορικού Πευκώνα του Οικισμού Ξενοδοχοῦπαλλήλων προς νότο.

Ειδικές ξύλινες ζαρντινιέρες ως κινητά εμπόδια με στόχο η διαμπερής κίνηση προς το Ολυμπιακό Χωριό να συγκεντρωθεί αποκλειστικά στις συγκεκριμένες οδούς προσβάσεως.

άστηκαν και τοποθετήθηκαν 365 ξύλινες ζαρντινιέρες ειδικού σχεδίου, οι οποίες λειτουργούν ως εμπόδια κίνησης των αυτοκινήτων με στόχο τόσο την ελάττωση της ταχύτητας, όσο και την αποφυγή της διέλευσης στους στενούς κάθετους δρόμους του οικισμού. Χάριν της κατάλληλης φύτευσης συνολικά 1.460 Πικροδαφνών και Δαφνών Απόλλωνος *Laurus nobilis* οι ξύλινες ζαρντινιέρες αξιοποιούνται ταυτόχρονα και ως στοιχεία απόκρυψης τυχόν υποβαθμισμένων μανδρών, κτισμάτων και κάθε είδους αυθαιρέτων κατασκευών.

Με στόχο την αισθητή ελάττωση τόσο του κυκλοφοριακού φόρτου, όσο και της δημιουργίας επιπρόσθετων σκληρών επιφανειών, εφαρμόστηκε μια επιπλέον πρωτοποριακή λύση για την αποκατάσταση των κάθετων δρόμων του Οικισμού Ξενοδοχούπαλλήλων: Προκειμένου να διατηρηθεί κατά το μέγιστο η φυσιολογική επιφάνεια, κατασκευάστηκε ειδικό διαπερατό για τα όμβρια οδόστρωμα, όχι μάλιστα από άσφαλτο, αλλά εξ αμμοχάλικου με προσθήκη σκυροδέματος με ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) και με εκατέρωθεν εγκιβωτισμό εξ κυβόλιθων διαστάσεων 15 x 15 x 10 εκ. κόκκινης αποχρώσεως.

Αποτελέσματα

Το Ολυμπιακό Έργο Ανάπλασης Περιβάλλοντος Χώρου και Προσβάσεων Ολυμπιακού Χωριού δεν περιορίζεται απλώς στην εκτέλεση ειδικών αρχιτεκτονικών και φυτοτεχνικών εργασιών σε συγκεκριμένα σημεία παρεμβάσεως αλλά υιοθετεί μια στρατηγική δημιουργίας-διάθρωσης ενός συνολικού Τοπίου. Κατά τον τρόπο αυτό, τα διακεκριμένα σημεία του τοπογραφικού ανάγλυφου γύρω από την περιοχή μελέτης δικτυώνονται πλέον μέσω δυναμικών δομών πρασίνου. Με την μορφολογική ενοποίηση των υφιστάμενων αστικών συγκροτημάτων καθιερώνεται και μια σαφής στρατηγική για την περαιτέρω ανάπτυξη του χώρου. Επειδή, ως βασικά στοιχεία-κλειδιά για την συνολική δια-

μόρφωση αναδεικνύονται οι επιβλητικές φυτοτεχνικές παρεμβάσεις που δημιουργήθηκαν, και όχι κάποιες τυχόν αρχιτεκτονικές λύσεις, αποφεύχθηκαν οποιεσδήποτε επιπρόσθετες κατασκευαστικές παρεμβάσεις σκληρών επιφανειών.

Με την ανάπτυξη μιας αντιληπτής, υπερτοπικής σημασίας σφήνας πρασίνου από την Πάρνηθα έως την κοίτη του Κηφισού και την ανάδειξη ενός τοπικού χειμάρρου στην περιοχή του Ολυμπιακού Χωριού ο σχεδιασμός των παρεμβάσεων ανάπλασης αποβλέπει στην αναδιάρθρωση ολόκληρης της περιοχής ακόμα και σε ρυθμιστικό επίπεδο. Μέσω των πιστά υλοποιημένων φυτεύσεων κουκουναριών και πλατάνων ενισχύεται και προβάλλεται ο παραδοσιακός χαρακτήρας του τοπίου. Η υφιστάμενη υποδομή πρασίνου εκατέρωθεν των δρόμων του Οικισμού Ξενοδοχούπαλλήλων και των κοινωφελών χώρων αυτού προεκτείνεται σημαντικά, εξασφαλίζοντας αποτελεσματικά την λειτουργική και αισθητική ενοποίηση της διάσπαρτα δομημένης περιοχής. Η πολεοδομική αναδιοργάνωση της Αττικής με έμφαση στα διακεκριμένα στοιχεία της περιβάλλοντος και του πολιτισμού της κρίνεται τόσο εφικτή, όσο και επιτακτική προκειμένου να ανακοπεί η ραγδαία υποβάθμιση που διαδραματίζεται σε πολλαπλά επίπεδα που αφορούν τον σύγχρονο Ελληνισμό. ■

Βιβλιογραφία

- Βασιλά, Α.: Η Ολυμπιάδα «λπαίνει» τις τιμές στον Ελαιώνα. Πράσινες γειτονιές, μετρώ, εμπορικά και αθλητικά κέντρα η νέα εικόνα. Εις: Έθνος της Κυριακής, 30 Ιουνίου 2002. Οικονομία. Εφημερίδα. Αθήνα. Σελ. 8.
- Bofílias, A.: Blasses Grün für bunte Spiele. Landschaftsarchitektur bei den Olympischen Projekten in Athen. In: Deutsche Gesellschaft für Gartenkunst und Landschaftskultur e. V. (Hrsg.): Garten + Landschaft. Zeitschrift für Landschaftsarchitektur. Heft 9 (Interreg – grenzüberschreitend. September 2004). Berlin-München, 2004. Σελ. 10-11.
- Bofílias, A., Doxiadis, Th.: Patras – Kulturhauptstadt Europas 2006. In: Deutsche Gesellschaft für Gartenkunst und Landschaftskultur e. V. (Hrsg.): Garten+Landschaft. Zeitschrift für Landschaftsarchitektur. Heft 2/2006 (Februar). Berlin-München, 2004. Σελ. 6.
- Μποφίλιας, Α.: Ανάπλαση Περιβάλλοντος Χώρου και Προσβάσεων Ολυμπιακού Χωριού. Οριστική μελέτη και μελέτη εφαρμογής. Τεχνική Περιγραφή, Προϋπολογισμός και Τιμολόγιο Έργου. Αθήναι, 2003.
- Μποφίλιας, Α.: Φυτεύσεις και τοποσήματα στην αρχαία Ελλάδα και η αναζήτηση του ιδανικού τοπίου στον σχεδιασμό της νεοκλασικής Αθήνας. Εις: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. Κώστας Μανωλίδης (Επιμέλεια): «ωραίο, φριχτό κι απέρητο τοπίον!». Αναγνώσεις και προοπτικές του τοπίου στην Ελλάδα. Βόλος, 2003. Σελ. 108-119.
- Οργανωτική Επιτροπή Ολυμπιακών Αγώνων Αθήνα 2004 Α.Ε.: Παρουσίαση Ολυμπιακού Χωριού στην ιστοσελίδα www.athens2004.gr

Κρυπτοβενθικά ψάρια στη Νότια Εύβοια

Κείμενο και φωτογραφίες του Σταμάτη Ζόγκαρη

Για τον φυσιοδίφη, τα ψάρια στη θάλασσα είναι σαν τα πουλιά στη ξηρά - είναι πανταχού παρόντα και εύκολα στην παρατήρηση. Αντίθετα με τα πουλιά, όμως, ξέρουμε ελάχιστα πράγματα για την εξάπλωση ή τους πληθυσμούς των περισσότερων ειδών ψαριών στην Ελλάδα. Οι σχετικοί επιστημονες ασχολήθηκαν περισσότερο με τα αλιευτικά αποθέματα και τις ιχθυοκαλλιέργειες ενώ για τη βιοποικιλότητα της θάλασσας σπάνια ακούμε νέες πληροφορίες. Όπως και με τα πουλιά, οι ερασιτέχνες φυσιοδίφες σίγουρα μπορούν να βοηθήσουν στη συλλογή βασικών πληροφοριών. Ακόμη και η χωρική παρουσία ενός είδους σε μια περιοχή προσθέτει χρήσιμες πληροφορίες.

Τα τελευταία χρόνια ορισμένοι Έλληνες φυσιοδίφες έχουν αρχίσει να κρατάνε σημειώσεις κάθε φορά που βουτούν στη θάλασσα με μάσκα, συλλέγοντας λίστες ψαριών σε κάθε τόπο που επισκέπτονται. Βρίσκω ότι αυτός είναι ο ευκολότερος τρόπος να μάθει κανείς καλά τα ψάρια - το κολύμπι στη θάλασσα γίνεται πλέον μια βιωματική θαλάσ-

σια εκπαίδευση. Η «αποτύπωση» του βυθού είναι σήμερα εύκολη με τις νέες ψηφιακές μηχανές, και καλά ταξινομημένες συλλογές φωτογραφιών βοηθούν στην αναγνώριση και καταγραφή. Για πολλά πράγματα που βλέπει κανείς με μάσκα στο βυθό δεν υπάρχουν εύκολες απαντήσεις ή ερμηνείες, ενώ εύχρηστοι και σύγχρονοι οδηγοί-βιβλία προσδιορισμού των ψαριών σπανίζουν⁽¹⁾. Επίσης, επειδή και η αυτόνομη κατάδυση ήταν ως το 2006 αυστηρά περιορισμένη, και πρακτικά ευρέως απαγορευμένη στην Ελλάδα⁽²⁾, η πανίδα και χλωρίδα των βυθών μας αποτελεί ακόμη ένα κρυφό μυστήριο - κι' ας είναι η Ελλάδα μια τόσο «θαλασσινή» χώρα.

Ένας καλός τρόπος για να αυξήσουμε τις γνώσεις μας για τη θάλασσα είναι η επαφή με ανθρώπους που έχουν σχετικές γνώσεις. Αυτό το φθινόπωρο, συνεργάστηκα με έμπειρους αλλοδαπούς ιχθυολόγους, για να μελετήσουμε ψάρια στην Νότια Εύβοια στο πλαίσιο μιας ευρύτερης έρευνας του Ελληνικού Κέντρου Θαλασσίων Ερευνών (ΕΛΚΕΘΕ). Εδώ και χρόνια χρησιμοποιούμε τις χωρικές κατανομές των ψαριών στα εσωτερικά νερά για να κατανοήσουμε την εξέλιξη ολόκληρων βιογεωγραφικών περιφερειών για τις Βαλκανικές λεκάνες απορροής ποταμών. Επειδή μας ενδιαφέρει

* Ο Σταμάτης Ζόγκαρης είναι δρ. γεωγράφος -βιολόγος στο Ινστιτούτο Θαλάσσιων Βιολογικών Πόρων και Εσωτερικών Υδάτων του Ελληνικού Κέντρου Θαλασσίων Ερευνών (ΕΛΚΕΘΕ).

Στο σπήλαιο Γαβανή, Νησίδα Μαντήλι

Μικρός σκορπιός (πιθανώς *Scorpaena maderensis*)

Τζιτζίκι του Ντε Καντόλι (*Lepadogaster candollei*)

πολύ η βιογεωγραφία μπήκαμε και σε βαθύτερα νερά για να ξετρυπώσουμε ομάδες ειδών που μελετάμε και στα γλυκά νερά, όπως είναι οι γωβιοι. Αυτά τα μικρόσωμα ψάρια ανήκουν σε μια ετερογενή ομάδα που ονομάζεται κρυπτοβενθική ιχθυοπανίδα.

Την ονομασία «κρυπτοβενθικό» την έχει δώσει ο Καθηγητής P.J. Miller, ιχθυολόγος παγκόσμιας φήμης και ειδικός στην ταξινόμηση των γωβιών. Τα κρυπτοβενθικά, είναι μικρόσωμα ψάρια που ζουν μια ιδιόμορφη ζωή μέσα ή πάνω στον πυθμένα, συχνά στις κρυφές γωνιές του βυθού όπου καταλαμβάνουν έναν ιδιαίτερο θώκο. Αναφερόμαστε επί το πλείστον σε γωβιούς, σαλιάρες, τζιτζίκια, σκοπρίνες και άλλα μικρόσωμα είδη. Ορισμένα από αυτά τα ψάρια με δυσκολία τα φωτογραφίζει κανείς στη φύση επειδή είναι συνήθως καλά κρυμμένα μέσα σε τρύπες ή στα ιζήματα του πυθμένα. Όπως πολλά πράγματα στις ελληνικές θάλασσες, τα κρυπτοβενθικά έχουν μελετηθεί ελάχιστα.

Η έρευνα

Οι φίλοι ερευνητές από την Τσεχία και Κροατία⁽³⁾, με τους οποίους συνεργάζομαι τα τελευταία χρόνια σε διάφορες αποστολές σε ποτάμια και υγρότοπους, με προειδοποίησαν ότι πραγματικά δεν γνωρίζαμε καν τι θα βρούμε από κρυπτοβενθικά στην Εύβοια και στο Δυτικό Αιγαίο. Συνειδητοποίησα ότι ακόμη και οι Τούρκοι ξέρουν καλύτερα τα ψάρια στην Ανατολική πλευρά! Έτσι σχεδιάσαμε την αποστολή με βάση το μεγάλο ψαρολίμανο της Καρύστου. Μια και κατάγομαι από εκεί, κινήθηκα πατριωτικά! Με ένα ταχύπλοο φουσκωτό και τον κατάλληλο εξοπλισμό για αυτόνομη κατάδυση ερευνήσαμε τρεις διακριτές θαλάσσιες περιοχές στη Νότια Εύβοια: Τον άγριο Καβοντόρο (από την νησίδες Αράπη έως Μαντήλι), τον αβαθή όρμο της Καρύστου και το μικρό αρχιπέλαγος των Πεταλιών στον Νότιο Ευβοϊκό. Πραγματοποιήσαμε ένα εξονυχιστικό και επίμονο εξαήμερο ψάξιμο σε ποικίλα θαλάσσια περιβάλλοντα όπως υφάλους, φυκιές, ογκόλιθους, και σπηλιές.

Σε κάθε βουτιά καταγράφαμε τα ψάρια με δύο μεθόδους: μια είναι η τα-

χεία «οπτική επισκόπηση» ειδών ανά σημείο σε διάφορα βάθη και η άλλη είναι η συνολική καταγραφή των ειδών που παρατηρήθηκαν σε όλη τη διάρκεια της κατάδυσης. Πέρα από αυτό, για λόγους έρευνας, τα κρυπτοβενθικά ψάρια πρέπει να συλλεχθούν και να συντηρηθούν για να πραγματοποιηθεί γενετική και μορφολογική έρευνα στο εργαστήριο. Η σύλληψη των ψαριών πραγματοποιείται με τη χρήση μικρής απόχης και ειδικού αναισθητικού σκευάσματος με κινολιδίνη (Quinaldine 2-methyloquinolina), πολύ αραιωμένη σε νερό. Το αναισθητικό σκεύασμα γρήγορα διαλύεται στο θαλασσινό νερό και έχει μόλις λίγα λεπτά δράσης και μόνο σε μικρά ψάρια - είναι ακίνδυνο για το περιβάλλον. Πάνω στη δράση τους, οι ερευνητές μοιάζουν σαν να κυνηγούν πεταλούδες στο βυθό!

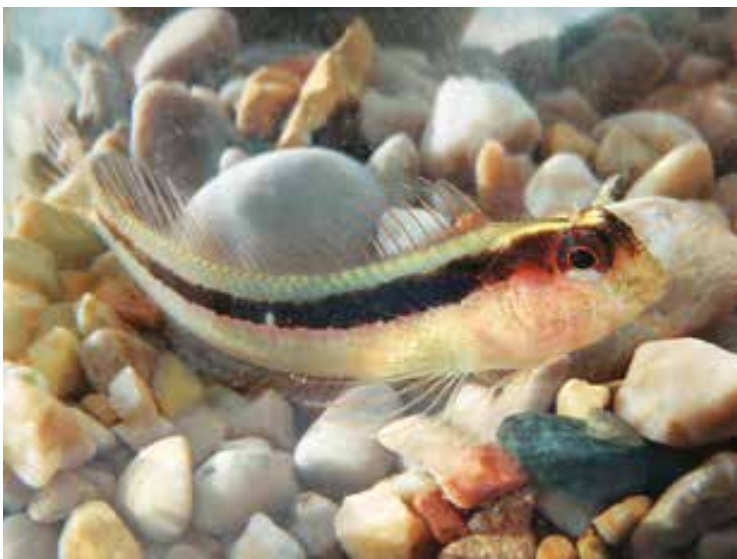
Τα ψάρια που συλλέγονται συχνά τα φωτογραφίζουμε ζωντανά σε φορητά ενυδρεία αλλά αρκετά από αυτά πρέπει να κρατηθούν ως δείγματα για τις ερευνητικές συλλογές. Στο εργαστήριο επιβεβαιώνεται ο προσδιορισμός ορισμένων ειδών, ερευνώνται οι γενετικές συγγένειες μεταξύ των διαφορετικών πληθυσμών καθώς και η συνολική σύνθεση και συχνότητα εμφάνισης των ειδών σε διάφορες περιοχές. Τα δείγματα των ψαριών ταξινομούνται και συντηρούνται σε ευρωπαϊκές μουσειακές συλλογές. Τα δικά μας ψάρια θα βρίσκονται σε μουσειακή συλλογή στο Μουσείο της Πράγας και στο ΕΛΚΕΘΕ Αναβύσσου. Οι συλλογές αυτές δημιουργούνται για περαιτέρω εργαστηριακή έρευνα ή συμμετοχή σε εκθέματα, και για νέες δημοσιεύσεις. Προφανώς ο αριθμός δειγμάτων που παίρνουμε είναι μικρός και δεν μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τους πληθυσμούς. Επίσης απαιτείται ειδική άδεια για τέτοιες συλλογές στην Ελλάδα.

Αποτελέσματα

Κατά την εξαήμερη αποστολή στα μέσα Οκτωβρίου 2012, πραγματοποιήθηκαν καταδύσεις σε 11 σημεία ενώ σε άλλα τέσσερα σημεία προσαθήσαμε να συλλέξουμε μικροσκοπικά ψάρια με δίχτυ γόνου καθώς και με καθετή. Κατεγράφησαν συνολικά περισσότερα

Πετρογαβιός (*Gobius paganellus*)

Ταινιοσαλιάρα (*Parablennius rouxi*)

Ταινιοσαλιάρα και ριγογαβιός (*Gobius vitatus*),
ένα παράδειγμα μιμητισμού.

Μελανοκέφαλη Σαλιέρα (*Lipophrys nigriceps*), κοινό βραχώψαρο ενδημικό της Μεσογείου

Σαλιέρα του Ζβόνιμιρ (*Parablennius zvonimiri*)

Γωβιός του Σαράτο (*Gobius fallax*)

από 82 είδη ψαριών. Με τις «οπτικές μεθόδους επισκόπησης», από τα 35 μέτρα βάθους έως και τα ρηχά στις εκβολές μικρών ποταμών, μάθαμε πολλά για την σύνθεση των ειδών σε διάφορα ενδιαιτήματα. Συνήθως σε μια ώρα κατάδυσης βλέπαμε εύκολα 30 είδη, ενώ μία μέρα στο Καλαμίτσι της Παξιμάδας προσδιορίσαμε 50 είδη – αυτό για μένα είναι πανελλαδικό ρεκόρ! Με την μέθοδο της συλλογής με αναισθητικό βρέθηκαν αρκετές δεκάδες ψάρια – παρότι τελικά δεν είναι καθόλου εύκολο να πιαστούν ψάρια έτσι. Ανακάλυψα ότι, πέρα από τα ψάρια που βλέπω συνήθως με την μάσκα, υπάρχουν περίπου 10% ως 20% περισσότερα είδη που απλά κρύβονται στο βυθό – τα κρυπτοβενθικά είναι πράγματι πολλές φορές άορατα!

Μάθαμε πολλά για τα μικροσκοπικά κρυπτοβενθικά. Συλλέχθηκαν συνολικά 17 είδη γωβιών (Οικογένεια Gobiidae) ενώ παρατηρήθηκαν άλλοι δύο που όμως δεν μπορούσαμε να συλλέξουμε. Ο χοντρογωβιός (*Gobius cobitis*) είναι ένας από τους κοινούς γωβιούς της Ελλάδας όμως δεν μπορείς εύκολα να τον ναρκώσεις με το αναισθητικό, και αυτόν τελικά δεν τον πιάσαμε! Σχετικά με όσα ξέρουμε αυτή τη στιγμή από την βιβλιογραφία φαίνεται ότι προστέθηκε **τουλάχιστον ένα νέο είδος ψαριού στον κατάλογο των ειδών της Ελλάδας** και παρατηρήθηκαν τουλάχιστον άλλα τρία είδη που έχουν καταγραφεί μόνο μία ή ελάχιστες φορές στην Ελλάδα, όπως οι μικροί γωβιοί *Gammogobius steinitzi* και *Thorogobius marcrolepis*. Το νέο είδος για την Ελλάδα ονομάζεται *Didogobius splechnai* (Διδογωβιός του Σπλέχτνα), όμως το είδος αυτό βρέθηκε πρόσφατα και στις ακτές του Ανατολι-

Χρυσογαβιός (*Gobius auratus*), ασυνήθιστο είδος, συναντάται σε βάθη μεγαλύτερα από 10 μέτρα.

κού Αιγαίου, στην Τουρκία!

Οι μέθοδοι ιχθυολογικών δειγματοληψιών και καταγραφών που χρησιμοποιήσαμε στην αποστολή μας, ελάχιστες φορές έχουν εφαρμοστεί στην Ελλάδα και είναι πολύ πιθανό αυτά τα είδη κρυπτοβενθικών να μην είναι καθόλου «σπάνια» στη χώρα μας – απλά κανείς δεν έχει ενδιαφερθεί να τα εντοπίσει! Πρέπει να ληφθεί σχετικά με τους γωβιούς, οι άγριες και εκτεθειμένες ακτές του Καβοντόρου δεν φάνηκε να φιλοξενούν πολλά είδη ή μεγάλους αριθμούς, σε σύγκριση με τις ακτές τις βορειοδυτικής Μεσογείου ή της Αδριατικής. Αντίθετα, τα πιο προστατευμένα νερά του αρχιπελάγους των Πεταλιών στον νότιο Ευβοϊκό ήταν πιο πλούσια τόσο σε είδη όσο και σε πληθυσμούς από τον Καβοντόρο. Μπορεί να υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν την εξάπλωση των κρυπτοβενθικών, όπως για παράδειγμα η γεωλογία. Ένας βυθός με σχιστόλιθους και μάρμαρα όπως στην Εύβοια μπορεί να έχει πολύ διαφορετικής μορφής σπήλαια, καταφύγια και κρυψώνες για αυτά τα ψάρια σε σχέση με ασβεστολιθικά πετρώματα που κυριαρχούν αλλού.

Στα νερά της Καρύστου μας οδήγησε ο Κυριάκος Δικέλας, ντόπιος έμπειρος δύτες και δάσκαλος τοπικού καταδυτικού κέντρου. Χάρη στην καθοδήγησή του, ζήσαμε εντυπωσιακές στιγμές στον βυθό. Από τις κορυφαίες εμπειρίες ήταν όταν καταδυθήκαμε στα 35 μέτρα στον Αράπη – μια βραχοησίδα στο ακρωτήριο του ανεμοδαρμένου Καφηρέα. Εδώ βρήκαμε και ορισμένα σπάνια ψάρια, όπως το *Grammonus ater* (Ophidiiformes, Οικογένεια Bythitidae), ένα νυκτόβιο κρυπτοβενθικό, εν-

δημικό της Μεσογείου που μοιάζει με μικρό μαύρο χελάκι, είδος που δεν γνωρίζουμε αν έχει ποτέ καταγραφεί στην Ελλάδα⁽⁴⁾. Στα 25 μέτρα βάθος εδώ είχε κοπάδια από κοκκινόχανους (*Anthias anthias*), είδος που δεν συναντάς συνήθως τόσο ρηχά. Είδαμε και μια μεγάλη φώκια στον Αράπη. Για τους ξένους ερευνητές μια τέτοια παρατήρηση είναι σαν να βλέπαμε δεινόσαυρο. Σε τόσα άλλα μέρη της Μεσογείου που έχουν δουλέψει οι συναδέλφοι υπάρχουν μόνο μακρινές αναμνήσεις αυτού του εντυπωσιακού ζώου.

Μεγάλα ψάρια δεν συναντήσαμε στην αποστολή μας - με εξαίρεση ίσως ορισμένες σμέρνες στα Μυρμήγκια Καβοντόρου και λίγους πανέμορφους συκιούς μέσα σε ένα ναυάγιο στην Αρχάμπολη Καβοντόρου. Ξέρω ότι στη δεκαετία του '70 οι ψα-

Grammonus ater - ένα ψάρι άγνωστο στα Ελληνικά νερά!

Γωβιός του Στάινιτς [*Gammogobius steinitzi*].
Ζει ανάποδα στις οροφές σπηλαίων!

Κερκυρογωβιός του Λιχτενστάιν [*Corcyrogobius liechtensteini*]

Ζωνογωβιός [*Chromogobius zebratus*]

Τετραζωνωτός Γωβιός [*Chromogobius quadrivittatus*]

ράδες άπλωναν σκυλοπαράγαδα στον Καβοντόρο. Σήμερα που να φανεί καρχαρίας! Όλοι οι παλιοί ψαράδες στο λιμάνι της Καρύστου ξέρουν ότι κάποτε η περιοχή είχε πολλά και μεγάλα ψάρια – ξέρουν πολύ καλά ότι έχει υπάρξει κατάρρευση των πληθυσμών.

Η έρευνα διαπίστωσε ότι οι βυθοί της Νότιας Εύβοιας έχουν ιδιαίτερα χαρίσματα βιοποικιλότητας με ερευνητικό και εκπαιδευτικό ενδιαφέρον. Η περιοχή βρίσκεται στο γεωγραφικό κέντρο του Δυτικού Αιγαίου – ακριβώς μεταξύ των διακριτών ζωογεωγραφικών περιφερειών του Βόρειου και Νότιου Αιγαίου, για αυτό συνδυάζει ενδιαφέροντα βιογεωγραφικά χαρακτηριστικά. Η περιοχή είναι καλό εφελτήριο για εξερεύνηση – οι διακριτές θαλάσσιες ενότητες της Νότιας Εύβοιας έχουν διαφορετικές όψεις όσον αφορά στη σύνθεση ενδιαιτημάτων και πολύ λίγο έχουν μελετηθεί. Είναι και από τις πιο προσιτές άγριες και φυσικές περιοχές του Αιγαίου, τόσο κοντά στην Αττική. Ένα μεγάλο τμήμα των ακτών του Καβοντόρου καθώς και η νησίδα Μαντήλι είναι θεσμοθετημένη περιοχή στο δίκτυο Natura 2000 – είναι δηλαδή διεθνώς γνωστή ως «προστατευόμενη περιοχή», χωρίς βέβαια οι περισσότεροι κάτοικοι της Καρύστου ή της Αττικής να το αντιλαμβάνονται. ■

(1) Ένας από τους καλύτερους οδηγούς για τον προσδιορισμό ψαριών στην Μεσόγειο είναι ενός Γάλλου ιχθυολόγου: Patrick Louisy (2005). Guida all'identificazione dei pesci marini d'Europa e del Mediterraneo. Il Castello (υπάρχουν εκδόσεις στην Γαλλική και Γερμανική γλώσσα επίσης).

(2) Από το 2006, χάρη στον νόμο 3409/2005 (ΦΕΚ 273Α) άνοιξε η εποχή της ελεύθερης αυτόνομης κατάδυσης στην Ελλάδα, αναπτύσσοντας αυτό το δημοφιλές σπορ, που πρακτικά προωθεί την «παράτηρηση της φύσης» στην θάλασσα.

(3) Η ερευνητική ομάδα περιέλαβε τον γράφοντα και τους: Δρ. Marcelo Kovacic (Κροατία), Δρ. Radek Sanda (Τσεχία), Δρ. Jasna Vukic (Τσεχία), Κυριάκο Δικέλα και Δημήτρη Σ. Ζόγκαρη.

(4) Ως το 2009 είχαν καταγραφεί στις ελληνικές θάλασσες 476 είδη ψαριών – μερικά από αυτά που συλλέξαμε στην αποστολή μας δεν είναι στο κατάλογο της πιο πρόσφατης ανασκόπησης (βλ. Μεγαλοφώνου, Π. (2009). Ψάρια της Θάλασσας. Στο Κόκκινο Βιβλίο Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (επ. Λεγάκης, Α. και Μαραγκού Π.), σελ. 37-85. Ελληνική Ζωολογική Εταιρεία). Δυστυχώς δεν υπάρχει ακόμη οργανωμένη διαδικασία τακτικής επικαιροποίησης του ιχθυολογικού καταλόγου.

Δράσεις για την αντιμετώπιση της χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων

Γιώργος Ι. Πολίτης

Η παράνομη χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων αποτελεί κοινή πρακτική σε πολλές αγροτικές περιοχές της Ευρώπης. Είναι μια διαδεδομένη συνήθεια για την εξόντωση του πληθυσμού των χαρακτηριστικών ως «επιβλαβών» ζώων (αλεπούδων, ασβών, λύκων κ.ά.) που οποία προκαλούν ζημιές στη φυτική και ζωική παραγωγή. Πρόκειται για μια από τις κύριες αιτίες μη φυσικού θανάτου πολλών προστατευόμενων ειδών πανίδας σε αγροτικές, ημι-αγροτικές, δασικές και ορεινές περιοχές και ένα σημαντικό κίνδυνο για τη δημόσια υγεία.

Στην Ελλάδα, η διαδεδομένη αυτή παράνομη πρακτική πλήττει σημαντικά τα αρπακτικά πουλιά, ιδιαίτερα τα σπωματοφάγα όπως ο γυπαετός, το όρνιο και ο ασπροπάρης, απειλούμενα είδη θηλαστικών όπως η καφέ αρκούδα, ο λύκος και το τσακάλι, καθώς και ποιμενικούς και κυνηγετικούς σκύλους.

Η απώλεια ποιμενικών σκύλων σε μερικές περιοχές είναι αρκετά εκτεταμένη και συχνή και έχει ως αποτέλεσμα την ελλιπή φύλαξη των κοπαδιών, που επιφέρει με τη σειρά της οικονομικές απώλειες και οδηγεί σε ένα νέο φαύλο κύκλο χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων.

Επομένως, η χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων έχει σημαντικές περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές διαστάσεις καθώς:

- α) Μπορεί να οδηγήσει ευάλωτα είδη σε πληθυσμιακή κατάρρευση.
- β) Σχετίζεται με σημαντικές οικονομικές απώλειες.

γ) Η χρήση τοξικών ουσιών διασπαρμένων σε μεγάλες, συχνά, εκτάσεις αποτελεί απειλή για τη δημόσια υγεία μέσω της απόθεσης και παρουσίας μεγάλων συγκεντρώσεών τους στο έδαφος και τα ύδατα.

δ) Έμμεσα πλήττονται οι δραστηριότητες παρατήρησης της ορνιθοπανίδας και κυρίως των μεγάλων αρπακτικών πουλιών, η οποία αποτελεί πόλο έλξης επισκεπτών στη Β. Ελλάδα τα τελευταία έτη.

Η παράνομη χρήση των δηλητηριασμένων δολωμάτων γίνεται με τρόπο ανοργάνωτο, αλλά συστηματικό και καταστροφικό, διάσπαρτα στην επικράτεια. Χρησιμοποιούνται ισχυρά φυτοφάρμακα που διατίθενται νόμιμα προς ευρεία χρήση, και παράνομα σκευάσματα που περιέχουν πολύ τοξικές για τους ζώντες οργανισμούς και το περιβάλλον δραστικές ουσίες. Οι τρόποι χρήσης τους ποικίλουν: συνήθως, είτε επικαλύπτονται νεκρά ζώα με τα δηλητήρια (δηλητηρίαση πτωμάτων ζώων), είτε εμποτισμένα με δηλητήρια κρέατα αφήνονται εκτεθειμένα στην ύπαιθρο, είτε τέλος, αφήνονται εκτεθειμένες ειδικές υποδοχές παραφίνης (φόδες) που προστατεύουν τη τοξική ουσία που περιέχουν από τις κλιματικές συνθήκες και την τυχόν απόπλυση.

Η ανάγκη αντιμετώπισης του φαινομένου έχει καταστεί πλέον επιτακτική, δεδομένου ότι οι πληθυσμοί ορισμένων αρπακτικών ειδών, όπως το όρνιο, ο ασπροπάρης και ο χρυσαετός, έχουν μειωθεί

δραματικά. Παράλληλα η πρακτική των δολωμάτων έχει αρνητικές συνέπειες σε όσες προσπάθειες γίνονται τα τελευταία έτη για την αντιμετώπιση των απωλειών στη ζωική παραγωγή από την καφέ αρκούδα και το λύκο, μέσω της επαναδιάδοσης παραδοσιακών αγροπεριβαλλοντικών μεθόδων, και της διατήρησης των ειδών αυτών.

Στις 19/2/2012, φύλακες του Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Πάρκου Οροσειράς Ροδόπης ανακάλυψαν επτά δηλητηριασμένα προστατευόμενα αρπακτικά πουλιά (4 χρυσαετούς, 2 όρνια, 1 γερακίνα), κοντά στα ερείπια του χωριού Κρωμνικό, στην προστατευόμενη περιοχή των Στενών του Νέστου (Ζώνη Ειδικής Προστασίας για τα Πουλιά, Αισθητικό Δάσος). Άγνωστοι δράστες είχαν σκοτώσει και αλείφει με δηλητήριο δύο άγρια άλογα, ώστε να λειτουργήσουν σαν δολώματα (βλ. Η ΦΥ-ΣΗ, τ. 135, σελ. 3). Τα πτώματα περισυνελέγησαν και δείγματα στάλθηκαν στο Κέντρο Κτηνιατρικών Ιδρυμάτων στην Αθήνα. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των αναλύσεων, είχαν χρησιμοποιηθεί καρβαμιδική εστέρες, πιθανόν carbofuran ή κάποιο άλλο σκεύασμα τοξικού εντομοκτόνου.

Από τις παρατηρήσεις στο πεδίο, που ακολούθησαν, προέκυψε ότι, ως συνέπεια της παράνομης αυτής ενέργειας, εξοντώθηκε το μεγαλύτερο μέρος της αποικίας των Στενών του Νέστου, δηλαδή περίπου 30-40 όρνια, και δηλητηριάστηκαν τουλάχιστον 4 χρυσαετοί. Επομένως θανατώθηκε το 30-40% του συνολικού πληθυσμού όρνων της ηπειρωτικής χώρας και ολόκληρος ο αναπαραγωγικός πληθυσμός του χρυσαετού στα Στενά του Νέστου.

Στις 22/2/2012 οι οργανώσεις Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, Αρκτούρος, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Εταιρεία Προστασίας και Ανάπτυξης των Στενών του Νέστου, Εταιρεία Προστασίας της Φύσης και Οικοανάπτυξης, Καλ-

λιστώ, και οι ΦΔ Δέλτα Νέστου και λιμνών Βιστωνίδας-Ισμαρίδας, και Εθνικού Πάρκου Οροσειράς Ροδόπης, εξέδωσαν δελτίο τύπου με το οποίο κατήγγειλαν το περιστατικό και ζήτησαν από τις Αρχές να λάβουν όλα τα ενδεδειγμένα μέτρα για την ανακάλυψη και τιμωρία των δραστών του συγκεκριμένου περιστατικού, καθώς και για την αντιμετώπιση του φαινομένου της χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων, το οποίο παρουσιάζει έξαρση σε όλη την επικράτεια. Σύντομα, η ανωτέρω ομάδα διευρύνθηκε με τη συμμετοχή των οργανώσεων Αρχέλων, Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, Μεσόγειος SOS, Ελληνικό Κέντρο Δακτυλίωσης Πουλιών, Μομ, WWF Ελλάς και του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Κρήτης.

Στις 15/3/2012, με πρωτοβουλία της Εταιρείας μας, όλοι οι ανωτέρω απηύθυναν κοινή επιστολή προς τους Υπουργούς Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, την οποία κοινοποίησαν σε μεγάλο αριθμό αποδεκτών στην Ελλάδα (Αρχές) και την Ευρώπη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, IUCN, BirdLife Europe κ.ά.). Με την επιστολή αυτή ενημερώσαμε αναλυτικά τη Διοίκηση για το παραπάνω σοβαρό περιστατικό και την καλέσαμε να λάβει άμεσα όλα τα ενδεδειγμένα μέτρα για την αποτροπή άλλων παρόμοιων περιβαλλοντικών εγκλημάτων, που προκαλούν ανεπανόρθωτες απώλειες ειδών πανίδας και εκθέτουν την χώρα μας διεθνώς. Ζητήσαμε, τέλος, από τους αρμόδιους υπουργούς να μας ορίσουν μία συνάντηση το συντομότερο δυνατό, με σκοπό να τους εκθέσουμε τις κοινές προτάσεις μας για την αντιμετώπιση του προβλήματος των δηλητηριασμένων δολωμάτων. Την επιστολή μας συνόδευε σχετικό υλικό τεκμηρίωσης για την ουσία του προβλήματος, την αναγκαιότητα και τις δυνατότητες αντιμετώπισής του, και τις σχετικές προτάσεις μας.

Καθώς δεν υπήρξε καμία απάντηση στην ανωτέρω επιστολή μας εκ μέρους της Διοίκησης, η Εταιρεία μας ανέλαβε και πάλι την πρωτοβουλία, εκπροσωπώντας όλες τις ανωτέρω αναφερόμενες οργανώσεις, και συνέταξε αναφορά προς τον Συνήγορο του Πολίτη. Στην αναφορά αυτή, που υποβλήθηκε στα μέσα του Ιουνίου 2012, παραπονούμεθα για την έλλειψη απάντησης και την απουσία οιασδήποτε πρωτοβουλίας εκ μέρους των αρμόδιων υπηρεσιών για την αντιμετώπιση του προβλήματος των δηλητηριασμένων δολωμάτων, και ζητούσαμε τη μεσολάβηση του Συνηγόρου του Πολίτη για την αντιμετώπιση του σημαντικού αυτού ζητήματος.

Ο Συνήγορος του Πολίτη αντέδρασε άμεσα. Με επιστολή που απέστειλε στα δύο αρμόδια υπουργεία στις 12/7/2012, ζήτησε την άμεση, συλλογική, ενεργοποίησή τους με απάντηση στην ανωτέ-

ρω επιστολή μας και τον ορισμό ημερομηνίας για τη συνάντησή τους με τις οργανώσεις, προκειμένου να ληφθούν όλα τα απαιτούμενα μέτρα για την αντιμετώπιση της πρακτικής των δηλητηριασμένων δολωμάτων, την προστασία των απειλούμενων ειδών και την ορθότερη διαχείριση της ευαίσθητης περιβαλλοντικά περιοχής των Στενών και του Δέλτα του Νέστου.

Εν τω μεταξύ, οι αναφορές περιστατικών δηλητηριάσεων πληθαίνουν σε όλη τη χώρα, με κρούσματα στη Φλώρινα, Καρδίτσα και διάφορα σημεία της Στερεάς Ελλάδας. Μεταξύ των άλλων, στις 28/4/2012, σε πολύ μικρή απόσταση από τους Ψαράδες Πρεσπών, είχε βρεθεί από επόπτες –φύλακες του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πρεσπών, μία νεκρή αρκούδα. Ο πρόεδρος του ΔΣ του Φορέα και ο γράφων έσπευσαν στο σημείο, όπου βρισκόταν το πτώμα του ζώου, σε προχωρημένη αποσύνθεση. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων ιστών, που πραγματοποιήθηκαν με πρωτοβουλία της οργάνωσης Αρκτούρος, επιβεβαίωσαν την αρχική εκτίμηση, ότι το ζώο είχε πεθάνει από δηλητηριασμένο με φυτοφάρμακο δόλωμα.

Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφερθεί ότι στη χώρα μας υλοποιούνται σήμερα δύο ευρωπαϊκά προγράμματα σχετικά με την αντιμετώπιση της χρήσης παράνομων δηλητηριασμένων δολωμάτων: α) το πρόγραμμα LIFE-Φύση «Επείγοντα μέτρα για την εξασφάλιση της επιβίωσης του Ασπροπάρη» (LIFE10 NAT/BC/000152), το οποίο υλοποιείται από την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, σε συνεργασία με τη Βουλγαρική Ορνιθολογική Εταιρεία (BSPB), το WWF Ελλάς και την Royal Society for the Protection of Birds (RSPB) σε δύο χώρες, και β) το πρόγραμμα LIFE+ Βιοποικιλότητα «Καινοτόμες Δράσεις για την Αντιμετώπιση της Παράνομης Χρήσης Δηλητηριασμένων Δολωμάτων σε Μεσογειακές Πιλοτικές Περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (LIFE09 NAT/ES/000533), το οποίο συντονίζεται από την ισπανική οργάνωση Gyraetus Foundation, με τη συνεργασία των πορτογαλικών οργανώσεων Quercus-Εθνική Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης και Κέντρο Μελέτης Ορνιθοπανίδας Ιβηρικής (CEAI), τον ΑΡΚΤΟΥΡΟ και το Πανεπιστήμιο Κρήτης - Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης. Επίσης, στα πλαίσια του προγράμματος LIFE+ Περιβαλλοντική Πολιτική και Διακυβέρνηση, τα Υπουργεία Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων και Περιβάλλοντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής υλοποιούν το «EcoPest» για την ορθολογική χρήση γεωργικών φαρμάκων και λιπασμάτων, έργο που έμμεσα θα επηρεάσει τη χρήση δηλητηρίων στην ύπαιθρο.

Για τον συντονισμό της δράσης τους και τον σχεδιασμό θεσμικών αλλαγών και προτάσεων για την αντιμετώπιση των θανατώσεων της άγριας πα-

Τα δηλητηριασμένα πουλιά στα Στενά του Νέστου.

νίδας από δηλητηριασμένα δολώματα, καθώς και την ανάδειξη του προβλήματος πανελλαδικά και τοπικά, οι περιβαλλοντικές οργανώσεις προχώρησαν στη σύσταση ομάδας εργασίας. Στην ομάδα συμμετέχει πλέον και ο Σύλλογος Προστασίας και Περιθάλψης Άγριας Ζωής ANIMA.

Κατά την επεξεργασία των χαρακτηριστικών των διαπιστωμένων περιστατικών δηλητηριάσεων και την έρευνα της σχετικής νομοθεσίας και των αρμοδιοτήτων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, η ομάδα εργασίας διαπίστωσε ποικίλα και σημαντικά προβλήματα, κενά και ελλείψεις, επιβεβαιώνοντας την άποψη ότι το ζήτημα των δηλητηριασμένων δολωμάτων συνιστά μία μείζονα απειλή για την ελληνική φύση.

Η Εταιρία μας, πλέον της συμμετοχής της στην ομάδα εργασίας, ανέλαβε το έργο της επικοινωνίας με τον Συνήγορο του Πολίτη και τις αρμόδιες υπηρεσίες, καθώς και της προετοιμασίας της συνάντησης, την οποία είχε ζητήσει ο Συνήγορος με την προαναφερθείσα επιστολή του. Τελικά, η συνάντηση οργανώσεων – Διοίκησης – Συνηγόρου ορίσθηκε για τις 14/12/2012.

Κατά τη διάρκεια μιας συνάντησης εργασίας, την οποία φιλοξένησε η Ε.Ε.Π.Φ. στις 30/11/2012, συμφωνήθηκε το περιεχόμενο του κειμένου, που είχε παράγει η ομάδα, με τίτλο «Προτάσεις περιβαλλοντικών οργανώσεων και φορέων για την αντιμετώπιση της παράνομης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων». Το τεύχος αυτό των 30 σελίδων περιλαμβάνει την παρουσίαση του προβλήματος, μαζί με αναλύσεις των χαρακτηριστικών των περιστατικών δηλητηριάσεων, των εμπλεκόμενων κοινωνικών ομάδων και του νομικού πλαισίου, καθώς και τη διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων για την

αντιμετώπιση του προβλήματος. Τις αμέσως επόμενες ημέρες αποστείλαμε το τεύχος με το κείμενο εργασίας στις υπηρεσίες που είχαν προσκληθεί για τη συνάντηση, και στο Συνήγορο του Πολίτη.

Η συνάντηση οργανώσεων – Διοίκησης – Συνηγόρου πραγματοποιήθηκε επίσης στα γραφεία της ΕΕΠΦ, στις 14/12/2012. Συμμετείχαν η ομάδα των οργανώσεων εκπροσωπούμενη από την Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, τον Αρκτούρο και το WWF Ελλάς, εκπρόσωποι των ΦΔ Δέλτα Νέστου & και Οροσειράς Ροδόπης, η αρμόδια χειρίστρια του θέματος στον Συνήγορο του Πολίτη, η Γενική Δ/νση Κτηνιατρικής, η Δ/νση Προστασίας Φυτικής Παραγωγής και το Κέντρο Κτηνιατρικών Ιδρυμάτων Αθηνών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και ο Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛΓΑ). Δεν εμφανίσθηκαν οι προσκεκλημένες αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

Η συζήτηση ήταν εποικοδομητική. Οι εκπρόσωποι της Διοίκησης δήλωσαν τη διάθεσή τους για πιο τακτική επικοινωνία και ανταλλαγή απόψεων και, κατά το δυνατόν, συνεργασία με τις οργανώσεις για την αντιμετώπιση των διαφόρων πλευρών του ζητήματος των δηλητηριασμένων δολωμάτων, όπως η βελτίωση του καθεστώτος των γεωργικών αποζημιώσεων, ο καλύτερος έλεγχος των διαδικασιών διάθεσης φυτοφαρμάκων, η ενημέρωση του κοινού κ.ά. λαμβάνοντας βεβαίως υπόψη και τη δύσκολη σημερινή συγκυρία.

Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις θα συνεχίσουν την προσπάθειά τους για την εξάλειψη της αποτρόπαιης πρακτικής της χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων. ■

Νέο ατύχημα με θύμα αρκούδα στην Εγνατία Οδό

Νέο ατύχημα με θύμα μία νεαρή ενήλικη αρκούδα σημειώθηκε την Τρίτη 30 Οκτωβρίου στην Εγνατία Οδό, στο τμήμα Κοζάνης-Γρεβενών. Η άτυχη αρκούδα, 7 ετών περίπου, στην προσπάθειά της να διασχίσει το δρόμο πέρασε τον προστατευτικό φράκτη και χτυπήθηκε από διερχόμενο λεωφορείο.

Από το 1998 έχουν σκοτωθεί περισσότερες από 40 αρκούδες στους ελληνικούς δρόμους, είναι η πρώτη φορά όμως που αρκούδα πέφτει θύμα τροχαίου τόσο ανατολικά στη χώρα και τόσο κοντά στην πόλη της Κοζάνης. Σύμφωνα με τον επιστημονικό συντονιστή του ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ, Δρ. Αλέξανδρο Καραμανλίδη «τα τελευταία χρόνια παρατηρείται στην Ελλάδα μια σημαντική διαφοροποίηση στην κατανομή της καφέ αρκούδας.

Το χθεσινό ατύχημα έγινε στα πλαίσια της προ-

σπάθειας της καφέ αρκούδας να εγκατασταθεί μόλις στην ευρύτερη περιοχή των νότιων παρυφών του όρους Άσκιου και στο όρος Βούρινος. Η παρουσία στην περιοχή θηλυκής αρκούδας σε αναπαραγωγική ηλικία, που είναι τα τελευταία άτομα ενός είδους που εγκαθίστανται σε μια καινούρια περιοχή, δείχνει ότι οι προσπάθειες αυτές καρποφορούν. Καθώς στο τμήμα αυτό της Εγνατίας Οδού δεν έχει προβλεφθεί ειδική περίφραξη για τις αρκούδες, η επιστημονική ομάδα του ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ θα συνεχίσει τις εντατικές προσπάθειες παρακολούθησης του τοπικού πληθυσμού της αρκούδας για τη δημιουργία αποτελεσματικών μέτρων διαχείρισης και την αποτροπή περαιτέρω ατυχημάτων».

ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ

90 χρόνια

Οι ιδέες κινούν τον κόσμο αλλά μόνο όταν οι άνθρωποι τις κάνουν πράξη. Και αυτό είναι που συνέβη όταν, στις 20 Ιουνίου του 1922, μια ομάδα ανθρώπων από διαφορετικές χώρες συναντήθηκαν στην οικία του τότε υπουργού οικονομικών της Βρετανίας. Ενωμένοι στην αγάπη τους για τα πουλιά αποφάσισαν ότι ο μόνος τρόπος να αντιδράσουν αποτελεσματικά στο αυξανόμενο εμπόριο φτερών και στους κινδύνους που αντιμετώπιζαν τα μεταναστευτικά πουλιά στον πλανήτη ήταν να οργανώσουν τη δράση τους σε διεθνές επίπεδο.

Έτσι γεννήθηκε η πρώτη παγκόσμια οργάνωση προστασίας της φύσης, το Παγκόσμιο Συμβούλιο για την Διατήρηση των Πουλιών (ICBP) που αργότερα εξελίχθηκε στο BirdLife International.

Στις δεκαετίες που ακολούθησαν ο πληθυσμός του πλανήτη αυξήθηκε μαζί με την βιομηχανική δραστηριότητα και τα προβλήματα για τη φύση μεγάλωσαν και έγιναν πιο σύνθετα, καθιστώντας την ανάγκη για διεθνώς συντονισμένη δράση ακόμη πιο επιτακτική.

Η ανάγκη αυτή οδήγησε στη δημιουργία, το 1993, του BirdLife International, του μεγαλύτερου σήμερα διεθνούς συνδέσμου οργανώσεων για τη φύση με συμμετοχές από 116 χώρες. Εμπνεόμενο από ένα κοινό όραμα το BirdLife σήμερα είναι μια παγκόσμια Συνομοσπονδία με στόχο την τοπική δράση και το παγκόσμιο αποτέλεσμα.

«Τα ενενηκοστά γενέθλια του BirdLife International είναι μια ευκαιρία να αναλογιστούμε το τι πετύχαμε μαζί έτσι ώστε να εστιάσουμε καλύτερα στο τι θέλουμε να πετύχουμε στο μέλλον... Πολλά έχουν αλλάξει στα ενενήντα αυτά χρόνια, αλλά οι βασικές αρχές παραμένουν οι ίδιες. Η ανάγκη για διεθνή συνεργασία έχει γίνει ισχυρότερη και όπως και η ανάγκη να ενισχύσουμε την προστασία της φύσης σε κάθε σημείο του πλανήτη. Σήμερα φαίνεται αυτονόητο, όμως τότε ήταν πραγματικά διπορατικό», σχολιάζει ο διευθυντής του BirdLife Δρ. Μάρκο Λαμπερτίνι.

Η επέτειος γιορτάστηκε από τις συμμετέχουσες οργανώσεις σε όλο τον κόσμο, με μια πληθώρα μέσων και εκδηλώσεων. Θα εορταστεί ακόμη στην Οττάβα του Καναδά τον Ιούνιο του 2013 στην Παγκόσμια Συνδιάσκεψη του BirdLife.

Από μερικές δεκάδες τότε, οι άνθρωποι που ενεργοποιούνται σήμερα για την προστασία της φύσης είναι σήμερα εκατομμύρια, με το BirdLife μόνο να μετρά στους υποστηρικτές του 10 εκατομμύρια πολίτες από όλη τη γη. Έχουμε όλοι ένα χρέος να τιμήσουμε αυτούς τους πρωτοπόρους που ίδρυσαν το ICBP στις 20 Ιουνίου του 1922.

Διεθνής Συνάντηση Εργασίας «υποδέχεται» τις 55 Νανόχηνες στη Λίμνη Κερκίνη

Ο φιννοσκανδικός πληθυσμός της Νανόχηνας, αριθμεί μόνο 20 ζευγάρια, τα οποία διανύουν κάθε χρόνο περισσότερα από 4.000 χλμ για να διαχειμιάσουν στους υγρότοπους της Βόρειας Ελλάδας.

Εδώ υλοποιούνται από την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία (μαζί με εθνικούς και διεθνείς εταίρους, με την οικονομική υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τη συγχρηματοδότηση της Δ/σης Διαχείρισης Φυσικών Πόρων της Νορβηγίας), οι κυριότερες δράσεις του Ευρωπαϊκού Προγράμματος LIFE+ Φύση «Διαφυλάσσοντας το Φιννοσκανδικό πληθυσμό της Νανόχηνας σε σημαντικές περιοχές διαχείμησης και στάθμευσης κατά μήκος της Ευρωπαϊκής μεταναστευτικής διαδρομής».

Στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος υποδεχθήκαμε φέτος την έλευση του κοπαδιού στην Ελλάδα με μια Διεθνή Συνάντηση Εργασίας η οποία πραγματοποιήθηκε στα μέσα Νοέμβρη στη Λίμνη Κερκίνη. Στη Συνάντηση συμμετείχαν περισσότεροι από 50 εκπρόσωποι από 15 διαφορετικές χώρες (Ελλάδα, Φινλανδία, Βουλγαρία, Τουρκία, Ουζμπεκιστάν, Καζακστάν, Εσθονία, Ρωσία, Ιράν, κ.ά.), καθώς και διεθνείς φορείς.

Με τη συνοδεία του Φορέα Διαχείρισης Λίμνης Κερκίνης, οι συμμετέχοντες επισκέφθηκαν το Εθνικό Πάρκο Λίμνης Κερκίνης, για να παρατηρήσουν τις 55 Νανόχηνες που έχουν φτάσει στην περιοχή στο καθιερωμένο ετήσιο ραντεβού τους!

Φωτ. Κώστας Παπαδόπουλος / ΦΔ Κερκίνης

Η λίμνη Κερκίνη πριν το 1930

Κάτω από τα νερά της λίμνης Κερκίνη κρύβονται, επί σχεδόν 90 χρόνια τώρα, τα απομεινάρια τριών χωριών, που μετατοπίστηκαν το 1933, του Διμνοχωριού (Μπουρσούκι), του Μανιταριού (Μαντάρ) και του Δενδροφύτου (Μπαχτιάρ), καθώς και ότι έχει απομείνει από στάνες, στάβλους, αγροτόσιπτα και αποθήκες.

Η απόφαση απαλλοτρίωσης των κτημάτων της περιοχής ανακοινώθηκε με το ΦΕΚ αρ.130 της 24/10/1930 «Προς κατασκευήν της εκτροπής του Στρυμώνος ποταμού από την Φάραγγα του Ρούπελ μέχρι της λίμνης Κερκίνης, για την εκτέλεση υδραυλικών και λοιπών έργων των πεδιάδων Σερρών και Δράμας». Σύμφωνα με την επιτροπή που έκανε την εκτίμηση των εκτάσεων αυτών, επρόκειτο για γονιμότετους αγρούς και πλούσια δάση, για τα ευφορότερα εδάφη της πεδιάδας του Στρυμώνα και μάλιστα «...ολοκλήρου της Μακεδονίας».

Στην έκταση που προορίστηκε να καλυφθεί με τα νερά του Στρυμώνα υπήρχε ήδη η λίμνη Μπούτ-

κοβου («τρύπα λάσπης» στα τούρκικα), που μετονομάστηκε σε Κερκίνη το 1923. Η λίμνη είχε έκταση 38.046 στρεμμάτων και κατέκλυε περιοδικά την γύρω περιοχή. Τότε οι μετακινήσεις έπρεπε να γίνονται με βάρκες, όταν δε υποχωρούσαν τα νερά οι φερτές ύλες, σε μια τουλάχιστον περίπτωση στο Μπαχτιάρ, έφθαναν να παραχώσουν την εκκλησία του χωριού μέχρι τη σκεπή της.

Τα υπόλοιπα είδη γαιών που θα καλύπτοντο ήταν δάση, 4.788 στρ., αγροί, 35.792 στρ., λιβάδια, 40 στρ., ρέματα, 203 στρ. και καλαμιώνες, 7.171 στρ., δηλαδή στο σύνολο 86.039 στρέμματα.

Από αυτά, τα 21.700 στρ. ήταν ιδιόκτητα και είτε ανήκαν σε μικροϊδιοκτήτες (4.678 στρ.), είτε αποτελούσαν μεγάλες ιδιοκτησίες: το κτήμα Ζλάτκου και το κτήμα Καρατζά στην περιοχή Αλή Πασιά, και το κτήμα Μπαχτιάρ. Ήδη από το 1926, και πάλι το 1929, είχαν απαλλοτριωθεί εκτάσεις για την εγκατάσταση προσφύγων. Οι τελευταίοι αναγκάστηκαν να ξεριζωθούν και πάλι και να τις εγκαταλείψουν όταν το επέβαλλαν τα έργα της λίμνης.

Τα στοιχεία που παραθέτω προέρχονται από έγγραφα του 1930-1932 για το κτήμα Μπαχτιάρ.

Το δάσος αποτελείται από λεύκες και ιτιές και προμήθευε χρήσιμη ξυλεία και καυσόξυλα, η δε απόδοση ανά στρέμμα υπελογίζετο σε 15 μ³ χρήσιμης ξυλείας και 20 ζύγια καυσόξυλων. Η επιτροπή εκτίμησε προσδιόρισε τον χρόνο αναβάσταξης του ξυλώδους κεφαλαίου μεταξύ 8 και 12 χρόνων. Όμως, το 1930 η ξυλεία ήταν μειωμένη λόγω υπερεκμετάλλευσης από τους Βουλγάρους και, στη συνέχεια, για τις ανάγκες του Ελληνικού στρατού.

Στο κτήμα Μπαχτιάρ, από μια καλλιεργήσιμη έκταση 6.100 στρεμμάτων, τα 5.165 καλλιεργούντο με αραβόσιτο, φασόλια, σκουπά και κολοκύθια, τα 885 με πατάτες και τα υπόλοιπα 50 στρέμματα ήταν μπουστάνια.

Τα καλάμια που φύτρωναν στις εκτάσεις που κατέκλυζαν κατά καιρούς τα νερά της λίμνης Μπουτκόβου αποτελούσαν για τα χωριά ύλη πρώτης ανάγκης για την κατασκευή των σκεπών. Η εκμετάλλευση κάθε χρόνο του 1/4 των καλαμιών αντιστοιχούσε σε ποσότητα που γέμιζε τρεις βοϊδάμαξες. Μια φορά στα δέκα χρόνια περίπου αποξηραίνονταν οι καλαμιώνες, και τότε οι εκτάσεις αυτές καλλιεργούντο εντατικά με πολύ καλές αποδόσεις.

Κατά τα άλλα, υπήρχε βεβαίως η πανίδα, όπως λύκοι, ελάφια και αλεπούδες, που αφθονούσαν στον χώρο, και το κυνήγι.

Η περιοχή της σημερινής λίμνης Κερκίνης ήταν και τότε παράδεισος. Ένας διαφορετικός παράδεισος.

Βερενίκη Χατζηλαζάρου

Απελευθέρωση χελωνών από το Ενυδρείο Κρήτης

Την Τρίτη 11 Δεκεμβρίου, από νωρίς το πρωί το προσωπικό του Ενυδρείου Κρήτης άρχισε να ετοιμάζει δύο χελώνες καρτέτα που φιλοξενούσε για τη μεγάλη επιστροφή στο φυσικό τους χώρο.

Λίγο πριν τις 12:00 μαθητές και επισκέπτες μαζεύτηκαν στην παραλία και ενημερώθηκαν για το ιστορικό των χελωνών.

Η πρώτη χελώνα (η Ξανθή) είχε βρεθεί αδύναμη στην παραλία των Γουβών Ηρακλείου, τη Δευτέρα 28/3/2011, από όπου μεταφέρθηκε και παραδόθηκε στο προσωπικό της ενυδρειολογίας του Ενυδρείου Κρήτης. Εκεί της παρασχέθηκαν οι πρώτες βοήθειες για την ενυδάτωση και ενδυνάμωσή της. Σε κατάλληλα εξοπλισμένο χώρο, έγινε ακτινογραφία που έδειξε την παρουσία αγκιστριού στον οισοφάγο του ζώου, του οποίου η απομάκρυνση απαιτούσε επέμβαση. Η χειρουργική επέμβαση πραγματοποιήθηκε από τον συνεργάτη κτηνίατρο κ. Π. Νικηφοράκη δύο μήνες αργότερα, δυστυχώς χωρίς επιτυχία λόγω της θέσης του αγκιστριού.

Η Ξανθή επέστρεψε στις εγκαταστάσεις του Ενυδρείου όπου εφαρμόστηκε η μετεχειρητική αγωγή. Σε ακτινογραφία που επαναλήφθηκε, 15 μήνες μετά την πρώτη, διαπιστώθηκε σημαντική διάβρωση του αγκιστριού, γεγονός που επέτρεπε την απελευθέρωσή της. Έτσι, μετά από 20 μήνες παραμονής στις εγκαταστάσεις του Ενυδρείου,

απόλυτα υγιής και μαρκαρισμένη με ειδικό σήμα, μπόρεσε να επιστρέψει στο φυσικό της περιβάλλον.

Η δεύτερη χελώνα (η Αγνή) εντοπίστηκε τραυματισμένη από δίχτυα στο λαιμό και στο κεφάλι στην περιοχή Καλό Χωριό του Ν. Λασιθίου, τη Δευτέρα 4/6/2012. Παραλήφθηκε από τον αξιωματικό υπηρεσίας του Διμεναρχείου Αγ. Νικολάου, ελέγχθηκε η κατάστασή της από τον τοπικό κτηνίατρο και μεταφέρθηκε στο Ενυδρείο Κρήτης, όπου της παρασχέθηκαν οι πρώτες βοήθειες. Στην ακτινογραφία και κατόπιν γενικής εξέτασης, παρατηρήθηκε τμήμα αγκιστριού, η αφαίρεση του οποίου δεν κρίθηκε απαραίτητη από τον κτηνίατρο κ. Π. Νικηφοράκη.

Το υπηρεσιακό όχημα του ενυδρείου κατέφθασε και οι ενυδρειολόγοι άφησαν στην άμμο πρώτη την Αγνή. Λίγο διστακτική αρχικά έκανε τα πρώτα της βήματα και σιγά-σιγά κατευθύνθηκε προς τη θάλασσα. Στην αίσθηση του νερού επιτάχυνε, και τελικά κολύμπησε γρήγορα για να επιστρέψει στο «σπίτι» της.

Ακολούθησε η μικρότερη σε μέγεθος Ξανθή, η οποία, πιο βιαστική και ανυπόμονη, έτρεξε προς τη θάλασσα και σύντομα άκουσε τα χειροκροτήματα του κόσμου.

Η επιστροφή των δύο χελωνών στέφθηκε με επιτυχία, και ευχόμαστε όλοι μας να ζήσουν στη θάλασσα χωρίς να συναντήσουν ποτέ ξανά κανένα κίνδυνο.

Cretaquarium - Θαλασσόκοσμος (ΕΛΚΕΘΕ)

Πλήρης αδιαφορία από το Περιφερειακό Συμβούλιο Βορείου Αιγαίου για τις προστατευόμενες περιοχές και τον οικότουρισμό

Πρόσφατα το Περιφερειακό Συμβούλιο Βορείου Αιγαίου γνωμοδότησε θετικά για ένα τεράστιο έργο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, στο πλαίσιο του οποίου προβλέπεται η κατασκευή επτά Αιολικών Πάρκων στη Χίο, δέκα στη Λέσβο και έντεκα στη Λήμνο με 353 ανεμογεννητριες (75 στη Χίο, 153 στη Λέσβο και 125 στη Λήμνο).

Δόγω της θέσης των τριών νησιών στα όρια της κατανομής της Ευρωπαϊκής και της Ασιατικής ορνιθοπανίδας, αλλά και του πολυποικίλου μωσαϊκού ενδιαιτημάτων που φιλοξενούν, οι πληθυσμοί πουλιών εκεί είναι εξαιρετικά υψηλοί. Στα νησιά αυτά απαντώνται σχεδόν όλα τα είδη πτηνών των Μεσογειακών ενδιαιτημάτων της ανατολικής Μεσογείου, τέσσερα από τα οποία είναι παγκοσμίως απειλούμενα. Ανάμεσά τους το Συμρνοτσιόχλονο (*Emberiza cineracea*) και ο Μαυροπετρίτης (*Falco eleonorae*), για την προστασία των οποίων η Ελλάδα φέρει μεγάλη ευθύνη σε διεθνές επίπεδο. Και τα τρία νησιά είναι επίσης πολύ σημαντικοί μεταναστευτικοί σταθμοί.

Επιπλέον, το πλούσιο φυσικό περιβάλλον και, κυρίως, η διεθνούς σημασίας ορνιθοπανίδα της, έχει αναδείξει τη Λέσβο σε έναν από τους δημοφιλέστερους, στην Ευρώπη αλλά και παγκοσμίως, προορισμούς για την παρατήρηση πουλιών. Υπολογίζεται ότι κάθε χρόνο επισκέπτονται τη Λέσβο αποκλειστικά για οικότουρισμό περισσότεροι από 4.000 επισκέπτες, ενώ τα έσοδα για την τοπική οικονομία υπερβαίνουν τα 3 εκατομμύρια ευρώ ετησίως.

Το έργο αναμένεται να έχει σοβαρότατες επιπτώσεις στην ορνιθοπανίδα των τριών νησιών, κάτι που δεν αποτυπώνεται στη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Οι Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία και η Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού κατέδειξαν με συγκεκριμένα στοιχεία⁽¹⁾ πως η ΜΠΕ του έργου είναι ανεπαρκής και

δεν λαμβάνει σοβαρή μέριμνα για το σπουδαίο οικολογικό και πολιτιστικό πλούτο των νησιών και τη σημασία τους για την ορνιθοπανίδα. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε ποσοστό 68% οι Αιολικοί Σταθμοί χωροθετούνται εντός των Ζωνών Ειδικής Προστασίας των νησιών Λήμνου, Χίου και Λέσβου, και ότι θα υποβαθμίσουν μη αναστρέψιμα τα κρίσιμα ενδιαιτήματα αναπαραγωγής και τροφοληψίας παγκοσμίως απειλούμενων ειδών.

Μεγάλη θα είναι και η αλλοίωση του ιδιαίτερου τοπίου των νησιών, τόσο από τις ανεμογεννητριες όσο και από τα συνοδά έργα. Ήδη εκατοντάδες επαγγελματίες του οικότουρισμού στη Λέσβο, αλλά και πάρα πολλοί επισκέπτες εκφράζουν την αντίθεσή τους στην προοπτική αυτή⁽²⁾.

Η πλειοψηφία του Περιφερειακού Συμβουλίου φαίνεται πως αγνόησε πλήρως τις επιπτώσεις που αναμένεται να έχει το έργο, τόσο στο σύνολο της περιοχής, όσο και, ιδιαίτερα, στην οικότουριστική ανάπτυξη της Λέσβου.

Η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία και η Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, με σχετικό δελτίο τύπου, χαρακτηρίζουν αυτοκαταστροφική αυτή την απόφαση.

«Είναι εκτός πλαισίου λογικής –και ιδιαίτερα σε καιρούς οικονομικής κρίσης– πως μία τόσο εξόφθαλμα περιβαλλοντικά επιβλαβής και ασύμβατη με τη βιώσιμη τοπική οικονομία επένδυση έτυχε θετικής γνωμοδότησης από την πλειοψηφία του Περιφερειακού Συμβουλίου. Αποφάσεις σαν κι αυτές αποτελούν παράδειγμα προς αποφυγή γιατί αποτυγχάνουν να θέσουν ως προτεραιότητα τον μακροχρόνιο κοινωνικό, οικονομικό και περιβαλλοντικό συμφέρον απέναντι στα βραχυπρόθεσμα κέρδη», επισημαίνει ο Πρόεδρος του Δ.Σ. της Ορνιθολογικής, Αποστόλης Καλτσής.

«Δυστυχώς ο σχεδιασμός του έργου παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα και ελλείψεις όσον αφορά την προστασία του τοπίου και της πολιτιστικής κληρονομιάς, ειδικά για την Χίο που έχει ήδη πληγεί σημαντικά από τις δασικές πυρκαγιές του περασμένου καλοκαιριού» επισημαίνει και η Υπεύθυνη Περιβαλλοντικών Προγραμμάτων της Ελληνικής Εταιρείας, Δάφνη Μαυρογιώργου.

Νίκος Πέτρου

(1) Δείτε το σχετικό υπόμνημα της Ορνιθολογικής, http://ornithologiki.gr/page_in.php?tid=2942&sid=240

(2) Δείτε εδώ την άποψη του άγγλου ορνιθοπαρηγητή Steve Dudley που συνυπέγραψαν δεκάδες ορνιθοπαρηγητές από όλο τον κόσμο: <http://www.voreioaigaios.gr/steve-dudley>

Συμμετοχή σε ημερίδα για τον «Πράσινο Τουρισμό» της Ελλάδας στη Στοκχόλμη

Η εταιρεία North Events, με την οποία συνεργάζεται η ΕΕΙΦ, οργάνωσε στις 22 Νοεμβρίου στη Στοκχόλμη ειδική ημερίδα παρουσίασης της καμπάνιας για τον «Πράσινο Τουρισμό» στην Ελλάδα στους ειδικευμένους σε θέματα τουρισμού Σουηδούς εκπροσώπους των ΜΜΕ. Δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στα διεθνή προγράμματα «Γαλάζιες Σημαίες» και «Green Key», όπως λειτουργούν στην Ελλάδα με εθνικό χειριστή την ΕΕΙΦ. Η παρουσίαση έγινε από τα αντιστοίχως αρμόδια μέλη του ΔΣ, Δ. Κόλλα και Δ. Παπαδοπούλου, που είχαν προσκληθεί ειδικώς. Την ημερίδα παρακολούθησαν με ενδιαφέρον περί τους 35 δημοσιογράφοι, ενώ μίλησαν και εκπρόσωποι της TUI, της αεροπορικής εταιρείας SAS, του γραφείου Apollo που ειδικεύεται στα ομαδικά ταξίδια από τη Σουηδία στην Ελλάδα και άλλοι σχετικοί με το θέμα τοπικοί φορείς. Παρόντες ο Πρόεδρος του ΕΟΤ κ. Κωνσταντίνος Ζήκος και εκπρόσωποι της Ελληνικής Πρεσβείας στη Στοκχόλμη.

Ο κος Ζήκος αναφέρθηκε στην ομιλία του στο έργο της ΕΕΙΦ, και ειδικότερα στη σημασία που αποδίδει ο ΕΟΤ στα δύο υπόψη Προγράμματα της, αναγνωρίζοντας ότι συμβάλλουν ουσιαστικά στην προώθηση των στόχων για την εμπέδωση του «Πράσινου Τουρισμού» στην Ελλάδα ως πόλου έλξης για ευαίσθητοποιημένους ταξιδιώτες προς τη χώρα μας.

Εξάλλου, η Υπουργός Τουρισμού, κα Κεφαλογιάννη, σε μήνυμά της που περιέχεται στο λεύκωμα της ημερίδας που εξέδωσε για την περίπτωση η North Events, αναφέρει μεταξύ άλλων τα εξής, σε μετάφραση από το πρωτότυπο στα Αγγλικά:

«Στόχος μας είναι, μέσω του προγράμματος «Πράσινο Τουρισμός», να βελτιώσουμε την υποδομή και τις μεθόδους διαχείρισης των τουριστικών μονάδων, προωθώντας ένα πιο πράσινο τρόπο σκέψης, καθώς και τη σωστή εκμετάλλευση των ειδικών για κάθε τόπο γεωγραφικών και ποιολογικών χαρακτηριστικών.

Στοχεύουμε επίσης στην αναβάθμιση της ποιότητας των προσφερομένων υπηρεσιών, στη δημιουργία υποδομών και την υποστήριξη προγραμμάτων που ανταποκρίνονται στα κριτήρια για την περιβαλλοντική πιστοποίηση.

Θα ήθελα να προσθέσω ότι οι «Γαλάζιες Σημαίες» είναι ένας πολύ ανεπτυγμένος θεσμός στην Ελλάδα. Η ευρεία συμμετοχή και ο αριθμός των βραβείσεων πιστοποιούν την ποιότητα των νερών κολύμβησης και υποστηρίζουν την πράσινη έννοια που αναπτύσει το κράτος.

Οφείλω επίσης να σημειώσω ότι τα βραβευμένα με το σήμα Green Key ξενοδοχεία, τα οποία τα τελευταία χρόνια παρουσιάζουν μια δυναμική συνεχούς ανάπτυξης, μετέχουν στις πρωτοβουλίες και τη καμπάνια για τον «Πράσινο Τουρισμό».

Ακολούθησε προσφορά από την North Events ελαφρού γεύματος με παραδοσιακά ελληνικά εδέσματα, στη διάρκεια του οποίου έγιναν ενδιαφέρουσες συζητήσεις με τους Σουηδούς δημοσιογράφους.

Τα μέλη μας που διαθέτουν πρόσβαση στο διαδίκτυο μπορούν να έχουν μιαν άποψη για την ημερίδα επισκεπτόμενα την ιστοθέση <http://traveldailynews.gr/news/article/54378>.

Λεωνίδας Κόλλα

Κώστας Πινάτσης (1927 - 2012)

Ένα ακόμη εξαιρετο μέλος της Εταιρίας, σύντροφος πολλών από τους παλαιότερους εν ζωή ορειβάτες, ο φίλος Κώστας Πινάτσης, έφυγε τον περασμένο Νοέμβριο στη διάρκεια μιας πεζοπορικής εξόρμησης στη Τζιά. Γιός του εκ των ιδρυτών της Εταιρίας μας Καθηγητή Λεωνίδα Πινάτση, ακολούθησε και αυτός με επιτυχία αλλά και χαρακτηριστική σεμνότητα τα βήματα του πατέρα του. Διετέλεσε μέλος του Διοικητικού μας Συμβουλίου και οδήγησε πολλές από τις εκδρομές μας, μοιράζοντας, με το γνωστό καλωσυνάτο τρόπο του, τον πλούτο της γνώσης κάθε γωνιάς της Ελλάδας και της μοναδικής χλωρίδας της.

Ήταν πρώτα απ' όλα ορειβάτης, με όλη τη σημασία της λέξης. Ξεκινώντας την εκπαίδευσή του το 1945 στη Σχολή Χιονοδρομίας στη Ζήρεια, είχε στην μακρά ορειβατική του καριέρα πολλές σημαντικές συμμετοχές και αντίστοιχες επιτυχίες, στην Ελλάδα και την Ευρώπη, σαν ορειβάτης αλλά και δεινός αναρριχητής. Αγαπούσε πολύ το σκί και ήταν τα τελευταία χρόνια τακτικότερος επισκέπτης στις πίστες του Παρνασσού. Παραμονή Χριστουγέννων του 2011 έκανε σκί στη Βίγλα Πισοδερίου.

Όσοι από μας είχαμε την τύχη να τον γνωρίσουμε, του οφείλουμε πολλές, πολύτιμες μνήμες ενός αξέχαστου, καλού φίλου.

«Μνήμη Κώστα Πινάτση»

Τιμώντας τη μνήμη του Κώστα Πινάτση, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΕΦΦ οργανώνει τη **Δευτέρα 11 Μαρτίου**, μια συγκέντρωση παλιών και νεώτερων φίλων του, ορειβατών και άλλων μελών μας.

Θα μιλήσουν για τον εκλιπόντα φίλο μας ο καθηγητής **Δημήτρης Φούτος**, ο **Τίμος Χαραλαμπόπουλος** και ο **Γιώργος Σφήκας**, ενώ ο Πρόεδρος της ΕΕΦΦ **Νίκος Πέτρου** θα παρουσιάσει το θέμα:

«Τα Βουνά και η Φύση στην Ελλάδα», με προβολή φωτογραφιών.

Το χρονικό μιας μοιραίας μέρας στην Τζιά

Όταν ο Αλμπέρ Καμύ βρέθηκε στην αρχαία Τιπάζα μία ηλιόλουστη μέρα της νιότης του, την βρήκε πλημμυρισμένη στο άπλετο φως της Μεσογείου και τα ερείπια της πνιγμένα στα αγριολούλουδα και αρώματα της Άνοιξης. Στο δοκίμιο όπου περιγράφει την σχεδόν παγανιστική χαρά εκείνης της εμπειρίας -μιας ημέρας γάμων με τον κόσμο, όπως την ονομάζει- μιλάει για την αβάσταχτη ομορφιά του κόσμου και για το θάνατο.

Εμείς βρεθήκαμε στην Καρθαία και ήταν Οκτώβρης, ωστόσο το παρατεταμένο καλοκαίρι μάς χάρισε μια λαμπερή μέρα και μια ζέστη σχεδόν αποπνικτική. Με τις λιγοστές βροχούλες που είχαν προηγηθεί, τα μονοπάτια είχαν αρχίσει να χορταριάζουν και ανάμεσα στο νέο χορτάρι και τους θάμνους, φύτρωναν πυκνές συστάδες από άγριους μικρούς νάρκισσους που ευωδίαζαν και μωβ κρόκοι με μεγάλους στήμονες που κάποτε τους μάζεуαν για σαφράν.

Τα ερείπια της αρχαίας ακρόπολης ήταν ορατά από μακριά. Ο βραχώδης λόφος προβάλλει στη θάλασσα και τη χωρίζει σε δύο όρμους. Στον έναν εκβάλλει ένα ποταμάκι με πλούσια βλάστηση και ντροπαλές νεροχελώνες. Τα νερά της θάλασσας κρυστάλλινα, έλαμπαν σαν καθρέφτης στην άπνοια της μέρας. Κάποιοι από την ομάδα μας ασυγκράτητοι και αλαλάζοντες βούτηξαν όπως-όπως, προς φθόνον των υπολοίπων που δεν τολμούσαν. Στην επίπεδη κορυφή του βράχου, οι μαρμάρινοι κίονες των δύο ναών, της Αθηνάς και του Απόλλωνα, στραφάλιζαν στο γαλανό ουρανό. Μαγεία.

Μια ομορφιά τόσο αδυσώπητη, όταν συνοδεύεται από ένα ζοφερό προαίσθημα θανάτου, γεννά στην ανθρώπινη καρδιά την αίσθηση ενός παράλογου κόσμου, αντικείμενο των φιλοσοφικών αναζητήσεων του Καμύ και έτσι, η “Άνοιξη στην Τιπάζα” κείμενο σχεδόν ξεχασμένο από την εποχή της δικής μου νιότης, ήρθε ξανά στη μνήμη μου εκείνη τη μέρα και τη στοιχείωσα.

Ήδη από την αρχή της κατάβασής μας στη ρεματιά προς την Καρθαία, είχαμε ειδοποιηθεί τηλεφωνικά για την ανησυχητική εξαφάνιση του φίλου μας Κώστα Πινάτση από την ομάδα που είχε παραμείνει στην Ιουλίδα. Σύντομα, βαθιά στη χαράδρα, βρεθήκαμε εκτός δικτύου και δεν είχαμε νεότερα από τις έρευνες. Προσπαθήσαμε να απωθήσουμε τις δυσοίωνες σκέψεις και να ελπίζουμε σε κάποιο μικρό ατύχημα, ίσως ένα απλό διάστρεμμα.

Ωστόσο το κακό μου προαίσθημα δεν έλεγε να υποχωρήσει. Έφερνα συνεχώς στη μνήμη μου την πρόσφατη πεζοπορία μας στο φαράγγι του Δημόσαρη. Είχα καιρό να τον δω και μου είχε φανεί κάπως καταπονημένος. Τα ογδόνταπέντε του χρόνια έδειχναν να τον βαραίνουν. Διακριτικά φρόντιζα να βαδίζω σχετικά κοντά του, έτοιμη για ένα χέ-

ρι βοήθειας σε κάποιο δύσκολο σημείο της κατάβασης. Όμως τελικά δεν χρειάστηκε κάτι τέτοιο. Αντίθετα, το πνεύμα του έδειχνε αναλλοίωτο, σχεδόν εφηβικό όπως πάντα, τα μάτια χαρούμενα, έτοιμος μόνιμα για ένα έξυπνο σχόλιο, και χαμογελούσε σαν παιδί στην καρτόσα του μικρού φορητού που μας μετέφερε στα τελευταία χιλιόμετρα του χωματόδρομου.

Σε εμάς τους νεότερους, άνθρωποι σαν τον Κώστα Πινάτση εμπνέουν δέος. Ήταν εκπρόσωπος εκείνης της προηγούμενης «γενιάς δρακόντων», παθιασμένων ορειβατών και εραστών της φύσης που άσκησαν αυτή την αγάπη αναλώνοντας κόπους που μοιάζουν απίστευτοι σε εμάς τους μεταγενέστερους, τους μεταλλαγμένους από τις σύγχρονες ανέσεις. Άνθρωποι με υψηλό ήθος, αγνή καρδιά, γενναιοδωρία, σεμνότητα και όλα τα γνωρίσματα αυτού που συνολικά αποκαλούμε αρετή. Ο Κώστας Πινάτσης δίδασκε στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο, ήταν ένας από τους μεγαλύτερους βοτανικούς της γενιάς του και όμως ποτέ δεν διανοήθηκε να κάνει τον έξυπνο, να μας διορθώσει εμάς τους ανίδεους που συχνά με λάθη συλλαβίζαμε διστακτικά τα λατινικά ονόματα των φυτών, απλά χαιρότανε να μας κατατοπίζει κάθε φορά που τον ρωτούσαμε.

Η είδηση του θανάτου του, κοντά στο τέλος εκείνης της εκδρομής, βούλιαξε την καρδιά μου. Με κάποιο δεισιδαίμονα τρόπο, είχα προαισθανθεί πως όλη εκείνη η ομορφιά δε θα μας έβγαине σε καλό. Ακολούθησε η αίσθηση της τραγικής απώλειας ενός καλού συντρόφου στις πεζοπορίες και στο μοίρασμα της χαράς που παίρνει κανείς από τις ομορφιές της φύσης. Τέλος, μια παράξενη αίσθηση ενοχής για το ότι εκείνη τη φορά δεν βρισκόμουν κάπου κοντά, να έχω το νου μου σε μια στιγμή επικίνδυνη. Για ειρωνεία της τύχης, είχα νιώσει ανακούφιση που εκείνη τη μέρα θα έμεινε στην Ιουλίδα και θα απέφευγε τη δύσκολη πορεία στην Καρθαία. Πίστευα αφελώς πως αυτό θα ήταν για το καλό του.

Όμως η μοίρα είχε ήδη αποφασίσει και ο Κώστας Πινάτσης -όπως ίσως και ο ίδιος θα επέλεγε- άφησε την τελευταία του πνοή φορώντας τα ορειβατικά του άρβυλα και με το σακίδιο στην πλάτη. “Πάω μια ωραία βόλτα” είπε στη Μαρία που τον συνάντησε στις παρυφές της Ιουλίδας. Και έκανε ακριβώς αυτό.

Τον φαντάζομαι σε κείνο τον μοιραίο περίπατο να κατηφορίζει με βήματα ασταθή, προς το αρχαίο λιοντάρι. Το μονοπάτι -καθαγιασμένο πια για μας- καλυμμένο από το νέο χορτάρι, ολόγυρα στα πρανή, άφθονοι κρόκοι και άγριοι νάρκισσοι και ο μέγας βοτανικός να τα καλωσορίζει με το ακριβές όνομά τους.

Νάσια Αθανασίου

«Ιχθυοπανίδα και βιώσιμη αλιεία στις Πρέσπες»

Εταιρία Προστασίας Πρεσπών

Η οικολογία των ψαριών της Πρέσπας και οι απειλές που αντιμετωπίζουν, οι ιδιαιτερότητες της αλιείας και τα προβλήματα των ψαράδων, όλα όσα προβλέπει και δεν προβλέπει η εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των ψαριών και της αλιείας, η διασυννοριακή διάσταση του θέματος αλλά και προτάσεις αειφόρου διαχείρισης περιλαμβάνονται στην έκδοση της Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών «Ιχθυοπανίδα και βιώσιμη αλιεία στις Πρέσπες» που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του προγράμματος LIFE+ Ενημέρωση και Επικοινωνία με τίτλο «Ψάρια, Αλιεία και Ευρωπαϊκή Πολιτική στη λεκάνη των Πρεσπών».

Είναι η πρώτη φορά που σε μία έκδοση συγκεντρώνεται όλη η επιστημονική, αλλά και πρακτική πληροφορία σχετικά με την προστασία της ενδημικής ιχθυοπανίδας των Πρεσπών και της αμφίδρομης σχέσης της με τη βιώσιμη αλιεία. Η έκδοση αυτή απευθύνεται σε όλους του φορείς που έχουν αναλάβει ή θα αναλάβουν το έργο της προστασίας της πολύτιμης ιχθυοπανίδας, ώστε να διασφα-

λιστεί ένα βιώσιμο μέλλον για την αλιεία. Η έκδοση μπορεί να αποτελέσει ένα χρήσιμο «εργαλείο» στα χέρια των αρμόδιων φορέων, καθώς συνοψίζει την επιστημονική γνώση και προτείνει συγκεκριμένες διαδικασίες για την ανάπτυξη ενός εθνικού αειφορικού σχεδίου διαχείρισης για τα ψάρια και την αλιεία στην Πρέσπα.

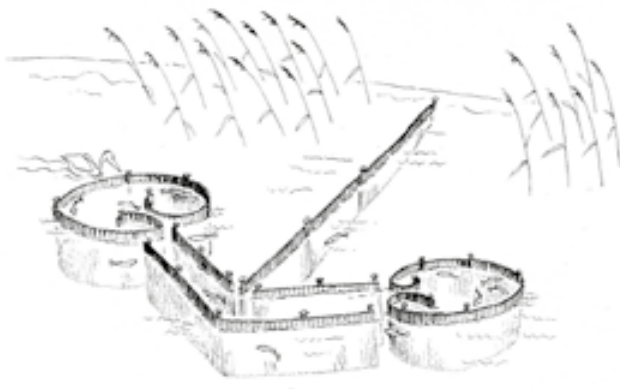
Η βασική μορφή της έκδοσης είναι ηλεκτρονική, στην ελληνική και αγγλική γλώσσα, ώστε να ανανεώνεται η πληροφορία και να είναι φιλική για τον αναγνώστη. Θα αποσταλεί σε όλους τους φορείς που άμεσα ή έμμεσα σχετίζονται με τη διαχείριση των ψαριών και της αλιείας στην Πρέσπα, αλλά και σε άλλες περιοχές με παρεμφερή χαρακτηριστικά και προβλήματα, ενώ στη διάρκεια του έτους θα πραγματοποιηθούν μία σειρά παρουσιάσεων της έκδοσης στους τοπικούς φορείς της Πρέσπας.

Όπως αναφέρει στον πρόλογο η Μυρσίνη Μαλακού, Διευθύντρια της Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών: «Το κεντρικό μήνυμα, όπως αυτό αποκαλύπτεται σταδιακά μέσα από τα κεφάλαια αυτής της έκδοσης, είναι ότι η σχέση ανάμεσα στην προστασία των σπάνιων ειδών ψαριών και τη βιωσιμότητα της αλιείας είναι αμφίδρομη. Το στοίχημα σήμερα είναι να μπορέσουμε να αξιοποιήσουμε την υπάρχουσα επιστημονική πληροφορία και την παραδοσιακή γνώση για να εξασφαλίσουμε το μέλλον αυτής της σχέσης».

Η έκδοση βρίσκεται αναρτημένη στο διαδίκτυο:

Ελληνική έκδοση: http://www.spp.gr/fish_biodiversity/GR/eBook.data/index.html

Αγγλική έκδοση: http://www.spp.gr/fish_biodiversity/EN/eBook.data/index.html

Βένθος και Πέλαγος

Το Δεκέμβριο κυκλοφόρησε από τα ΕΛΤΑ το λεύκωμα «Βένθος και Πέλαγος», με κείμενα της Μαρίας Σαλωμίδη και φωτογραφίες του Γιάννη Τσοσση.

Το μεγάλο αυτό ταξίδι στις ελληνικές θάλασσες είναι χωρισμένο σε δύο ενότητες:

Η πρώτη, που ονομάζεται **Περιβάλλοντα**, χωρίζεται σε πέντε κεφάλαια:

- **Φιλόξενες Έρημοι**, οι «...απέραντες λασπώδεις, αμμώδεις ή χαλικώδεις εκτάσεις», όπου «...καραδοκούν αμέτρητες μικρές, ή και αναπάντεχα μεγάλες, εκπλήξεις ζωής».
- **Θαλάσσια Διβάδια**, οι «... πλέον πολύτιμες μήτρες, τροφούς και ορμητήρια της ζωής της Μεσογείου».
- **Φωτεινοί Ύφαλοι**, η «...γη της επαγγελίας των φωτόφιλων φυκών».
- **Σκοτεινοί Ύφαλοι**, που φιλοξενούν τον «...τόσο παράδοξα γοητευτικό μες στην αφάνειά του, κυκεώνα μορφών και χρωμάτων του μεσογειακού κοραλλιογενούς τοπίου».
- **Ανοιχτή Θάλασσα**, όπου «...οι οργανισμοί-ζώα και φυτά ανεξαιρέτως- διάγουν το βίο τους ως νομάδες σε μια διαρκή εκούσια ή ακούσια κίνηση σε τρεις ακανόνιστες διαστάσεις».

Η δεύτερη ενότητα, οι **Συμπεριφορές**, χωρίζεται σε τρία κεφάλαια:

- **Αναπαραγωγή**, στο οποίο παρουσιάζονται κάποιες από τις πολυποίκιλες στρατηγικές που χρησιμοποιούν οι κάτοικοι των θαλασσών μας για να εξασφαλίσουν απογόνους.
- **Συμβίωση**, στο οποίο παρουσιάζονται κάποιες από τις πρωτότυπες «κοινοβιακές ιστορίες» της θάλασσας.
- **Παραλλαγή**, που είναι αφιερωμένο στην «...τεράστια ποικιλία μεθόδων και τεχνασμάτων που επιστρατεύει η ζωή για να καταστεί άορατη στα μάτια επίδοξων εχθρών ή στόχων».

Στον Επίλογο παρουσιάζονται, εν συντομία,

οι κίνδυνοι που απειλούν το θαλάσσιο περιβάλλον, αυτό όμως που θα «μείνει» στον αναγνώστη είναι η συγκλονιστική αντιπαράθεση, πλάι-πλάι, εικόνων από ζωντανές και κατεστραμμένες περιοχές του βυθού.

Τα κείμενα είναι ευφάνταστα, γραμμένα με χιούμορ και περιέχουν μεγάλο ποικιλία πληροφοριών. Οι περίπου 250 εξαιρετικές φωτογραφίες αποκαλύπτουν στον αναγνώστη ένα μικρό μέρος από τον άγνωστο σε πολλούς πλούτο της ζωής στις θάλασσές μας.

Το βιβλίο είναι δίγλωσσο (υπάρχει και αγγλικό κείμενο) και προς το παρόν διατίθεται μόνο από τα ΕΛΤΑ, στο κεντρικό τους κατάστημα στην πλατεία Κοραή.

N. Πέτρου

Ανακαλύπτοντας την Πικροδάφνη

Τον Νοέμβριο εκδόθηκε από την Εταιρία μας, για λογαριασμό του Δήμου Αγίου Δημητρίου, το μικρό λεύκωμα «Ανακαλύπτοντας την Πικροδάφνη».

Όπως αναφέρει και ο υπότιτλος του, πρόκειται για «Μια περιήγηση στη φύση του ρέματος της Πικροδάφνης». Το ρέμα, που ξεκινά από τις πλαγιές του Υμηττού και εκβάλλει δίπλα στη μαρίνα Αλίμου, είναι το μοναδικό υπόλειμμα «φύσης» μέσα σε μια ιδιαίτερα πυκνά δομημένη περιοχή, όπου το πράσινο είναι λιγιστό.

Τα σύντομα κείμενα του Μαρτίνου Γκαίτλιχ και του Δήμου Αγίου Δημητρίου αναφέρονται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τη σημασία του ρέματος, αλλά και στην ανάγκη διατήρησής του σε όσο το δυνατόν φυσική κατάσταση, και στις προ-

σπάθειες του Δήμου και φορέων της περιοχής για την προστασία του.

Στις 96 σελίδες παρατίθενται 127 φωτογραφίες που εικονίζουν τοπία και είδη της χλωρίδας και πανίδας της Πικροδάφνης. Όλα τα είδη που παρουσιάζονται έχουν επιβεβαιωμένα καταγραφεί στο ρέμα, ενώ και τα περισσότερα από αυτά έχουν φωτογραφηθεί στην περιοχή. Οι φωτογραφίες είναι των: Μαργαρίτας Αγιασματζί, Άρη Βιδάλη, Μαρνανίκης Βλάχου, Χρήστου Βλάχου, Μαρτίνου Γκαίτλιχ, Μιχάλη Κωστάκη, Χρήστου Μπελιά, Νίκου Πατερέκα και του γράφοντος.

Η ΕΕΠΦ ευχαριστεί θερμά όλους του φωτογράφους για τη ευγενική παραχώρηση των φωτογραφιών τους χωρίς αμοιβή για την έκδοση του λευκώματος.

N. Πέτρου

Η Δήμαρχος Αγίου Δημητρίου Μαρία Ανδρούτσου και ο γράφων μιλούν στην εκδήλωση του ΕΛΚΕΘΕ στο δημαρχείο Αγ. Δημητρίου, στις 21 Νοεμβρίου, με θέμα το Ρέμα της Πικροδάφνης.

Βιβλιοπωλείο της ΕΕΠΦ

Ελλάδα. Η χώρα της ποικιλότητας, Νίκος Πέτρου. Δεμένο 29x29cm, 372 σελ.	€60
Διατίθεται ξεχωριστά σε ελληνική και σε αγγλική έκδοση.	(για τα μέλη €55)
Δαδιά, Νίκος Πέτρου	€12
Κερκίνη, Νίκος Πέτρου	€12
Οι πεταλούδες της Ελλάδας, Λάζαρος Παμπέρης, 768 σελ.	€85
Χρώματα του Δάσους ΡΟΔΟΠΗ, Νίκος Πέτρου - Κώστας Βιδάκης, 342 σελίδες	€60
Ορχιδέες Της Ελλάδας, Νίκος Πέτρου - Μαρία Πέτρου - Μάρια Γιαννακούλιας, 320 σελ.	€60
Η Ελληνική Χλωρίδα στο μύθο στην τέχνη στην Λογοτεχνία, Hellmut Baumann, 250 σελ.	€40
100 Ενδημικά φυτά της Ελλάδας, Σωτήρης Αλεξίου (ελληνικά & αγγλικά)	€20
Η Φυσική Κληρονομιά μας, Αξία - Προστασία, Πρακτικά Συνεδρίου και Λεύκωμα, 160 σελ.	€25
Φυτά σε αρχαία ελληνικά νομίσματα, Hellmut Baumann, 80 σελ., δεμένο	€20
Οι προστατευόμενες περιοχές Natura 2000 στην Ελλάδα, Γιώργος Σφήκας, 200 σελ.	€25
Αναζητώντας την Ελληνική φύση, Μυρτώ Απέργη, 144 σελ.	€25
Οδηγοί Πρεσπών, Εταιρία Προστασίας Πρεσπών, βιβλίο + 4 κάρτες	€22
Η ζωή στις Ελληνικές Θάλασσες και τη Μεσόγειο, 248 σελ.	€22
Τα Ψάρια της Ελλάδας, Δαυίδ Δημήτρης Κουτσογιαννόπουλος	€20
Γεωλογική Κληρονομιά, Καλειδοσκόπιο, 102 σελ. + cd.	€17
Ανακαλύπτοντας την Πικροδάφνη (για μέλη της ΕΕΠΦ και δημότες Αγίου Δημητρίου ειδική τιμή €7)	€12
Περιβαλλοντική Εκπαίδευση Γένους Θηλυκού, Αντίοπη Φραντζή, Εκδ. Χρ. Δάρδανος	€12
Ecotouristic Guide of Greece, George Sfikas & Grigoris Tsounis	€10
Flowers of Greece, George Sfikas	€10
Τα πετρώματα με απλά λόγια, Γεωργία Φέρμελη - Αναστασία Κουτσουβέλη, 64 σελ.	€8
Φυτά, Γατριά, Χαρά του νου και του κορμιού, 48 σελ.	€6
Διατηρώντας τη φύση, διατηρείς την ζωή, Βασικές έννοιες βιολογίας - οικολογίας, Μελετώ τα φυτά, Σπερματόφυτα, Μαρία Ρουσομουστακάκη, 56 σελ.	€6
Τα ψάρια του Αμβρακικού, Φώτης Περγαντής, 28 σελ.	€5
Το ποτάμι που σταμάτησε να κυλά	€5,50

Εκτός από τα βιβλία, από τα γραφεία μας μπορείτε επίσης να προμηθευτείτε μια σειρά οικολογικών προϊόντων **γραφικές ύλης** για παιδιά και μεγάλους, **ευετήριες κάρτες** με εξαιρετες φωτογραφίες με θέμα πουλιά, πεταλούδες, φυτά και μανιτάρια (€5), καθώς και το σήμα της Εταιρίας, με το έμβλημά της, τον **Κρητικό Αϊγάριο** (€5 απλό ή €10 σε ασήμ).

The Green Key

Μετά από απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης, ο συντονισμός του προγράμματος Green Key έχει ανατεθεί στον γράφοντα. Οι κυρίες Διονυσία Παπαδοπούλου εκ μέρους του ΔΣ και Αλίκη Βαβούρη παραμένουν στην ομάδα του προγράμματος, συμβάλλοντας ενεργά στις διαδικασίες και διασφαλίζοντας με την εμπειρία τους τη συνέχεια και τη συνέ-

πεία του στις υψηλές διεθνείς προδιαγραφές που είχαν τεθεί από την εκκίνησή του.

Οι αλλαγές στη δομή και την οργάνωση του Green Key δεν προκάλεσαν μεταβολές στις προθεσμίες υποβολής των αιτήσεων, διαδικασία η οποία πρέπει να έχει ολοκληρωθεί το αργότερο μέχρι την 20η Ιανουαρίου 2013. Ο προέλεγχος των αιτήσεων αναμένεται να ολοκληρωθεί στα μέσα Φεβρουαρίου. Η Εθνική Επιτροπή Κρίσεων θα συνεδριάσει στα τέλη του ίδιου μήνα και θα προωθήσει τις υποψήφιες για βράβευση μονάδες στη Διεθνή Επιτροπή Κρίσεων, η οποία θα αποφασίσει για τη βράβευση.

Τα κριτήρια του προγράμματος έχουν μεταβληθεί μερικώς σε σύγκριση με εκείνα που ίσχυαν την προηγούμενη χρονιά. Στόχος αυτών των αλλαγών είναι, από τη μία πλευρά η διασφάλιση της πράσινης διαχείρισης των βραβευμένων μονάδων και παράλληλα, η κατά το δυνατόν απλοποίηση των διαδικασιών, ειδικά από την επόμενη περίοδο λειτουργίας του προγράμματος.

Συμπαράστατες σε αυτή την προσπάθεια είναι οι ίδιοι οι δι-

Παρουσίαση του προγράμματος θα βρείτε και στον ιστοχώρο της εταιρίας μας στη διεύθυνση <http://www.eepf.gr/thegreenkey>. Τον πλήρη κατάλογο των Ξενοδοχειακών μονάδων που βραβεύονται με το σήμα οικολογικής ποιότητας The Green Key μπορείτε να τον βρείτε στη διεύθυνση <http://www.eepf.gr/thegreenkey/awards>

αχειριστές των υποψήφιων και βραβευμένων με το Green Key μονάδων, οι οποίοι, μέσα από τη διαρκή επικοινωνία με την ομάδα συντονισμού, μεταφέρουν τις δικές τους προτάσεις για την περαιτέρω αναβάθμιση του προγράμματος.

Και στην περίπτωση του Green Key, ενδείνεται η προσπάθεια διεύρυνσης της αναγνωρισιμότητας του προγράμματος με κατάλληλες συνεργασίες, η οποία θα οδηγήσει στην επιθυμητή εξάπλωση του θεσμού σε επιχειρήσεις όλης της χώρας.

Σεραφείμ Χατζησκοκιάκης
Υπεύθυνος Συντονισμού

Ειδική προσφορά της «Στέγης Γραμμάτων & Τεχνών» για τα μέλη της ΕΕΠΦ

Η «Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών Ιδρύματος Ωνάση» προσφέρει στα μέλη της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης τη δυνατότητα συμμετοχής τους στις εκδηλώσεις της με **προνομιακή έκπτωση 50%** στην τιμή του εισιτηρίου τους για τις παραστάσεις της καλλιτεχνικής περιόδου 2012-2013, εκτός συγκεκριμένων μουσικών εκδηλώσεων/συναυλιών που θα παρουσιαστούν στη Στέγη κατά τη διάρκεια ισχύος της παρούσας περιόδου.

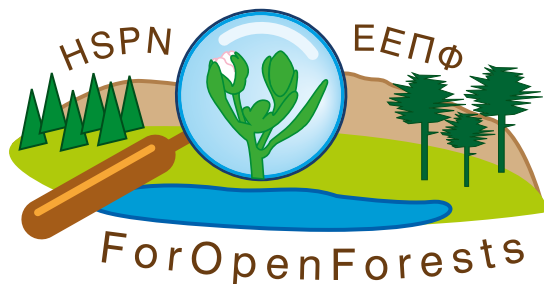
Όσα από τα μέλη μας επιθυμούν να επωφεληθούν τη ευγενικής αυτής προσφοράς της Στέγης Γραμμάτων & Τεχνών μπορούν να πληροφορηθούν τον απλό τρόπο δηλώνοντας την επιθυμία τους στην Γραμματεία της ΕΕΠΦ, είτε τηλεφωνικώς (210 322 4944/εσωτ. 104, κα Χριστίνα Θεοδωρίκα), είτε και μέσω e-mail (christina@eepf.gr), μετά την 2α Ιανουαρίου 2013. Μοναδική προϋπόθεση για τα μέλη μας να έχουν εκπληρώσει την ταμειακή τους υποχρέωση για την ετήσια συνδρομή τους στην Εταιρία.

Ευχαριστούμε τη «Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών» για την ευγενική προσφορά.

Ο Σύλλογος Αποφοίτων του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών σας προσκαλεί στη διάλεξη που οργανώνει με ομιλητή το μέλος μας, Γεωπόνο-Κηποτέχνη **Γιάννη Σπαντιδάκη** με θέμα: «**ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ**», Τα φυτά στα γραμματόσημα του κόσμου, την **Τετάρτη 13 Μαρτίου** 2013, ώρα 19.00, στο Αμφιθέατρο του Συνεδριακού Κέντρου του Γεωπονικού Πανεπιστημίου, Γεωργικό Μουσείο (Ιερά Οδός 75 - Βοτανικός).

LIFE11 NAT/GR/1014

Δράσεις LIFE Οκτώβριος- Δεκέμβριος 2012

Στο διάστημα Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου συνεχίστηκε η υλοποίηση των δράσεων του έργου LIFE “ForOpenForests”.

Στο πλαίσιο της Δράσης Α.9, η ΕΕΠΦ προχώρησε στην πρόσληψη του ορνιθολόγου Χαράλαμπου Αλιβιζάτου. Η εργασία του περιλαμβάνει επισκέψεις στην περιοχή του έργου ανά τακτά χρονικά διαστήματα για τους επόμενους 18 μήνες, με σκοπό να εντοπίσει και να μελετήσει τα 5 είδη ορνιθοπανίδας που είναι στόχοι του προγράμματος (αιγυλιός, πετροπέρδικα, και τρία είδη δρυοκολάπτη: μύθρος, σταχτής και λευκωνότης). Ήδη έχουν γίνει οι πρώτες επισκέψεις στο πεδίο, σε διάφορες διαδρομές και σημεία της Οίτης και του Καλλιδρόμου, δοκιμαστικά σε αυτή τη φάση. Εντοπίστηκαν ίχνη παρουσίας των δρυοκολαπτών (χαρακτηριστικές τρύπες σε δένδρα) και καταβάλλεται προσπάθεια να εντοπιστούν τα προαναφερθέντα είδη με τη βοήθεια μαγνητοφωνημένων φωνών.

Στο πλαίσιο της Δράσης Α.7, Η ομάδα του Ινστιτούτου Δασικών Ερευνών Αθηνών (Ελληνικός Γεωργικός Οργανισμός «ΔΗΜΗΤΡΑ») επισκέφτηκε την Κρήτη και συνέλεξε κώνους κυπαρισσιών (*Cupressus sempervirens*) από μεγάλο υψόμετρο στην περιοχή

Ανώπολης Σφακίων. Οι σπόροι ήδη φυτεύτηκαν για την παραγωγή κυπαρισσιών, τα οποία στη συνέχεια θα μπολιαστούν με εμβόλια κέδρου (*Juniperous foetidissima*) στο φυτώριο του Ινστιτούτου για την υλοποίηση της δράσης C.5.

Στις αρχές Νοεμβρίου, στο πλαίσιο της Δράσης Α.2, μια τριμελής ομάδα του τμήματος Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος του Πανεπιστημίου Αθηνών επισκέφτηκε τα επτά εποχιακά λιμνία που είναι στόχοι του έργου στην Οίτη και το Καλλίδρομο. Κατά τη διήμερη επίσκεψη καταγράφηκαν γεωγραφικά στοιχεία και καθορίστηκαν τα σημεία λήψης δειγμάτων νερού και εδάφους. Συγκεντρώθηκαν συνολικά 13 δείγματα εδάφους και 4 δείγματα νερού από τις δύο περιοχές, τα οποία θα υποβληθούν στην προβλεπόμενη σειρά γεω- και υδρο-

χημικών αναλύσεων.

Στις 8 Νοεμβρίου 2012, η ομάδα του έργου παρουσίασε το “ForOpenForests” στην Επιτροπή Περιβάλλοντος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, υπό τη προεδρία του Αντιπεριφερειάρχη Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης κ. Νικόλαου Μπέτσιου. Την δημόσια παρουσίαση παρακολούθησαν εκπρόσωποι φορέων της περιφέρειας, των δήμων της περιοχής, οικολογικών οργανώσεων, του Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Πάρκου Οίτης, αλλά και πολλοί πολίτες. Μετά τις ομιλίες του υπεύθυνου του έργου, Προέδρου της ΕΕΠΦ Νίκου Πέτρου, του επιστημονικού υπεύθυνου, Καθηγητή Κυριάκου Γεωργίου και του συντονιστή του έργου Χρήστου Γεωργιάδη, ακολούθησε εκτεταμένη συζήτηση, στην οποία απαντήθηκαν οι ερωτήσεις των παρευρισκομένων.

Στιγμιότυπο από την παρουσίαση στην Επιτροπή Περιβάλλοντος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, στη Λαμία

Το έργο συγχρηματοδοτείται από το χρηματοδοτικό μέσο LIFE της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Ο Κ. Γεωργίου και ο Γ. Μάντακας του Ινστιτούτου Δασικών Ερευνών ηθιά σε ένα αποχιακό λιμνίο στην Οίτη.

Μετά την παρουσίαση η ομάδα του έργου επισκέφτηκε τον Εθνικό Δρυμό Οίτης. Η περιήγηση στην περιοχή ξεκίνησε από τα Λουτρά Υπάτης με επίσκεψη στα γραφεία του Φορέα Διαχείρισης και κατέληξε στον οικισμό Παύλιανη, νότια της Οίτης. Στην εξόρμηση συμμετείχαν και δύο στελέχη του Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Οίτης. Η ομάδα επισκέφτηκε την Ιερά Μονή Αγάθωνος και το εκεί Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, το οποίο θα αναβαθμιστεί στο πλαίσιο του έργου, και στη συνέχεια διέσχισε τον ορεινό όγκο, σταματώντας σε δύο εποχικά λιμνία, στα ορεινά λιβάδια της Οίτης και σε δάση κέδρων. Τα μέλη της ομάδας είχαν την ευκαιρία να απολαύσουν το ιδιαίτερο τοπίο με το πρώτο χιόνι της χειμερινής περιόδου.

Η ΕΕΠΦ, ως ανάδοχος του έργου LIFE11NAT/GR/1014 "ForOpenForests", συμμετείχε επίσης με την ομάδα της στην

εναρκτήρια συνάντηση των έργων LIFE από την Ελλάδα και την Κύπρο, των οποίων η υλοποίηση ξεκίνησε το 2012. Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε στις 15 Νοεμβρίου 2012, στις εγκαταστάσεις του Ινστιτούτου Δασικών Ερευνών Αθηνών (Ελληνικός Γεωργικός Οργανισμός «ΔΗΜΗΤΡΑ»), και οργανώθηκε από την μονάδα εξωτερικού ελέγχου των έργων LIFE Ελλάδας και Κύπρου, Astrale. Στην συνάντηση συμμετείχαν εκπρόσωποι όλων των έργων LIFE που ξεκίνησαν το 2012 και έγινε σύντομη παρουσίασή τους. Επίσης συμμετείχαν εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής οι οποίοι έδωσαν χρήσιμες τεχνικές και οικονομικές συμβουλές για την υλοποίηση των έργων.

Ο συντονιστής του έργου, Χρήστος Γεωργιάδης, παρουσίασε το έργο στη Διημερίδα-Συνέδριο "Τουριστική Ανάπτυξη: η άλλη όψη της ταυτότητας του

Δήμου Αμφίκλειας-Ελάτειας». Τη διημερίδα οργάνωσε ο Δήμος Αμφίκλειας-Ελάτειας στο Παπακώστειο Πολιτιστικό & Πνευματικό Κέντρο, το Σάββατο 15 και την Κυριακή 16 Δεκεμβρίου 2012. Συμμετείχαν εκπρόσωποι πολιτικών και αναπτυξιακών φορέων της περιοχής, επιχειρηματίες και κάτοικοι της περιοχής. Μεταξύ των παρουσιάσεων, αλλά και κατά την διάρκεια των επισκέψεων που οργανώθηκαν από το Δήμο, συζητήθηκαν οι δυνατότητες συνεργασίας και η συνάφεια των δράσεων του έργου με αναπτυξιακά έργα της περιοχής.

Στο διάστημα αυτό ξεκίνησε επίσης η συλλογή νομικών κειμένων για επεξεργασία (δράση Α.12), συγκροτείται η Επιτροπή Ενδιαφερομένων Μερών και προχωρά με ταχύ ρυθμό η δημιουργία της ιστοσελίδας του έργου, η οποία αναμένεται να είναι ενεργή στο τέλος Ιανουαρίου 2013.

Με πίστη ότι η φροντίδα τόσο του εαυτού μας, όσο και του περιβάλλοντός είναι υπόθεση που αφορά τον κάθε έναν, η **NIVEA SUN** είδε το όραμά της να συμβαδίζει με τις αξίες του προγράμματος «Γαλάζιες Σημαίες». Για αυτό, η **NIVEA SUN** στηρίζει τη συνεχή προσπάθεια της ΕΕΠΦ για τη διαφύλαξη της ποιότητας και τη σωστή διαχείριση των ακτών της χώρας μας, ώστε να είναι χώροι ασφαλείς, ευχάριστοι και έτοιμοι για διασκίδση στον ήλιο.

Έχει ήδη περατωθεί η υποβολή των αιτήσεων για τη συμμετοχή στο πρόγραμμα “Γαλάζιες Σημαίες” για το 2013. Οι διαχειριστές των ακτών θέτουν την υποψηφιότητά τους για βράβευση με βάση τη συμμόρφωση με τα κριτήρια του προγράμματος κατά την κολυμβητική περίοδο 2012.

Η τελική προθεσμία υποβολής των αιτήσεων ήταν η 14η Δεκεμβρίου. Σε σύγκριση με την περσινή χρονιά, η προθεσμία έληξε δύο εβδομάδες νωρίτερα. Ο βασικός λόγος που οδήγησε σε αυτή την απόφαση είναι η αντίστοιχη μεταφορά των κρίσιμων ημερομηνιών εξέτασης των αιτήσεων από το διεθνές συντονιστικό γραφείο.

Η διαδικασία του προελέγχου θα έχει ολοκληρωθεί μέχρι τη συγκρότηση της Εθνικής Επι-

Το Πρόγραμμα απευθύνεται σε Δήμους και συνεργαζόμενους ιδιώτες φορείς που διαχειρίζονται οργανωμένες ακτές και μαρίνες σε 40 χώρες. Εθνικός χειριστής του Προγράμματος στην Ελλάδα είναι η ΕΕΠΦ. Για να απονεμηθεί η «Γαλάζια Σημαία», απαιτούνται καθαρή θάλασσα και ακτή, άρτια οργάνωση και καλές υπηρεσίες, ασφάλεια ρυομένων και επισκεπτών, περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και προστασία της ακτής και του παράκτιου χώρου.

Γαλάζιες Σημαίες

τροπής Κρίσεων, στις αρχές Φεβρουαρίου του 2013. Στη συνέχεια, όπως άλλωστε κάθε χρόνο, οι προτεινόμενες για βράβευση ακτές θα προωθηθούν στη Διεθνή Επιτροπή Κρίσεων, η οποία θα αποφασίσει τη βράβευση των ακτών.

Η παραλαβή και αξιολόγηση των αιτήσεων στο πλαίσιο του προελέγχου έδειξε σημαντική βελτίωση στην πληρότητά τους, γεγονός ενθαρρυντικό.

Οι προβλέψεις μας για την εξέλιξη της διαδικασίας είναι:

- Τελική προθεσμία υποβολής η 14η Δεκεμβρίου 2012.
- Εθνική Επιτροπή Κρίσεων στις αρχές Φεβρουαρίου.
- Αποστολή της έκθεσης της Εθνικής Επιτροπής Κρίσεων πριν από το τέλος Φεβρουαρίου.

Δεν αναμένουμε ενίσχυση του αριθμού των συμμετεχόντων, ενώ η μέχρι στιγμής παραλαβή των αιτήσεων έδειξε σημαντική βελτίωση στην πληρότητά τους. Το πρόγραμμα τυγχάνει ευρύτερης δημοσιότητας, μέσα από συνέργειες συμμετοχών σε τοπικές και διεθνείς εκδηλώσεις, καίριες επαφές με το Υπουργείο Τουρισμού και τον ΕΟΤ, κ.ά.

Παράλληλα, υπάρχει διαρκής εξέλιξη των κριτηρίων, προσπάθεια για πλήρη εφαρμογή της οδηγίας πλαίσιο για τα νερά κολύμβησης και στενή συνεργασία με την Ειδική Γραμματεία Υδάτων/ΥΠΕΚΑ, ενώ θα επικαιροποιηθεί και η ιστοσελίδα του προγράμματος στο πλαίσιο της ανανέωσης της ιστοσελίδας της ΕΕΠΦ.

Σεραφείμ Χατζησκάκης

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Παγκόσμια Ημέρα Δράσης 2012

Μια ακόμα δράση ολοκληρώθηκε με επιτυχία, στο πλαίσιο του Διεθνούς Δικτύου ΠΕ «Οικολογικά Σχολεία». Πρόκειται για την Παγκόσμια Ημέρα Δράσης (World Day of Action-WDA), ημέρα κατά την οποία σχολεία από όλο τον κόσμο που συμμετέχουν στο Δίκτυο παρουσίασαν, ταυτόχρονα, με το δικό τους μοναδικό τρόπο, τις δράσεις τους με θέμα την αειφόρο ανάπτυξη. Ως Παγκόσμια Ημέρα Δράσης ορίστηκε για το 2012 από το Ίδρυμα για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση FEE (Foundation for Environmental Education), Διεθνή Συντονιστή του Δικτύου, η 8η Νοεμβρίου 2012.

Στην Παγκόσμια Ημέρα Δράσης έλαβαν μέρος μαθητές και μαθήτριες από 710 σχολεία σε

26 χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα.

Τα ελληνικά σχολεία που συμμετείχαν, στη δράση αυτή ήταν :

- 15ο Δημοτικό Σχολείο Ρεθύμνου
- 1ο Δημοτικό Σχολείο Λαυρίου
- 1ο Δημοτικό Σχολείο Ραφήνας
- 1ο Νηπιαγωγείο Μεθυσίων
- 1ο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο Μουρνιάν
- 2ο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο Χανίων
- 2ο Πρότυπο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Πόθειας Ρόδου
- 2ο Πρότυπο Πειραματικό Λύκειο Αθηνών
- 4ο Νηπιαγωγείο Μουρνιών
- 4ο Δημοτικό Σχολείο Αθεξ/πολης
- 6ο Δημοτικό Σχολείο Κηφισιάς
- 70ο Δημοτικό Σχολείο Αθήνας
- 7ο Δημοτικό Σχολείο Κομοτηνής
- Green School Αρλεκίνος
- Αμερικανική Γεωργική Σχολή
- Γυμνάσιο Παμφίλων
- Γυμνάσιο Παραλίας Τυρού
- Δημοτικό Σχολείο Αμυγδαλεώνα Καβάλας
- Δημοτικό Σχολείο Ρουσοσσιπίου
- Δημοτικό Σχολείο Χέρσου Κιθκιάς
- Εκπαιδευτήρια Φρυγανιάτη
- Εκπαιδευτήρια Δούκα

- Εκπαιδευτήρια Κωστέα-Γείτονα
- Γυμνάσιο Ελληνογαλλικής Σχολής Ουρσουλίνων
- Γενικό Λύκειο Ελληνογαλλικής Σχολής Ουρσουλίνων
- Ιδ. Δημοτικό Σχολείο Άγιος Ιωσήφ
- Ιδ. Νηπιαγωγείο Στρομφάκια

Οι κυριότερες δράσεις των σχολείων περιελάμβαναν δενδροφυτεύσεις και σποροφυτεύσεις, καθαρισμό της σχολικής αυλής αλλά και της γύρω περιοχής από τα σκουπίδια, μοίρασμα ενημερωτικών φυλλαδίων και ερωτηματολογίων σε γονείς, γείτονες και περαστικούς, σχετικά με το περιβάλλον και την προστασία του, κατασκευές από ανακυκλώσιμα υλικά, δημιουργία αφισών με περιβαλλοντικά μηνύματα, θεατρικά δρώμενα αλλά και δημιουργία βίντεο με περιβαλλοντικό περιεχόμενο.

Φωτογραφίες και βίντεο από τις δράσεις των μαθητών για την ημέρα εκείνη θα βρείτε στην ιστοσελίδα www.eco-schools.org/wda.

Συγχαρητήρια σε όλα τα σχολεία για τις δράσεις τους !

*Σταμάτης Σκαμπαρδώνης
Χριστίνα Θεοδωρίκα*

Το «Οικολογικά Σχολεία» είναι ένα Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο οποίο συμμετέχουν σχολεία όλων των βαθμίδων από όλη την Ελλάδα, και έχει στόχο την εξοικείωση των μαθητών και μαθητριών, αυριανών πολιτών, με περιβαλλοντικά προβλήματα και τη διαμόρφωση θετικής στάσης για την αντιμετώπισή τους. Είναι μάλιστα το μεγαλύτερο Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και αριθμεί περισσότερες από 50 χώρες, 5.000 τοπικά διαμερίσματα, 35.000 σχολεία (από τα οποία περισσότερα από 10.000 είναι βραβευμένα), 600.000 εκπαιδευτικούς και περισσότερους από 10.000.000 μαθητές ανά τον κόσμο. Ευχαριστούμε θερμά το John S. Fafalios Foundation υποστηρικτή του δικτύου.

Νέοι Δημοσιογράφοι για το περιβάλλον

Στη διάρκεια εκδήλωσής μας που πραγματοποιήθηκε πρόσφατα στην Αγία Παρασκευή σε συνεργασία με το PIERCE-Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος και το Μορφωτικό Τμήμα της Πρεσβείας των ΗΠΑ, παρακολουθήσαμε, μεταξύ άλλων, μια πολύ καλά οργανωμένη δράση που παρουσιάστηκε από ομάδα μαθητών του Κολλεγίου.

Με βασικό θέμα τον τίτλο της εκδήλωσης «Άλλοι πετούν, άλλοι πεινούν», δύο μαθήτριες ανέλαβαν το ρόλο δημοσιογράφων, θέτοντας καίρια ερωτήματα στο «ακροατήριο» δύο μαθητριών και ενός μαθητή, που έδιναν τις απαντήσεις τους.

Όλοι οι παρόντες παρακολούθησαν με ενδιαφέρον αλλά και συγκίνηση το συγκροτημένο τρόπο παρουσίασης, τόσο από πλευράς της σωστής επιλογής των ερωτήσεων όσο και από τις απαντήσεις, που εξέφραζαν την αναγνώριση του προβλήματος στη σημερινή κοινωνία, αλλά και τις ανησυχίες των νέων παιδιών για την ανάγκη συνειδητοποίησης και αλλαγής τρόπων συμπεριφοράς από τους έχοντες έναντι των δεινοπαθούντων στον κόσμο γύρω μας.

Ήταν ένα εξαιρετικό, αν και σύντομο στην εκτέλεσή του, παράδειγμα σωστής λειτουργίας του προγράμματος του Δικτύου ΠΕ «Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον».

Χριστίνα Θεοδωρίκα

Υπεύθυνη Συντονισμού Δικτύου

Το Δίκτυο απευθύνεται σε Γυμνάσια και Λύκεια, όπου ομάδες μαθητών, σε συνεργασία με άλλα σχολεία στην Ελλάδα, όσο και σ' άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, χειρίζονται ως δημοσιογράφοι κάποιο κοινό πρόβλημα του περιβάλλοντος, με εργαλείο επικοινωνίας το Internet.

Οι Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου

Κυριακή στο Οικολογικό Πάρκο Ν. Ψυχικού

Η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης εδώ και σχεδόν ένα χρόνο εκπονεί επιτυχημένα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε Δημοτικά σχολεία και Νηπιαγωγεία στο Οικολογικό Πάρκο του Νέου Ψυχικού, κάθε Δευτέρα, στο πλαίσιο του δικτύου Π.Ε «Οι Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου». Η πετυχημένη αυτή δράση επεκτάθηκε και σε άλλους φίλους και συνεργάτες της. Έτσι, σε συνεργασία με την Ελληνική Τράπεζα καλωσόρισε παιδιά και γονείς από το προσωπικό της Τράπεζας στο Οικολογικό Πάρκο προσφέροντάς τους μια αξέχαστη μέρα.

Την Κυριακή στις 18 Νοεμβρίου, 38 παιδιά από τεσσάρων έως δώδεκα χρονών με τους γονείς τους είχαν την ευκαιρία να περάσουν ένα ευχάριστο και διασκεδαστικό πρωινό, παίρνοντας μέρος σε βιωματικά εργαστήρια, ενώ παράλληλα έμαθαν χρήσιμα πράγματα για την ανακύκλωση και την προστασία του περιβάλλοντος. Το παρόν έδωσαν εκ μέρους της ΕΕΠΦ η κ Αλέξια Νικη-

φοράκη, η κ. Ειρήνη Νικολάου, Διευθύντρια της Ελληνικής Τράπεζας, και οι φίλοι μας οι εθελοντές που έδωσαν κέφι και ζωντάνια στα εργαστήρια που παρουσίασαν.

Τα βιωματικά εργαστήρια ήταν:

- Το παιχνίδι του Κρυμμένου Θησαυρού των Ανακυκλώσιμων υλικών,
- Το εργαστήρι του γεωσκώληκα,
- Το εργαστήρι της ανακύκλωσης χαρτιού,
- Το εργαστήρι του σκιάχτρου.

Στο παιχνίδι του Κρυμμένου Θησαυρού των Ανακυκλώσιμων υλικών τα παιδιά πήραν μήνυμα από τον Σούλη τον Ανακυκλωσούλη, για να τον βοηθήσουν να βρει τα ανακυκλώσιμα υλικά που σκόρπισαν τη νύχτα στο πάρκο τα τρομαγμένα σκιουράκια. Μέσα από τρεις σταθμούς τα παιδιά πέρασαν από διάφορες δημιουργικές δοκιμασίες και διασκέδασαν αναζητώντας και ανακαλύπτοντας χαρτιά, τενεκεδάκια και πλαστικά μπουκάλια στο πράσινο μονοπάτι του πάρκου. Το εργαστήρι εμψύχωσαν οι κ. κ. Σοφία Καινούργιου, Ρωσάνα Παπαθέου και Κασιανή Φώτου.

Ένα αλλιώτικο εργαστήρι ήταν το εργαστήρι του γεωσκώληκα. Εδώ τα παιδιά με τη βοήθεια της κ. Σάντρας Αποστόλου και της κ. Όλγας Λέσι συνειδητοποίησαν, μέσα από πειράματα, τη χρησιμότητά του και έτσι έπαψαν να τον φοβούνται και να τον θεωρούν κάτι αηδιαστικό. Επίσης μέσω του γεωσκώληκα έμαθαν για την διαδικασία της κομποστοποίησης και μάλιστα έφτιαξαν το δικό τους μικρό κομπόστ. Το βιωματικό αυτό εργαστήρι έκλεισε με μια ζωγραφιά και ένα ωραίο τραγουδάκι που αναφέρονταν στους τόσο σημαντικούς υπόγειους φίλους τους.

Τα παιδιά εντυπωσιάστηκαν και από το εργαστήρι της ανακύκλωσης χαρτιού. Άκουσαν για την ανακύκλωση και είχαν την ευκαιρία να συζητήσουν και να μοιραστούν τις εμπειρίες και τους προβληματισμούς τους για την αναγκαιότητά της με τους εθελοντές μας Έφη Κατσούλη, Καλλιόπη Σκούρτου και Πέτρο Θεοδώρου. Στη συνέχεια έφτιαξαν ανακυκλωμένο χαρτί από εφημερίδες. Το εργαστήρι έκλεισε μ' ένα έξυπνο τραγουδάκι για την ανακύκλωση το οποίο έγραψαν και τραγούδησαν οι μικροί μας φίλοι.

Τέλος, στο εργαστήρι του σκιάχτρου οι μικροί μας φί-

Οι «Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου» είναι Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο οποίο συμμετέχουν σχολεία όλων των βαθμίδων από όλη την Ελλάδα, τα οποία καλούνται να γνωρίσουν και να υιοθετήσουν τις μικρές ή μεγάλες πράσινες γωνιές, καταφύγια ζωής, που βρίσκονται μέσα στις πόλεις. Ευχαριστούμε θερμά την **Ελληνική Τράπεζα**, υποστηρικτή του Δικτύου Π.Ε. «Οι Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου»

λοι έμαθαν για τη συμβολή του σκιάχτρου στην προστασία των καλλιεργειών στους λαχανόκηπους από τις επιθέσεις των πουλιών. Κατασκεύασαν με εμψυχώτριες τις κυρίες Κατερίνα Καμπουρίδη και Μαρίτα Κανέλλου ένα εντυπωσιακό σκιάχτρο με παλιά ρούχα, άχυρα, καπέλο και δύο αντισομεγέθη κοντάρια, το δικό τους σκιάχτρο για την πρά-

σινη γωνιά του κήπου.

Η όμορφη αυτή μέρα έκλεισε με μια διασκεδαστική βόλτα με το τρενάκι του πάρκου. Το εισιτήριο για τη βόλτα ήταν ανακυκλώσιμα υλικά που έφεραν μαζί τους τα παιδιά με τους γονείς τους και τα έριξαν στους ειδικούς κάδους Ανακύκλωσης που βρίσκονται στο Πάρκο.

Μικροί και μεγάλοι γεύτη-

καν τα γλυκά και τους χυμούς που πρόσφερε η Ελληνική Τράπεζα και αναμνηστικά που δόθηκαν από την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης, και έφυγαν με όμορφες αναμνήσεις από την όμορφη και τόσο δημιουργική ημέρα.

*Σάντρα Αποστόλου
Καλλιόπη Σκούρτου
Σοφία Καινούργιου*

Το «Μαθαίνω για τα δάση» πάει... στην Κύπρο

Το δίκτυο ΠΕ «Μαθαίνω για τα δάση» ... «πρασίνισε» και τα σχολεία της Μεγαλονήσου! Οι γράφουσες, μέλη της συντονιστικής επιτροπής του δικτύου, παρουσίασαν το «Μαθαίνω για τα δάση» σε Κύπριους εκπαιδευτικούς μετά από πρόσκληση της Συμερα και ιδιαίτερα του κ. Μιχάλη Ιερίδη.

Την Πέμπτη 15 Νοεμβρίου πραγματοποιήθηκε στη Λευκωσία σεμινάριο το οποίο παρακολούθησαν 35 εκπαιδευτικοί από διάφορες περιοχές της Κύπρου. Το σεμινάριο τίμησαν με την παρουσία τους οι Σχολικοί Σύμβουλοι της Δημοτικής Εκπαίδευσης καθώς και εκπρόσωπος του Υπουργείου Παιδείας της Κύπρου.

Το σεμινάριο ξεκίνησε με την προβολή του βίντεο της ιστορικής διαδρομής της ΕΕΠΦ το οποίο και εντυπωσίασε. Ο κ. Μι-

ΜΑΘΑΙΝΩ ΓΙΑ ΤΑ ΔΑΣΗ

χάλης Ιερίδης συνέχισε μιλώντας για την αναγκαιότητα εκπόνησης περιβαλλοντικών προγραμμάτων στα σχολεία της Κύπρου με θέμα το δάσος. Ακολούθησε η κ. Σοφία Καινούργιου η οποία αναφέρθηκε στη φιλοσοφία του δικτύου, τους στόχους και τις προτιμώμενες δραστηριότητές του που το ακολουθούν. Το πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό του δικτύου παρουσιάστηκε από την κ. Σοφία Περδικάρη και αναλυτικότερα το περιεχόμενο του βιβλίου «Με το δάσος οδηγώ δράττω, δρω, δημιουργώ» καθώς και η αφίσα του Κρυμμένου Θησαυρού.

Τα βιωματικά εργαστήρια που ακολούθησαν, έγιναν με βάση το εκπαιδευτικό πακέτο του βιβλίου «Με το δάσος οδηγώ δράττω, δρω, δημιουργώ» και ειδικότερα το κεφάλαιο του βιβλίου που αναφέρεται στα παιχνίδια. Οι εκπαιδευτικοί χωρίστηκαν σε ομάδες και εργάστηκαν υποδειγματικά και με ενθουσιασμό. Δημιούργησαν τα δικά τους παιχνίδια, επιτραπέζια, επιδαπέδια, γνώσεων, όλα εμπνευσμένα από το δάσος και τα παρουσίασαν στην ολομέλεια.

Τέλος, στους εκπαιδευτικούς

δόθηκε εκπαιδευτικό υλικό του δικτύου.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ, ιδιαίτερα στον κ. Μιχάλη Ιερίδη, για την τόσο θερμή φιλοξενία και τη συνεργασία που είναι σίγουρο πως θα έχει συνέχεια στο μέλλον.

*Σοφία Καινούργιου
Σοφία Περδικάρη*

Το «Μαθαίνω για τα δάση» είναι ένα Διεθνές Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, που έχει στόχο να ενθαρρύνει σχολεία και εκπαιδευτικούς, ώστε να συμπεριλάβουν τα δάση στις εκπαιδευτικές τους δραστηριότητες, να τα πλησιάσουν οι μαθητές και να μάθουν από αυτά. Κορηγός του Δικτύου είναι το **ΙΔΡΥΜΑ ΛΕΒΕΝΤΗ**, το οποίο και ευχαριστούμε θερμά για την υποστήριξή του.

«Άλλοι πετούν, άλλοι πεινούν»

Φύση χωρίς Σκουπίδια

Εκδήλωση Ευαισθητοποίησης με θέμα: «Ανθρώπινες Αξίες και Περιβάλλον»

Η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης σε συνεργασία με το PIERCE-Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος συνδιοργάνωσαν Εκδήλωση Ευαισθητοποίησης με θέμα: «Ανθρώπινες Αξίες και Περιβάλλον» στο πλαίσιο της Δράσης «Άλλοι πετούν άλλοι πεινούν» του Εθνικού Θεματικού Δικτύου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Φύση χωρίς Σκουπίδια», το οποίο συντονίζεται από την ΕΕΠΦ και τη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Ρεθύμνης.

Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε στις εγκαταστάσεις του PIERCE-Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος, στην Αθήνα, το Σάββατο 8 Δεκεμβρίου 2012. Περιελάμβανε Εισηγήσεις, Βιωματικά Σεμινάρια-Εργαστήρια, Εκθέσεις φωτογραφικού κ.ά. υλικού, Προβολές, κ.ά. Σκοπός της ήταν η ευαισθητοποίηση εκπαιδευτικών, γονέων, μαθητών, σε θέματα που αφορούν στις ανθρώπινες αξίες με στόχο στη συνέχεια να αναλάβουν πρωτοβουλίες και δράσεις που θα υπαγορεύονται

από το σεβασμό στις αξίες αυτές και στο περιβάλλον. Να προβάλουν και να αναπτύξουν συμπεριφορές με γνώμονα το σεβασμό στις ανάγκες των μελλοντικών γενεών, γνωρίζοντας ότι οι φυσικοί πόροι πρέπει να χρησιμοποιούνται με περίσκεψη που θα εγγυάται την αειφορία.

Την Εκδήλωση συντόνισε η Αναπληρώτρια Γεν. Γραμματέας του Δ.Σ. της ΕΕΠΦ και Πρόεδρος της ΣΣΕΠ (Επιτροπή Στρατηγικής Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων της ΕΕΠΦ) κ. Αλέξια Νικήφοράκη.

Ένα μουσικό καλωσόρισμα από μαθητές του PIERCE ζέστανε την ατμόσφαιρα. Μετά τους χαιρετισμούς, ακολούθησαν εισηγήσεις από τους κ.κ. Γρηγόρη Τσάλτα (Πρύτανη Παντείου Πανεπιστημίου), Ευριδίκη-Αντζουλάτου-Ρετσιόλα (Κοσμήτορα Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών και Πολιτισμικών Σπουδών, Πανεπιστημίου Πελοποννήσου), Αιμιλία Γερουλάνου (Πρόεδρο Διοικητικής Επιτροπής του Μουσείου Μπενάκη και Σώματος Ελληνικού Οδηγισμού). Στη συνέχεια μαθητές του PIERCE, στη σκηνή του θεάτρου, προβληματίστηκαν και μας προβληματίσαν

για «τις Ανθρώπινες Αξίες και το Περιβάλλον».

Ακολούθησε επίσκεψη και παρακολούθηση των Εκθέσεων και Παρουσιάσεων:

«Περιβάλλον & Κοινωνία» της ΕΕΠΦ, «Άλλοι πετούν, άλλοι πεινούν» της ΕΕΠΦ, «Βιοποικιλότητα» της ΕΕΠΦ, «Εκθεση για τα Δάση» του Μορφωτικού Τμήματος της Πρεσβείας των ΗΠΑ, «Εκθεση φωτογραφίας Αρκτούρου» του Αρκτούρου, «Εκθεση Αφίσας» του PIERCE, «Φωτογραφικός Διαγωνισμός» του PIERCE, Παρουσίαση του Δικτύου Ανταλλαγών Χανίων από εκπροσώπους του ΔΑ Χανίων, Παρουσίαση του «Freeganism-ένα κίνημα αντικαταναλωτικό» από εκπροσώπους του ΚΠΕ Δραπετσώνας.

Τα Βιωματικά Εργαστήρια για τους εκπαιδευτικούς είχαν θέματα:

- «Μια εικόνα αφηγείται μια ιστορία για τη ζωή και το περιβάλλον. Η περίπτωση του «Άλλοι πετούν, άλλοι πεινούν».
- «Κάνε ένα βήμα μπροστά».
- «Ευαισθητοποιώντας τη σχολική κοινότητα στις ανθρώπινες αξίες και την ενεργό πολιειότητα».
- «Ανθρώπινες Αξίες και Δάσος».
- Διερευνώντας τις αρχές της αειφορίας μέσα από καθημερινές πρακτικές: το τρίπτυχο «Καταναλώνω λιγότερο, Επαχρησιμοποιώ, Ανακυκλώνω».

Στόχος του Δικτύου «Φύση χωρίς σκουπίδια» είναι η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για την καλύτερη διαχείριση των απορριμμάτων και για τη διατήρηση ενός καθαρού και πολιτισμένου περιβάλλοντος. Χορηγός του Δικτύου και της δράσης είναι η **ALPHA BANK** την οποία ευχαριστούμε θερμά.

Ευχαριστούμε θερμά τη Χορηγό ALPHA BANK, το PIERCE-Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος, τους εκπαιδευτικούς που οργάνωσαν λειτούργησαν τα Βιωματικά Εργαστήρια, όσους συμμετείχαν με εισηγήσεις, παρουσιάσεις, υλικό ή/και με την παρουσία τους στην έκθεση, τους εθελοντές συνεργάτες και φίλους της ΕΕΠΦ και όλο τον κόσμο που έδωσε το παρόν την ημέρα αυτή.

*Μ. Ρουσομουστακάκη
Α. Νικηφοράκη
Χ. Θεοδωρίκα*

Ημερίδα 8/12/12 στο Pierce College Βιωματικά εργαστήρια στο πλαίσιο της δράσης «άλλοι πετούν, άλλοι πεινούν»

Ανάμεσα στα πολλά που μου προσέφερε η σχέση μου με την Εταιρία μας, υπήρξαν οι κατά καιρούς ιδιαίτερες προσωπικές μου εμπειρίες από την παρακολούθηση διαφόρων εκδηλώσεων των εκπαιδευτικών μας προγραμμάτων. Όλες ευχάριστες, όλες συγκινητικές, ιδίως από την παρουσία των παιδιών.

Το Σάββατο 8 Δεκεμβρίου, στην Αγία Παρασκευή, στην ημερίδα με θέμα «Ανθρώπινες Αξίες και Περιβάλλον», που συνδιοργανώθηκε με το Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδας στο πλαίσιο της δράσης «άλλοι πετούν, άλλοι πεινούν» του δικτύου μας «Φύση Χωρίς Σκουπίδια», είχα την τύχη να προσκληθώ να παρακολουθήσω ένα από τα πέντε βιωματικά εργαστήρια που οργάνωσαν εθελοντές εκπαιδευτικοί μας.

Δεν θα αναφέρω τα ονόματα των δύο εκπαιδευτικών που οργάνωσαν και διηθύσαν το συγκεκριμένο εργαστήριο, γιατί θα κινδύνευα να αδικήσω τις άλλες συναδέλφους τους, που με την ίδια γνώση και το ίδιο κέφι οργάνωσαν τα υπόλοιπα εργαστήρια της ημερίδας.

Δεν μπορώ όμως να μην εκφράσω την ευγνωμοσύνη, αλλά και την προσωπική συναισθηματική ικανοποίηση από αυτή μου τη συμμετοχή. Είμαι βέβαιος ότι την ίδια ικανοποίηση βίωσαν και τα υπόλοιπα 11 μέλη της συγκεκριμένης ομάδας. Πολλά από αυτά, διαφόρων ηλικιών και επαγγελματικών ειδικο-

τήτων, που πρωτογνώρισαν την Εταιρία, ζήτησαν να συνεργαστούν μαζί της.

Εύχομαι στα μέλη μας που ενδιαφέρονται να επιδώσουν την παρουσία και ενεργό συμμετοχή τους σε τέτοιες εκδηλώσεις της Εταιρίας. Πολλά θα μάθουν και οίγουρα δεν θα χάσουν.

Λεωνίδας Κόλλας

Πρόγραμμα Εκδρομών - Ομιλιών

Πληροφορίες για τα αναλυτικά προγράμματα, το κόστος και τους όρους συμμετοχής στις εκδρομές μπορούν να βρουν τα μέλη και οι φίλοι της ΕΕΦΦ στην ιστοσελίδα μας: <http://www.eepf.gr/ekdromes-ekdiloseis>

Κυριακή 3 Φεβρουαρίου	Φαράγγι και πύργος Οινόης - Φράγμα Μαραθώνα Περίπατος και ξενάγηση 2 ωρών - Αρχηγός: Φοίβος Τσαραβόπουλος, τηλ: 6937 668338 Δηλώσεις συμμετοχής & Πρόγραμμα εκδρομής από την Πέμπτη 3.1.2013.
Δευτέρα 18 Φεβρουαρίου	Ομιλία του Δρ Κυριάκου Γεωργίου με θέμα: «Η ΕΕΦΦ στην Οίτη και στο Καλλίδρομο: Δράσεις Προστασίας στο Πλαίσιο του Προγράμματος LIFE-ΦΥΣΗ». Ο Δρ Κυριάκος Γεωργίου είναι Αναπληρωτής Καθηγητής στο Τμήμα Βιολογίας του Εθνικού & Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.
Σάββατο 23 Φεβρουαρίου	Αρχαιολογική Ξενάγηση - Αναλόγως των καιρικών συνθηκών: 1. Πύλη του Αδριανού, Ολυμπείο, Αγία Φωτεινή, Καλλιμάρμαρο Στάδιο. Σημείο συγκέντρωσης: Πύλη Αδριανού, ή 2. Αίθουσες Γλυπτικής του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου. Σημείο Συγκέντρωσης: Είσοδος Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου. Ξεναγός: Στέλλα Γαλιανοπούλου, εθελόντρια & μέλος ΕΕΦΦ. Δηλώσεις συμμετοχής από 20.2.2013 στην κα Χριστίνα Θεοδωρίκα, ώρες 13.00-15.00.
Η ετήσια Γενική Συνέλευση 2013 της ΕΕΦΦ πραγματοποιείται οριστικά την Τετάρτη 27 Φεβρουαρίου στα γραφεία μας, Νίκης 20, 2ος όροφος. Ωρα προσέλευσης 16:30. Ωρα έναρξης: 17:00.	
Σάββατο 9 Μαρτίου	Πεζοπορία στη Βόρεια Πεντέλη – «ΑΛΟΥΛΑ» ένα βραβευμένο για την αρχιτεκτονική τοπίου Ανοιχτό Μουσείο Λατομικής Τέχνης. Ξενάγηση από την γλύπτη τοπίου κα Νέλλα Γκόλαντα - Άγιος Πέτρος - Σηλιά Νταβέλι . - Αρχηγός: Μαριάννα Δεδάκη. Σε περίπτωση αντίξοων καιρικών συνθηκών η εκδρομή μπορεί να μεταφερθεί την Κυριακή 10 Μαρτίου 2013 με ειδοποίηση. Δηλώσεις συμμετοχής & Πρόγραμμα εκδρομής από την Παρασκευή 8.2.2013 από 9.00 π.μ. έως 3.00 μ.μ. και εξόφληση έως Παρασκευή 15.2.2013, Έλλη Κατσίκη 210 674 4261 & 6972 802257, Μαρία Καλοδίκη 210 604 4968 & 6932 815356.
Δευτέρα 11 Μαρτίου	«Μνήμη Κώστα Πινάτσ» . Τιμώντας τη μνήμη του Κώστα Πινάτση, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΕΦΦ οργανώνει μια συγκέντρωση παλιών και νεώτερων φίλων του, ορειβατών και άλλων μελών μας. Θα μιλήσουν για τον εκλιπόντα φίλο μας ο καθηγητής Δημήτρης Φοίτος , ο Τίμος Χαραλαμπίδης και ο Γιώργος Σφήκας , ενώ ο Πρόεδρος της ΕΕΦΦ, Νίκος Πέτρου θα παρουσιάσει το θέμα: «Τα Βουνά και η Φύση στην Ελλάδα», με προβολή φωτογραφιών.
Δευτέρα 8 Απριλίου	Ομιλία της Μαρίας Γανωτή , αντιπροέδρου & συντονίστριας δράσεων του Συλλόγου Προστασίας και Περιθαλψής Αγριας Ζωής ANIMA, με θέμα: «Περιθαλψη των Αγριων Ζωνων: Εργαλείο για τη Διατήρηση της Αγριας Ζωής» .
Σάββατο - Κυριακή 20-21 Απριλίου	Επίδαυρος: Γνωστές & Άγνωστες Περιηγήσεις (2ήμερη εκδρομή) Αρχαία Μονοπάτια, Βυζαντινοί Ναοί & Μοναστήρια, Μουσείο Κωτισομύτη Φυσικής Ιστορίας, Αρχαιολογικός Χώρος, Μουσείο & Θέατρο Επίδαυρου, Πυραμίδα & Αρχαίο Λατομείο Λυγουριού. Αρχηγός: Μαριάννα Δεδάκη. Δηλώσεις συμμετοχής & Πρόγραμμα εκδρομής από την Τρίτη 12 Μαρτίου 2013.
Παρασκευή - Δευτέρα 10 - 13 Μαΐου	Οδοιπορικό στην ανοιξιάτικη Άνδρο (4ήμερη εκδρομή) Με ορμητήριο τη Χώρα ή το Κόρθι, μια ανοιξιάτικη πεζοπορική περιήγηση στο νησί των πηγών, της ναυτοσύνης και του Εμπεϊρικού. Αρχηγός: Μαριάννα Δεδάκη <i>Πρόγραμμα εκδρομής & Δηλώσεις συμμετοχής θα ανακοινωθούν προσεχώς.</i>

Η διαδικασία και τα αναλυτικά προγράμματα των εκδρομών της επόμενης περιόδου θα ανακοινωθούν προσεχώς στην ιστοσελίδα της ΕΕΦΦ (www.eepf.gr/ekdromes-ekdiloseis). Δήλωση συμμετοχής για τους περιπάτους και ξεναγήσεις στα τηλ. 210 3224944, 210 3314563 (κα Χριστίνα Θεοδωρίκα, εσωτ. 104) και ώρες από 13:00 έως 15:00.

Τα μέλη μας που, για οποιονδήποτε λόγο, συμμετέχουν στις μονοήμερες εκδρομές μας με το αυτοκίνητό τους, απαλλάσσονται μεν από το κόστος του λεωφορείου αλλά οφείλουν να καταβάλουν ένα ποσοστό 30% επί της εκάστοτε τιμής συμμετοχής για την κάλυψη των γραμματειακών εξόδων και των παρεχόμενων εξυπηρετήσεων (αρχηγός, ξεναγός, έντυπα κ.λπ.). Κατά γενικό κανόνα τα μέλη μας που συμμετέχουν σε εκδρομές που περιλαμβάνουν πεζοπορία, ιδίως με κάποιο βαθμό δυσκολίας, οφείλουν να σταθμίζουν τις δυνάμεις τους και να απέχουν οικειοθελώς από αυτήν. Για λόγους ασφάλειας, ο υπεύθυνος αρχηγός έχει το δικαίωμα και την υποχρέωση να κρίνει και να αποτρέψει τη συμμετοχή σε πεζοπορία ατόμων που δεν διαθέτουν την αναγκαία δυνατότητα, ή δεν έχουν τον εκάστοτε κατάλληλο ρουχισμό, υποδήματα, κάλτσες και εξοπλισμό.

Εγγραφές - Συνδρομές

Νέα Μέλη: Αν ευχαριστηθήκατε διαβάζοντας το Περιοδικό μας και θέλετε να βοηθήσετε την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης στο έργο της, **γίνετε σήμερα μέλος ή γράψτε κάποιον γνωστό σας**, συμπληρώνοντας την παρακάτω αίτηση και στέλνοντάς την στα γραφεία μας, μαζί με τη συνδρομή. Θα λαμβάνετε τότε δωρεάν το περιοδικό κάθε τρίμηνο και θα έχετε έκπτωση στις εκδρομές και σε ορισμένες εκδόσεις μας.

Η συνδρομή για το 2013 είναι: Τακτικό μέλος 40 ΕΥΡΩ Νέος (έως 24 ετών) . . . 20 ΕΥΡΩ
Αργώ μέλος . . . 75 ΕΥΡΩ Μέλος εξωτερικού . . 50 ΕΥΡΩ Εταιρικό μέλος 1.000 ΕΥΡΩ

Θέλω να εγγραφώ μέλος της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης

Τακτικό μέλος Νέος (έως 24 ετών) Μέλος εξωτερικού Αργώ μέλος Εταιρικό μέλος

Όνομα: Επώνυμο:

Επάγγελμα / Ιδιότητα:

Διεύθυνση:

T.K.: Πόλη: Χώρα:

Τηλέφωνο κατοικίας: Τηλέφωνο εργασίας:

Fax: E-mail:

Σας στέλνω τη συνδρομή μου με:

ALPHA BANK λογ/σμός **GR63 0140 1200 1200 0200 2011 678** Κατάθεση Πάγια Εντολή

EUROBANK λογ/σμός **GR50 0260 0030 0000 6020 0910 148** Κατάθεση Πάγια Εντολή

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ λογ/σμός **GR56 0110 1040 0000 1042 9666 620** . . Κατάθεση Πάγια Εντολή

Στην περίπτωση που επιλέξετε την πάγια εντολή θα πρέπει να συμπληρώσετε το έντυπο Πάγια Εντολής Σταθερού Ποσού σε οποιοδήποτε κατάσταση των παραπάνω τραπεζών, σημειώνοντας το ονοματεπώνυμό σας στην «Απιολογία».

Τραπεζική επιταγή στο όνομα της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης

Ταχυδρομική επιταγή

Μπορείτε να κάνετε την αίτηση και online στη διεύθυνση: <http://www.eepf.gr/aitisi>

Παλαιά Μέλη: Μπορείτε και σείς να εξοφλήσετε τη συνδρομή σας με έναν απο τους παραπάνω τρόπους. Θα σας εξυπηρετούσε, ίσως, να χρησιμοποιήσετε τη μέθοδο της Πάγιας Εντολής. Ειδοποιήστε μας αν κάποια στοιχεία σας έχουν αλλάξει.

Σημείωση: Η ημερομηνία οφειλής της συνδρομής των μελών αναγράφεται σε κάθε ετικέτα αποστολής του περιοδικού. Παρακαλούμε σημειώστε την.

Δωρεές

Δεχόμαστε ευχαρίστως δωρεές που ενισχύουν τις διάφορες δραστηριότητες της ΕΕΠΦ. Μπορείτε να καταθέσετε τη δωρεά σας στο λογαριασμό **GR63 0140 1200 1200 0200 2011 678** στην **ALPHA BANK**, ή στο λογαριασμό **GR50 0260 0030 0000 6020 0910 148** στην **EUROBANK** ή στο λογαριασμό **GR56 0110 1040 0000 1042 9666 620** στην **ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ** ειδοποιώντας μας, ή να μας τη στείλετε με όποιο τρόπο επιθυμείτε. Σε κάθε περίπτωση θα σας δοθεί το νόμιμο παραστατικό, για φορολογική χρήση.

Μεταξύ Οκτωβρίου και Δεκεμβρίου 2012 λάβαμε τις παρακάτω δωρεές για τους σκοπούς της Εταιρίας:

Υπέρ σκοπών της εταιρίας: Νικόλαος Βαβούρης €50

Εις Μνήμην Κωνσταντίνου Πινάτσου: Αθηνά Χρυσοσπάθη €400, Παναγιώτης Βοκοτόπουλος €200, Μιχαήλ Κοζώνης €150, Δημήτρης Πινάτσος €120, Γεώργιος Κανελλάκης €100, Ιωάννης Σπαντιδάκης €60, Νικόλαος Βαβούρης €50, Ιούλιος Πινάτσος €50, Νάσια Αθανασίου €50, Οικογ. Λεωνίδα Κόλλα €50, Ζωή Ξαρχλί €50, Δημήτρης Πανούτσος €50, Ντον Μάθιους €50, Σύλλογος Αποφοίτων Γεωπονικού Αθηνών €50.

Εις Μνήμην Ασημίνας Βαβάκου: Μαρκέλλα Καραμασούνα €80.

Εις Μνήμην Ευτέρας Ρουσομουστακάκη: Μαρία Ρουσομουστακάκη €200.

Εις μνήμην Γεώργιου Δημητρακόπουλου: Αλίκη & Δημήτρης Βαβούρη €100.

Ευχαριστούμε θερμά τους δωρητές.

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ**
Νίκης 20, 105 57 Αθήνα

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Τοκ. Γραφείο
Κ.Ε.Μ.Π.Α.Θ.
Αριθμ. α. Δ.Σ.Α.Π.Ο.
2126

Κ.Ο.Δ. 01.0064

ΕΝΤΥΠΟ
ΚΛΕΙΣΤΟ
ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ
1164/97
Κ.Ε.Μ.Π.Α.

Φωτ. Νίκος Πέτρου

Πάγος και φως στην Οίτη